

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

9 février 2007

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR
MME Valérie DEOM ET
M. Servais VERHERSTRAETEN**PROJET DE LOI**

réformant le divorce

PROPOSITION DE LOImodifiant le Code civil et le Code judiciaire
en ce qui concerne l'autorisation de
percevoir accordée aux créanciers
d'aliments**PROPOSITION DE LOI**modifiant l'article 391*bis*
du Code pénal**PROPOSITION DE LOI**insérant un article 233*bis* dans le Code civil
et modifiant l'article 1^{er} de la loi du 27 juin
1960 sur l'admissibilité du divorce lorsqu'un
des conjoints au moins est étrangerBELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

9 februari 2007

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
MEVROUW Valérie DEOM EN
DE HEER Servais VERHERSTRAETEN**WETSONTWERP**betreffende de hervorming van
de echtscheiding**WETSVOORSTEL**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
en het Gerechtelijk Wetboek, wat
de ontvangstmachtiging aan
onderhoudsgerechtigden betreft**WETSVOORSTEL**tot wijziging van artikel 391*bis* van het
Strafwetboek**WETSVOORSTEL**tot invoeging van een artikel 233*bis* in het
Burgerlijk Wetboek en tot wijziging van
artikel 1 van de wet van 27 juni 1960 op de
toelaatbaarheid van de echtscheiding
wanneer ten minste een van de echtgenoten
een vreemdeling is

**Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/
Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :**
Voorzitter / Président : Martine Taelman

A. — Titulaires / Vaste leden :

VLD	Sabien Lahaye-Battheu, Claude Marinower, Martine Taelman
PS	Valérie Déom, Thierry Giet, André Perpète
MR	Alain Courtois, Olivier Maingain, Jean-Pierre Malmendier
sp.a-spirit	Walter Muls, Magda Raemaekers, Guy Swennen
CD&V	Jo Vandeurzen, Tony Van Parys
Vlaams Belang	Bart Laeremans, Bert Schoofs
cdH	Melchior Wathelet

B. — Suppléants / Plaatsvervangers :

Alfons Borginon, Guido De Padt, Stef Goris, Guy Hove
Alisson De Clercq, Karine Lalieux, Jean-Claude Maene, Éric Massin
Eric Libert, Marie-Christine Marghem, Charles Michel, Dominique Van Roy
Anne-Marie Baeke, Stijn Bex, Dylan Casaer, Greet Van Gool
Carl Devlies, Liesbeth Van der Auwera, Servais Verherstraeten
Nancy Caslo, Alexandra Colen
Joëlle Milquet, Joseph Arens

C. — Membres sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigde leden:

ECOLO	Marie Nagy
-------	------------

PROPOSITION DE LOI

modifiant un certain nombre de dispositions
relatives au divorce et instaurant le divorce
pour cause de désunion irrémédiable
des époux

PROPOSITION DE LOI

modifiant, en ce qui concerne la pension
alimentaire dans le cadre du divorce
pour cause de séparation de fait,
l'article 307*bis* du Code civil

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 307*bis*
du Code civil

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 276
du Code civil

PROPOSITION DE LOI

modifiant certaines dispositions
relatives au divorce

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code judiciaire en ce qui
concerne la révision de la convention
conclue en cas de divorce
par consentement mutuel

PROPOSITION DE LOI

réformant le droit du divorce et instaurant
le divorce sans faute

WETSVOORSTEL

tot wijziging van een aantal bepalingen
betreffende echtscheiding en tot invoering
van de echtscheiding op grond van een
onherstelbare ontwrichting van het huwelijk

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 307*bis* van
het Burgerlijk Wetboek, wat de uitkering
tot levensonderhoud in het kader van
de echtscheiding op grond van
feitelijke scheiding betreft

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 307*bis* van
het Burgerlijk Wetboek

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 276 van
het Burgerlijk Wetboek

WETSVOORSTEL

tot wijziging van een aantal bepalingen
betreffende echtscheiding

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
inzake de herziening van de overeenkomst bij
echtscheiding door onderlinge
toestemming

WETSVOORSTEL

tot hervorming van het echtscheidingsrecht en
de invoering van de foutloze echtscheiding

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code judiciaire afin de rendre l'exécution provisoire de plein droit en ce qui concerne les obligations alimentaires et de permettre au juge d'accorder d'office au débiteur d'aliments des termes et délais

PROPOSITION DE LOI

modifiant certaines dispositions du Code civil relatives à la contribution des père et mère à l'éducation de leurs enfants

PROPOSITION DE LOI

modifiant l'article 232 du Code civil relatif au divorce pour cause de séparation de fait de plus de deux ans en vue de supprimer une discrimination relevée par la Cour d'arbitrage

PROPOSITION DE LOI

relative à l'obligation de donner l'autorisation de percevoir en cas de non-paiement d'une pension alimentaire

PROPOSITION DE LOI

visant à simplifier le divorce par consentement mutuel et à instaurer la déductibilité fiscale partielle des frais y afférents

PROPOSITION DE LOI

modifiant certaines dispositions du Code civil et du Code judiciaire en vue de réformer le droit du divorce et d'instaurer le divorce pour cause de désunion irrémédiable

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde te voorzien in de voorlopige tenuitvoerlegging van rechtswege wat de verplichtingen tot onderhoud betreft, alsmede de rechter de mogelijkheid te bieden de alimentatieplichtige van ambtswege betalings- en uitsteltermijnen toe te staan

WETSVOORSTEL

tot wijziging van sommige in het Burgerlijk Wetboek vervatte bepalingen betreffende de bijdrage van de vader en moeder tot de opvoeding van hun kinderen

WETSVOORSTEL

tot wijziging van artikel 232 van het Burgerlijk Wetboek betreffende de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding van meer dan twee jaar, om een door het Arbitragehof aangestipte discriminatie op te heffen

WETSVOORSTEL

betreffende de verplichte ontvangstmachtiging in geval van niet-betaling van een onderhoudsgeld

WETSVOORSTEL

tot vereenvoudiging van de echtscheiding door onderlinge toestemming en tot het gedeeltelijk fiscaal aftrekbaar maken van de eraan verbonden kosten

WETSVOORSTEL

tot wijziging van sommige bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en van het Gerechtelijk Wetboek teneinde het echtscheidingsrecht te hervormen en echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting in te stellen

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code judiciaire en ce qui
concerne la médiation en matière familiale

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code civil en vue
de réformer le divorce

PROPOSITION DE LOI

visant à instaurer une réforme
globale du divorce

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code judiciaire en vue
d'imposer, dans toute action concernant
des enfants, la médiation préalable
dans les matières familiales

PROPOSITION DE LOI

instaurant le divorce par arbitrage

PROPOSITION DE LOI

modifiant le Code judiciaire en ce qui
concerne la procédure de divorce par
consentement mutuel

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het gerechtelijk Wetboek
met betrekking tot de bemiddeling
in gezinsconflicten

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek
tot hervorming van de wetgeving
inzake echtscheiding

WETSVOORSTEL

tot instelling van een algemene
hervorming van de echtscheidingsprocedure

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
teneinde in elke vordering waarin kinderen
betrokken zijn, voorafgaande bemiddeling
in familiezaken verplicht te maken

WETSVOORSTEL

tot invoering van de arbitrage-echtscheiding

WETSVOORSTEL

tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek
betreffende de procedure tot echtscheiding
met onderlinge toestemming

SOMMAIRE

I. Procédure	8
II. Introduction par les rapporteurs	8
III. Exposé de Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice	13
IV. Discussion générale	13
V. Discussion des articles	19
VI. Votes	75
VII. Deuxième lecture (art. 94 du Règlement)	85

Annexe : Note d'orientation relative au droit transitoire, transmise par M. Yves-Henri LELEU, professeur à l'ULg, chargé de cours à l'ULB et avocat 94

INHOUD

I. Procedure	8
II. Inleiding door de rapporteurs	8
III. Uiteenzetting van mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie	13
IV. Algemene bespreking	13
V. Artikelsgewijze bespreking	19
VI. Stemmingen	75
VII. Tweede lezing (art. 94 Rgt)	85

Bijlage : Oriëntatienota inzake het overgangsrecht, bezorgd door de heer Yves-Henry LELEU, hoogleraar aan de ULg, docent aan de ULB en advocaat . . . 94

Documents précédents :

Doc 51 **2341/ (2005/2006) :**

001 : Projet de loi.
002 à 006 : Amendements.
007 : Rapport.
008 à 017 : Amendements.

Voir aussi:

019 : Texte adopté par la commission.

Doc 51 **0139/ (SE 2003) :**

001 : Proposition de loi de M. De Groot.
002 : Farde.

Doc 51 **0140/ (SE 2003) :**

001 : Proposition de loi de M. De Groot.
002 : Farde.

Doc 51 **0223/ (SE 2003) :**

001 : Proposition de loi de Mme Nagy.

Doc 51 **0295/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de MM. Verherstraeten, Van Parys et Vandeuren,
Mme Van der Auwera et M. Devlies.

Doc 51 **0463/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de Mmes Barzin et Marghem.

Doc 51 **0679/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de M. De Groot.
002 : Farde.

Doc 51 **0680/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de M. De Groot.
002 : Farde.

Doc 51 **0728/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de M. De Groot.
002 : Farde.

Doc 51 **0729/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de M. De Groot.
002 : Farde.

Doc 51 **0737/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de Mme Taelman et MM. Borginon, Marinower et
Hove.

Doc 51 **0797/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de M. Mayeur, Mme Burgeon et M. Giet.
002 : Amendement.

Doc 51 **1101/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de Mme Gerken.

Doc 51 **1354/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de MM. Courtois, Maingain et Malmendier.

Doc 51 **1480/ (2003/2004) :**

001 : Proposition de loi de Mme Lahaye-Battheu, MM. Courtois et De Padt
et Mme Taelman.

Doc 51 **1564/ (2004/2005) :**

001 : Proposition de loi de M. Swennen.

Doc 51 **1738/ (2004/2005) :**

001 : Proposition de loi de M. Wathelot.

Doc 51 **1886/ (2004/2005) :**

001 : Proposition de loi de MM. Verherstraeten et Van Parys.

Doc 51 **2069/ (2005/2006) :**

001 : Proposition de loi de Mme Déom, M. Massin, Mme Saudoyer,
M. Perpète, Mme Burgeon, M. Mayeur, Mme Belhouari et M. Giet.

Doc 51 **2102/ (2005/2006) :**

001 : Proposition de loi de Mme Marghem et M. Maingain.

Doc 51 **2188/ (2005/2006) :**

001 : Proposition de loi de M. Swennen.

Doc 51 **2288/ (2005/2006) :**

001 : Proposition de loi de M. Swennen.

Doc 51 **2476/ (2005/2006) :**

001 : Proposition de loi de M. Muls.

Voorgaande documenten :

Doc 51 **2341/ (2005/2006) :**

001 : Wetsontwerp.
002 tot 006 : Amendementen.
007 : Verslag.
008 tot 017 : Amendementen.

Zie ook:

019 : Tekst aangenomen door de commissie.

Doc 51 **0139/ (BZ 2003) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer De Groot.
002 : Kaft.

Doc 51 **0140/ (BZ 2003) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer De Groot.
002 : Kaft.

Doc 51 **0223/ (BZ 2003) :**

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Nagy.

Doc 51 **0295/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de heren Verherstraeten, Van Parys en Vandeuren,
mevrouw Van der Auwera en de heer Devlies.

Doc 51 **0463/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de dames Barzin et Marghem.

Doc 51 **0679/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer De Groot.
002 : Kaft.

Doc 51 **0680/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer De Groot.
002 : Kaft.

Doc 51 **0728/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer De Groot.
002 : Kaft.

Doc 51 **0729/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel ingediend door de heer De Groot.
002 : Kaft.

Doc 51 **0737/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Taelman en de heren Borginon, Marinower
en Hove.

Doc 51 **0797/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer Mayeur, mevrouw Burgeon en de heer Giet.
002 : Amendement.

Doc 51 **1101/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Gerken.

Doc 51 **1354/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van de heren Courtois, Maingain en Malmendier.

Doc 51 **1480/ (2003/2004) :**

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Lahaye-Battheu, de heren Courtois en De
Padt en mevrouw Taelman.

Doc 51 **1564/ (2004/2005) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer Swennen.

Doc 51 **1738/ (2004/2005) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer Wathelot.

Doc 51 **1886/ (2004/2005) :**

001 : Wetsvoorstel van de heren Verherstraeten en Van Parys.

Doc 51 **2069/ (2005/2006) :**

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Déom, de heer Massin, mevrouw
Saudoyer, de heer Perpète, mevrouw Burgeon, de heer Mayeur,
mevrouw Belhouari en de heer Giet.

Doc 51 **2102/ (2005/2006) :**

001 : Wetsvoorstel van mevrouw Marghem en de heer Maingain.

Doc 51 **2188/ (2005/2006) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer Swennen.

Doc 51 **2288/ (2005/2006) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer Swennen.

Doc 51 **2476/ (2005/2006) :**

001 : Wetsvoorstel van de heer Muls.

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi, ainsi que les propositions de loi jointes, au cours de ses réunions des 11 et 18 octobre, 7 et 14 novembre 2006 et des 24 et 31 janvier et 6 février 2007.

I. — PROCÉDURE

Mme Marie-Christine Marghem (MR) fait observer que les amendements n^{os} 1 à 89 ne tiennent pas compte des nouveaux amendements n^{os} 90 à 109 présentés par le gouvernement après la discussion en sous-commission «Droit de la Famille», ce qui compliquera quel que peu la discussion du projet de loi à l'examen.

Mme Valérie Déom (PS) souligne que les amendements du gouvernement sont des amendements de compromis présentés à la suite de la discussion du projet de loi en sous-commission «Droit de la Famille».

Les amendements présentés en sous-commission doivent dès lors être examinés à la lumière des amendements de compromis présentés par le gouvernement.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) rappelle que la sous-commission «Droit de la Famille» n'est pas parvenue à un compromis sur le projet de loi à l'examen et que par conséquent, la discussion du projet a été renvoyée en commission de la Justice.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, précise que les amendements qu'elle a présenté, constituent, selon elle, un moyen terme entre les thèses divergentes qui sont apparues en sous-commission.

M. Melchior Wathelet (cdH) demande que sa proposition de loi n^o 1145 soit disjointe.

II. — INTRODUCTION PAR LES RAPPORTEURS

Mme Valérie Déom (PS) et M. Servais Verherstraeten (CD&V), rapporteurs, donnent lecture du rapport fait au nom de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

Selon *Mme Valérie Déom* la réforme proposée est assurément importante, car elle est susceptible de concerner une grande partie de nos concitoyens. A cet égard, elle cite les chiffres avancés par le représentant de la ministre de la Justice en sous-commission «Droit de la famille». Ceux-ci sont éloquentes: il y avait moins

DAMES EN HEREN

Uw commissie heeft dit wetsontwerp en de toegevoegde wetsvoorstellen besproken tijdens haar vergaderingen van 11 en 18 oktober, 7 en 14 november 2006, 24 en 31 januari en 6 februari 2007.

I.— PROCEDURE

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) merkt op dat de amendementen nrs. 1 tot 89 geen rekening houden met de nieuwe regeringsamendementen nrs. 90 tot 109, ingediend na de bespreking in de subcommissie Familierecht. Dit zal de bespreking van dit wetsontwerp enigszins bemoeilijken.

Mevrouw Valérie Déom (PS) stipt aan dat de regeringsamendementen compromisamendementen zijn, ingediend naar aanleiding van de bespreking van het wetsontwerp in de subcommissie Familierecht.

De in de subcommissie ingediende amendementen dienen dan ook bekeken te worden in het licht van de door de regering ingediende compromisamendementen.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) herinnert er aan dat de subcommissie Familierecht over dit wetsontwerp niet tot een compromis is gekomen en dat derhalve de bespreking ervan werd teruggezonden naar de commissie voor de Justitie.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Justitie, verduidelijkt dat de door haar ingediende amendementen, amendementen zijn die volgens haar een middenweg vormen voor de in de subcommissie naar voren gekomen uiteenlopende stellingen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) vraagt de loskoppeling van zijn wetsvoorstel nr. 1145.

II.— INLEIDING DOOR DE RAPPORTEURS

Mevrouw Valérie Déom (PS) en de heer Servais Verherstraeten (CD&V) geven lezing van het verslag dat namens de subcommissie «Familierecht» werd uitgebracht (DOC 51 2341/007).

De voorgestelde hervorming is volgens *mevrouw Valérie Déom (PS)* zeer belangrijk omdat ze op een groot gedeelte van onze medeburgers betrekking kan hebben. Ze haalt in dat opzicht de cijfers aan die de vertegenwoordiger van de minister van Justitie in de subcommissie «Familierecht» heeft aangegeven. Ze zijn

de 1 divorce pour 10.000 habitants au 19^{ème} Siècle. Il y en avait un pour 2.000 habitants en 1960, il y en avait deux pour 1.000 en 1990 et la barre des trois pour 1000 a été dépassée en 2003. En 2004, il y a eu 43.326 mariages et 31.418 divorces.

L'intervenante rappelle également qu'en cette matière, l'ensemble des partis ont déposé des propositions de loi. Elles ont été jointes au projet de loi à l'examen, de même que les propositions de loi qui avaient un lien avec la matière examinée. Lors de l'examen de ce projet, les parlementaires ont entendu des magistrats, des avocats, des représentants des barreaux, des experts universitaires. Des débats approfondis ont eu lieu et, incontestablement, on peut dire que ces auditions ont suscité la réflexion des membres. Ainsi, si certains regrettent que l'on abandonne la sanction du comportement fautif pendant le mariage, d'autres, en revanche, estiment que le projet pêche par frilosité et voudraient que l'on exclue toute référence à la faute.

Le projet de loi a par ailleurs été adapté, suite à l'avis rendu par le Conseil d'Etat.

L'objectif principal du présent projet de loi est de limiter les effets néfastes de la procédure en divorce sur les relations entre parties. Chaque séparation entraîne des difficultés et il importe que celles-ci ne soient pas aggravées par les difficultés procédurales et des débats parfois stériles sur la faute.

Le projet de loi entend consacrer le droit de divorcer d'une part, en réduisant le rôle du juge dans le prononcé du divorce, en particulier en limitant considérablement le débat sur les responsabilités dans la rupture et d'autre part, en unifiant les différentes procédures afin d'instaurer des passerelles entre elles. Par conséquent, dans un souci de simplification, il est proposé de fusionner les procédures en une seule, sans pour autant abandonner le divorce par consentement mutuel, qui est désormais intégré dans la procédure ordinaire.

Plus délicat est le débat relatif à la prise en considération de la faute quant aux conséquences du divorce, singulièrement quant à la pension alimentaire. La réforme opte pour un droit élargi, puisqu'il pourra même être ouvert au conjoint qui aura sollicité et obtenu le divorce sans cause. L'exclusion ne sera possible que si le débiteur potentiel prouve que le demandeur a com-

meuzeggend: in de 19^e eeuw was er minder dan 1 echtscheiding per 10.000 inwoners, in 1960, een per 2.000 inwoners, in 1990, twee per 1.000 inwoners en in 2003 werd de grens van drie per 1.000 inwoners overschreden. In 2004 zijn er 43.326 huwelijken en 31.418 echtscheidingen geweest.

De spreekster wijst er ook op dat alle partijen terzake wetsvoorstellen hebben ingediend. Die wetsvoorstellen en de andere wetsvoorstellen die er verband mee houden, werden aan het voorliggende wetsontwerp toegevoegd. Tijdens de bespreking van het wetsontwerp hebben de parlementsleden magistraten, advocaten, vertegenwoordigers van de balies en universitaire deskundigen gehoord. Er zijn grondige debatten gevoerd en men mag met zekerheid stellen dat die hoorzittingen de leden aan het denken hebben gezet. Sommigen betreuren dat wordt afgestapt van het bestraffen van het fout gedrag tijdens het huwelijk, anderen dan weer vinden dat het wetsontwerp niet ver genoeg gaat en wensen dat iedere verwijzing naar de fout wordt uitgesloten.

Het wetsontwerp werd voorts aangepast als gevolg van het advies van de Raad van State.

Het belangrijkste doel van dit wetsontwerp bestaat erin de schadelijke gevolgen van de echtscheidingsprocedure op de betrekkingen tussen de partijen te beperken. Iedere scheiding brengt moeilijkheden met zich en het is belangrijk dat die niet worden verergerd door de procedureproblemen en de vaak steriele debatten over de schuldvraag.

Het wetsontwerp beoogt het recht om uit de echt te scheiden te verankeren, eensdeels door de rol van de rechter in de uitspraak van de echtscheiding te beperken, in het bijzonder door het debat over de verantwoordelijkheden in de breuk in te perken, en anderdeels door de verschillende procedures eenvormig te maken teneinde te zorgen voor «bruggen» tussen die procedures. Bijgevolg wordt met het oog op een vereenvoudiging voorgesteld de procedures te groeperen tot één enkele, zonder daarom af te stappen van de echtscheiding door onderlinge toestemming, die thans deel uitmaakt van de gewone procedure.

Het debat over de inaanmerkingneming van de schuld ten aanzien van de gevolgen van de echtscheiding is delicaat, vooral wat de uitkering tot onderhoud betreft. De hervorming opteert voor een verruimd basisrecht aangezien het zelfs zal openstaan voor de echtgenoot die de echtscheiding zou hebben gevraagd en verkregen zelfs zonder daarbij een reden aan te halen. Uitsluiting is al-

mis une faute grave rendant impossible la poursuite de la vie commune. Si la réforme permet au juge de prononcer le divorce sans faute, il paraît prématuré d'exclure toute référence à la faute quant aux conséquences financières. Le sentiment d'équité pourrait être heurté si le conjoint qui a provoqué la rupture obtient une aide financière. Le principe de responsabilité subsiste donc, même si ce ne sera plus à présent au demandeur en divorce de prouver la faute, mais au débiteur potentiel d'établir celle-ci dans le chef du demandeur.

Le droit à la pension est limité dans le temps (durée de la vie commune) et le juge peut le moduler en fonction des choix économiques posés par les parties durant la vie commune.

Au niveau procédural, une des lignes de force du projet de loi est constituée par l'introduction de la procédure par requête (sauf lorsque le demandeur invoque l'existence d'un comportement ayant rendu impossible la poursuite de la vie commune, auquel cas le recours à la citation par exploit d'huissier de justice restera nécessaire). Les parties pourront passer d'une démarche contentieuse à une démarche amiable et réciproquement. La loi permettra en outre d'assurer des «passe-relles» d'une procédure à l'autre, si les relations entre époux évoluent en cours de procédure. Ainsi, s'ils ont négocié un accord complet, mais qu'au court de la procédure l'un d'eux change d'avis, le segment litigieux pourra faire l'objet d'une décision judiciaire.

En outre, une faveur particulière est donnée à la médiation. Le juge devra donner aux parties toute information utile à ce sujet. Il pourra surseoir à statuer (au maximum pour un mois) pour permettre aux parties d'entamer le processus.

Quant aux voies de recours, il est proposé de supprimer le droit d'appel lorsqu'un jugement prononce le divorce.

Au cours de la discussion générale, on peut tenter de résumer les prises de position de la manière suivante:

La disposition qui a fait l'objet du plus d'observations est incontestablement celle qui porte sur les causes de

leen mogelijk indien de potentiële uitkeringsplichtige bewijst dat de uitkeringsgerechtigde een zware fout heeft begaan, waardoor het gemeenschappelijk leven onmogelijk kan worden voortgezet. De hervorming maakt het weliswaar mogelijk dat de rechter de schuldloze echtscheiding uitspreekt, maar het is kennelijk voorbarig te overwegen elke verwijzing naar de fout uit te sluiten wat de financiële gevolgen betreft. Het rechtvaardigheidsgevoel zou kunnen worden aangetast indien de echtgenoot die de breuk heeft veroorzaakt toch financiële steun verkrijgt. Het principe van de verantwoordelijkheid blijft dus bestaan, ook al zal voortaan niet langer degene die de echtscheiding aanvraagt de fout moeten bewijzen; de mogelijke uitkeringsplichtige zal moeten aantonen dat de aanvrager de fout heeft begaan.

Het recht op alimentatie is beperkt in de tijd (duur van het samenleven) en de rechter kan het aanpassen naargelang de economische keuzes die de partijen tijdens het samenleven hebben gemaakt.

Wat de rechtspleging betreft, bestaat een van de krachtlijnen van het wetsontwerp in de invoeging van de procedure op verzoekschrift (behalve als de verzoeker het bestaan van een gedrag dat de voortzetting van het samenleven onmogelijk heeft gemaakt, aanvoert; in dat geval zal het beroep op de dagvaarding tot echtscheiding bij deurwaardersexploot nodig blijven). De partijen zullen kunnen overstappen van een contentieuze naar een minnelijke aanpak en omgekeerd. De wet zal voorts de mogelijkheid bieden te zorgen voor «bruggen» van de ene naar de andere procedure als de betrekkingen tussen de echtgenoten in de loop van de procedure veranderen. Als ze een volledig akkoord hebben bereikt maar een van hen in de loop van de procedure van gedachten verandert, zal over het omstreden gedeelte een rechterlijke beslissing kunnen worden genomen.

Bovendien krijgt de bemiddeling bijzondere aandacht. De rechter zal daarover aan de partijen alle nuttige inlichtingen moeten verstrekken. Hij zal zijn uitspraak kunnen uitstellen (met maximum een maand) om de partijen de mogelijkheid te bieden de bemiddeling aan te vatten.

Wat de rechtsmiddelen betreft, wordt voorgesteld het appelrecht af te schaffen als een vonnis de echtscheiding uitspreekt.

De tijdens de algemene bespreking ingenomen standpunten kunnen als volgt worden samengevat:

De bepaling die de meeste opmerkingen heeft uitgelokt, is ongetwijfeld die welke betrekking heeft op de

divorce. Beaucoup d'intervenants ont insisté sur le rôle central de cette disposition. Il n'y aura plus qu'une seule cause de divorce, à savoir la désunion irrémédiable, dont l'existence pourra être facilitée si les conditions élaborées par les présomptions sont constatées. A cet égard, certains membres ont déploré dans le projet un amalgame de différentes options possibles et un manque de cohérence. Les mêmes regrettent que le projet de loi n'opte pas résolument pour un divorce sans faute. Pour eux, il convient d'élaborer une seule cause de divorce: la désunion irrémédiable appréciable par le seul juge. En revanche, d'autres membres ont plaidé pour le maintien d'un divorce pour faute, en soutenant qu'il faut que le non-respect des obligations qui découlent du mariage puissent être sanctionné et que l'expression de la souffrance des parties doit être prise en compte. Certains ont également opté pour l'introduction d'autres causes de divorce, comme la procédure de divorce acceptée, qui existe en droit français, afin de mieux répondre aux besoins des citoyens et de tenir ainsi compte de la réalité des relations qui animent un couple en crise.

D'autres, pour leur part, ont souligné l'avancée du projet de loi à l'examen dans son souci d'abandonner autant que possible le principe de la faute au niveau du prononcé du divorce et de la volonté d'accélérer les procédures lorsque cela était possible. En effet, à la lumière de la législation en vigueur dans les Etats voisins, il est presque impossible de supprimer entièrement la faute.

Une autre question apparue dans le débat est de savoir s'il faut ou non maintenir le divorce par consentement mutuel comme procédure autonome. Autrement dit, convient-il d'uniformiser les différentes procédures? Dans le projet, la procédure de divorce par consentement mutuel s'articulera sur la procédure unique de divorce pour cause de désunion irrémédiable. Les parties pourront, comme aujourd'hui, établir des conventions réglant l'intégralité des sujets litigieux entre elles ce qui rendra le travail du juge plus facile et accroîtra la sécurité juridique. Néanmoins, dans le but de favoriser les accords, les parties ne seront plus obligées de régler toutes les conséquences de leur séparation. C'est un pas important dans l'assouplissement de la procédure. Dans la mesure où cette procédure reste une des plus utilisées et fonctionne bien, certains membres se sont demandés s'il n'était pas préférable de maintenir cette procédure telle qu'elle existe actuel-

gronden van de echtscheiding. Tal van sprekers hebben gewezen op de cruciale rol van die bepaling. Er zal maar een enkele grond van echtscheiding zijn, met name de duurzame ontwrichting, waarvan het bestaan gemakkelijker tot uiting zal komen als de door de vermoedens tot stand gekomen voorwaarden vaststaan. In dat opzicht hebben sommige leden betreurd dat het wetsontwerp een samenraapsel van verschillende mogelijke opties bevat en dat het aan samenhang ontbreekt. Dezelfde leden betreuren dat het wetsontwerp niet resoluut voor een foutloze echtscheiding opteert. Zij vinden dat zou moeten worden gezorgd voor één enkele echtscheidingsgrond, met name de uitsluitend door de rechter te beoordelen duurzame ontwrichting. Andere leden hebben daarentegen gepleit voor het behoud van de echtscheiding op grond van schuld en ze hebben daarbij aangevoerd dat het niet-nakomen van de verplichtingen die uit het huwelijk voortvloeien, moet kunnen worden bestraft en dat rekening moet worden gehouden met de uitdrukking van het lijden van de partijen. Sommigen hebben ook gepleit voor de invoering van andere echtscheidingsgronden, zoals de procedure van de aanvaarde echtscheiding, die bestaat in het Franse recht, teneinde beter in te spelen op de noden van de burgers en zodoende rekening te houden met de realiteit van de betrekkingen binnen een koppel dat een crisis doormaakt.

Anderen hebben geattendeerd op de vooruitgang die het besproken wetsontwerp met zich brengt omdat het ernaar streeft zoveel mogelijk af te zien van het principe van de schuld bij de uitspraak van de echtscheiding en de procedures te versnellen als dat mogelijk is. Als men de wetgeving bekijkt die momenteel van kracht is in de buurlanden, blijkt immers dat het haast onmogelijk is de fout helemaal uit te sluiten.

Voorts kwam tijdens de bespreking de vraag aan bod of de echtscheiding door onderlinge toestemming al dan niet moet worden gehandhaafd als autonome procedure. Met andere woorden: ware het wel aangewezen de verschillende procedures eenvormig te maken? In het wetsontwerp wordt de procedure voor de echtscheiding door onderlinge toestemming afgestemd op de unieke procedure van de echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting. Zoals vandaag kunnen de partijen overeenkomsten sluiten tot regeling van alle geschilpunten die tussen hen bestaan, wat het werk van de rechter zal vergemakkelijken en de rechtszekerheid ten goede zal komen. Teneinde dergelijke overeenkomsten aan te moedigen, zullen de partijen echter niet langer worden verplicht alle gevolgen van hun scheiding te regelen. Een en ander betekent een grote stap in de richting van een soepeler procedure. Aangezien die procedure nog steeds tot de meest aangewende behoort en ook naar

lement en prévoyant certains aménagements. Par conséquent, ils préconisent qu'à côté de la désunion irrémédiable, subsiste le divorce par consentement mutuel.

Un autre point qui a suscité beaucoup d'attention porte sur les conséquences du divorce et, en particulier, le débat relatif à la pension alimentaire après divorce. La problématique de la pension alimentaire a fait l'objet de plusieurs considérations de la part de l'ensemble des membres. Inévitablement le débat sur la prise en compte de la faute a rebondi lorsque les dispositions relatives à la pension alimentaire ont été abordées. Certains intervenants estiment qu'il faut tendre à limiter les pensions alimentaires dans la mesure du possible, en octroyant une pension alimentaire au seul conjoint dans le besoin. D'autres ont relevé que dans certaines circonstances particulières, il était intolérable que l'époux coupable de fautes graves puisse bénéficier d'une pension alimentaire.

Une autre objection s'est manifestée dans les débats au sujet de la durée de la pension alimentaire. Selon le projet, il a semblé conforme à l'équité de fixer cette durée en fonction de la durée du mariage, éventuellement augmentée de la durée de la vie commune avant le mariage. En réponse à une remarque formulée par le Conseil d'Etat, il a été précisé que, dans des cas exceptionnels, le tribunal pourra augmenter cette durée pour des raisons liées au régime de la pension. Certains membres souhaitaient limiter la durée de la pension alimentaire à 12 ans.

De nombreux membres ont fait remarquer l'absence de dispositions transitoires au projet de loi à l'examen.

Enfin, plusieurs membres ont relevé la nécessité de régler un autre point épineux dans les divorces conflictuels, à savoir la liquidation et le partage.

Au cours de la dernière réunion de la sous-commission, il a été constaté qu'il n'existait pas de consensus sur le projet de loi à l'examen. Il a dès lors été décidé de renvoyer le projet à la commission de la Justice afin de poursuivre l'examen de celui-ci.

behoren werkt, hebben sommige leden zich afgevraagd of het niet verkieslijk ware ze in haar huidige vorm te behouden en enkel een aantal herschikkingen door te voeren. Bijgevolg stellen zij voor dat de echtscheiding door onderlinge toestemming blijft bestaan, naast de echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting.

Een ander punt dat veel aandacht heeft gekregen, had betrekking op de gevolgen van de echtscheiding en, in het bijzonder, op de uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding. Over laatstgenoemd vraagstuk hebben alle leden heel wat beschouwingen geformuleerd. Onvermijdelijk flakkerde het debat over het al dan niet in aanmerking nemen van de fout weer op tijdens de bespreking van de bepalingen inzake de uitkering tot levensonderhoud. Sommige sprekers waren van mening dat de uitkeringen tot levensonderhoud zo veel mogelijk moeten worden beperkt, door ze enkel aan de behoeftige echtgenoot toe te kennen. Anderen hebben dan weer aangevoerd dat het in bepaalde, specifieke omstandigheden niet door de beugel zou kunnen dat een uitkering tot levensonderhoud wordt toegekend aan de echtgenoot die zware fouten heeft begaan.

Een ander bezwaar is gerezen tijdens het debat over de duur van de uitkering tot levensonderhoud. Volgens het wetsontwerp is het billijk dat die duur afhangt van de duur van het huwelijk, eventueel vermeerderd met de duur van de samenwoning vóór het huwelijk. In een reactie op een opmerking van de Raad van State werd gepreciseerd dat de rechtbank die duur in uitzonderlijke gevallen, dat wil zeggen om redenen die te maken hebben met de onderhoudsregeling, mag optrekken. Sommige leden wilden de duur van de uitkering tot levensonderhoud beperken tot twaalf jaar.

Heel wat leden hebben aangestipt dat het ter bespreking voorliggende wetsontwerp geen overgangsbepalingen bevat.

Tot slot hebben een aantal leden gewezen op de noodzaak een oplossing te vinden voor een ander netelig probleem bij vechtscheidingen: de vereffening en de verdeling.

Tijdens de laatste vergadering van de subcommissie werd vastgesteld dat er geen consensus bestond omtrent het ter bespreking voorliggende wetsontwerp. Daarom werd beslist de tekst terug te sturen naar de commissie voor de Justitie, opdat de bespreking ervan daar zou kunnen worden voortgezet.

III.— EXPOSÉ DE MME LAURETTE ONKELINX, VICE-PREMIÈRE MINISTRE ET MINISTRE DE LA JUSTICE

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, constate que certaines modifications devront être apportées au présent projet de loi si l'on souhaite obtenir un large accord en la matière.

A ce titre, elle souhaite faire trois propositions, qui pourraient faire l'objet d'amendements. Il conviendrait tout d'abord d'envisager le maintien du divorce par consentement mutuel en tant que procédure indépendante, comme le souhaitent différents membres. La problématique de la reconnaissance de la faute dans le cadre du prononcé du divorce devrait également être approfondie. L'on pourrait ainsi envisager d'intégrer le comportement fautif dans l'hypothèse de l'article 229, § 1^{er}, du Code civil, proposé, selon lequel le juge prononce le divorce sur base de la constatation d'une désunion irrémédiable. Enfin, dans le cadre de la pension après divorce, il pourrait être intéressant de faire une distinction entre les notions de «faute grave» et de «coups et blessures». Si dans le premier cas, le juge conserve son pouvoir d'appréciation pour décider s'il convient d'exclure une des deux parties du droit à la pension alimentaire, dans le second cas, la personne qui se serait portée coupable de coups et blessures, serait exclue du droit à pension sans pouvoir d'appréciation de la part du juge.

IV. — DISCUSSION GÉNÉRALE

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) se réjouit des propositions faites par la ministre. Si ses attentes personnelles étaient, bien entendu, supérieures, ces modifications permettraient tout de même d'enregistrer une certaine évolution.

Il regrette par contre que la liquidation et le partage aient été à nouveau mis de côté, alors qu'ils constituent une source de conflits non négligeable en matière de divorce.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) est depuis le début partisane d'un divorce sans faute, qui aurait comme seul fondement la désunion irrémédiable, évaluée au cas par cas.

Concernant la pension après divorce, il est nécessaire de la limiter à ce qui est nécessaire pour permettre à la partie dans le besoin d'acquiescer une indépendance économique. Une fois cet objectif atteint, la pension ne devrait plus être versée. De plus en plus de juges limitent d'ailleurs dans le temps le droit à la pen-

III. — UITEENZETTING VAN MEVROUW LAURETTE ONKELINX, VICE-EERSTEMINISTER EN MINISTER VAN JUSTITIE

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie, stelt vast dat het wetsontwerp een aantal wijzigingen moet ondergaan, wil men dat het een ruime meerderheid achter zich krijgt.

Daarom wenst zij drie voorstellen te doen, die in amendementen zouden kunnen worden gegoten. Ten eerste ware het aangewezen om, zoals tal van leden wensen, de echtscheiding door onderlinge toestemming te handhaven als op zich staande procedure. Ook het vraagstuk van de erkenning van de fout bij de uitspraak van de echtscheiding behoort diepgaander te worden onderzocht. Aldus zou eraan kunnen worden gedacht het «foutief gedrag» op te nemen in de hypothese die is opgenomen in het ontworpen artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek en waarin de rechter de echtscheiding uitspreekt op grond van de vaststelling van een duurzame ontwrichting. Wat tot slot de uitkeringen tot levensonderhoud na echtscheiding betreft, ware het wellicht interessant een onderscheid te maken tussen de begrippen «zware fout» en «slagen en verwondingen». In het eerste geval is het weliswaar denkbaar dat de rechter zijn beoordelingsbevoegdheid behoudt om na te gaan of een van beide partijen van het recht op een uitkering tot levensonderhoud moet worden uitgesloten, maar in het tweede geval zou de schuldige aan slagen en verwondingen van dat recht worden uitgesloten zonder dat de rechter terzake enige beoordelingsbevoegdheid heeft.

IV. — ALGEMENE BESPREKING

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) is ingenomen met de voorstellen van de minister. Uiteraard had hij meer verwacht, maar de in uitzicht gestelde aanpassingen getuigen toch van een zekere evolutie.

Daarentegen vindt hij het jammer dat eens te meer niet dieper wordt ingegaan op het vraagstuk van de vereffening en de verdeling, terwijl juist die aspecten een grote bron van conflicten zijn bij echtscheidingen.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) was van bij de aanvang voorstander van de schuldloze echtscheiding, met als enige grond de duurzame ontwrichting waarover geval per geval zou worden geoordeeld.

De uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding moet hoe dan ook worden beperkt tot het strikte minimum, teneinde de behoeftige partij de mogelijkheid te bieden zelf economische onafhankelijkheid te verwerven. Als de betrokkene eenmaal zover is, hoeft de uitkering tot levensonderhoud niet langer te worden ge-

sion alimentaire. En accordant une pension pour une durée équivalente à celle du mariage, le projet de loi semble donc aller à l'encontre de la tendance actuelle. Par ailleurs, le juge devrait également avoir la possibilité d'accorder une pension dégressive dans le temps. Enfin, il serait utile que le projet de loi mentionne explicitement qu'en cas de remariage ou de cohabitation légale, le droit à une pension alimentaire tombe.

L'intervenante attire également l'attention sur la nécessité de prévoir des dispositions transitoires pour les personnes qui ont divorcé récemment et qui souhaitent adapter leur situation aux nouvelles règles.

Par rapport aux trois propositions qui ont été faites par la ministre, Mme Lahaye-Battheu se réjouit que la faute ne soit pas retenue, en tant que telle, comme cause de divorce. La désunion irrémédiable est en effet amplement suffisante. Conserver le divorce par consentement mutuel comme procédure indépendante est également une bonne chose. Il faudra toutefois veiller à éviter tout abus ou toute plainte injustifiée dans le cadre des demandes en divorce pour coups et blessures.

Elle souhaite enfin formuler quelques remarques complémentaires relatives au projet de loi:

- La procédure en divorce ne peut être introduite que par requête. Il serait toutefois préférable de maintenir la citation dans le cadre d'une requête unilatérale.

- Si certaines dispositions retiennent comme critère la durée du mariage, d'autres se basent sur la durée de la vie commune.

- Pourquoi le projet ne permet-il pas aux époux de renoncer à leur droit à une pension alimentaire?

- Le projet devrait prévoir une autorisation obligatoire de percevoir après 2 mois de non-paiement de la pension alimentaire.

- Est-il bien nécessaire que chacun ait à comparaître en personne devant le tribunal dans le cas d'une demande conjointe?

- Est-il opportun de supprimer le second degré de juridiction en matière de divorce?

- Il est regrettable que la liquidation et le partage ne soient pas concernés par cette réforme du divorce alors qu'ils sont la cause de bien des conflits.

stort. Overigens beperken almaar meer rechters de duur van het recht op een uitkering tot levensonderhoud. Door dat recht even lang te doen duren als de duur van het huwelijk, schijnt het wetsontwerp dus in te spelen op de huidige tendens. Overigens zou de rechter ook de mogelijkheid moeten hebben een uitkering tot levensonderhoud toe te kennen waarvan het bedrag afneemt naarmate de tijd verstrijkt. Tot slot ware het nuttig dat in het wetsontwerp expliciet wordt vermeld dat, ingeval een gescheiden partner hertrouwt of opnieuw gaat samenwonen, zijn of haar recht op een uitkering tot levensonderhoud vervalt.

Tevens vestigt de spreker de aandacht op de noodzaak van overgangsmaatregelen ten behoeve van mensen die onlangs uit de echt zijn gescheiden en die hun situatie aan de nieuwe wetsbepalingen wensen aan te passen.

Wat de drie voorstellen van de minister betreft, is mevrouw Lahaye-Battheu verheugd dat de schuld als dusdanig niet als echtscheidingsgrond in aanmerking wordt genomen. «Duurzame ontwrichting» volstaat immers ruimschoots in dat verband. Dat de echtscheiding door onderlinge toestemming als op zich staande procedure wordt behouden, is eveneens een goede zaak. Men moet er evenwel op toezien dat bij echtscheidingsaanvragen op grond van slagen en verwondingen geen misbruik of onterechte klachten in het spel zijn.

Ten slotte wenst zij over het wetsontwerp enkele aanvullende opmerkingen te maken.

- De echtscheidingsprocedure kan alleen maar bij verzoekschrift worden ingeleid. Het ware echter beter de dagvaarding te behouden wanneer de echtscheidingsaanvraag door slechts één partner wordt ingediend.

- Sommige bepalingen nemen het criterium «duur van het huwelijk» in aanmerking, terwijl andere gestoeld zijn op de duur van de samenlevingsperiode.

- Waarom stelt het wetsontwerp de echtgenoten niet in staat af te zien van hun recht op een uitkering tot levensonderhoud?

- Het wetsontwerp zou moeten voorzien in de verplichte toestemming om de uitkering tot levensonderhoud te innen nadat die twee maanden niet is betaald.

- Is het absoluut noodzakelijk dat eenieder in persoon voor de rechtbank verschijnt in geval van een gezamenlijke aanvraag?

- Is het aangewezen de tweede aanleg in echtscheidingszaken af te schaffen?

- Het is jammer dat de vereffening en de verdeling niet aan bod komen in deze hervorming van de echtscheidingsregeling, terwijl juist die aspecten aan heel wat conflicten ten grondslag liggen.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) est dans les grandes lignes favorable au projet de loi, tel qu'il a été déposé. Quelques propositions de modifications sont également intéressantes, tel que le maintien du divorce par consentement mutuel comme procédure indépendante. A ce titre, il ne semble par contre pas opportun de donner aux parties la possibilité de conclure des accords partiels. Il faut éviter que ces accords soient conclus à la va-vite et réduire de la sorte les risques de conflits ultérieurs.

Si l'on retient le critère des coups et blessures pour refuser l'octroi d'une pension alimentaire à une des parties, ne serait-il pas également souhaitable d'en faire de même avec les violences psychiques et morales? La jurisprudence en la matière doit être suivie.

Afin de ne pas s'éloigner inutilement du droit commun, les règles relatives aux procédures d'appel et de cassation devraient être maintenues.

Il serait également nécessaire de s'accorder sur le contenu à donner aux dispositions transitoires.

Enfin, s'il faut veiller à ne pas surcharger les travaux parlementaires, il sera impératif de traiter le problème de la liquidation et du partage dans une réforme ultérieure.

Mme Martine Taelman, présidente de la commission de la Justice, constate qu'un consensus semble pouvoir se former autour des propositions faites par la ministre de la Justice. Reste toutefois encore à résoudre le problème des dispositions transitoires.

La ministre n'est pas convaincue que des dispositions transitoires soient absolument nécessaires. Une pension alimentaire peut par exemple toujours être révisée ultérieurement. La révision se fera alors sur base des nouvelles dispositions en vigueur.

Madame Marie-Christine Marghem (MR) formule les remarques suivantes:

– Concernant la suppression du § 4 (la désunion irrémédiable présumée quand un époux prouve que l'autre adopte un comportement rendant impossible la poursuite de la vie commune)

L'article 229, § 4, du Code civil était inutile au vu du § 1^{er} qui permet au juge de constater la désunion irrémédiable pour prononcer le divorce. Le groupe MR estime positif que § 1^{er} permette au juge d'apprécier le caractère irrémédiable de la désunion selon les circonstances de la cause et afin de coller au mieux aux réalités des couples et ainsi couvrir la diversité des situa-

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) is het in grote lijnen eens met het wetsontwerp zoals dat is ingediend. Een aantal voorstellen tot wijziging zijn eveneens interessant, zoals het behoud van de echtscheiding door onderlinge toestemming als op zich staande procedure. In dat verband lijkt het evenwel niet aangewezen de partijen in de mogelijkheid te stellen gedeeltelijke overeenkomsten te sluiten. Men moet voorkomen dat die overeenkomsten in allerlei worden gesloten, om aldus het risico op latere conflicten te beperken.

Als men het criterium «slagen en verwondingen» in aanmerking neemt om aan één van de partijen een uitering tot levensonderhoud te weigeren, ware het niet aangewezen dat criterium tevens te hanteren in geval van psychisch en moreel geweld? De rechtspraak terzake moet worden gevolgd.

Om niet nodeloos af te wijken van het gemeenrecht, zouden de regels inzake de beroeps- en cassatieprocedures moeten worden behouden.

Bovendien moet men het eens worden over de invulling van de overgangsbepalingen.

Hoewel men er tot slot moet op toezien dat de parlementaire agenda niet bovenmatig wordt belast, zal het knelpunt van de vereffening en de verdeling toch moeten worden behandeld tijdens een latere hervorming.

Voorzitster Martine Taelman (VLD) stelt vast dat een consensus tot stand lijkt te komen over de voorstellen van de minister van Justitie. Het knelpunt van de overgangsbepalingen moet evenwel nog worden weg-gewerkt.

De minister is er niet van overtuigd dat overgangsbepalingen absoluut noodzakelijk zijn. Een uitering tot levensonderhoud kan bijvoorbeeld steeds op een later tijdstip worden herzien. De herziening zal dan gebeuren op grond van de nieuwe vigerende bepalingen.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) maakt de volgende opmerkingen.

– Wat de opheffing betreft van artikel 229, § 4, van het Burgerlijk Wetboek (vermoeden van duurzame ontwrichting wanneer één van de echtgenoten bewijst dat de andere echtgenoot gedrag heeft vertoond waardoor het samenleven onmogelijk wordt)

Voormelde § 4 was overbodig, aangezien § 1 de rechter in staat stelt te constateren dat het huwelijk duurzaam ontwricht is, en op grond daarvan de echtscheiding uit te spreken. Volgens de MR-fractie is het een goede zaak dat de rechter dankzij § 1 bij de beoordeling van de duurzame ontwrichting van het huwelijk rekening kan houden met de omstandigheden; zo kan hij

tions vécues par ces derniers. Le texte se rapproche en cela de l'idée défendue dans la proposition de loi n° 2102. Cette proposition faisait également allusion à un «comportement» mais la connotation «fautive» n'y était pas attachée. Ce terme peut cependant donner l'impression qu'il se réfère à une faute. Le groupe MR est donc favorable à l'amendement de du gouvernement.

– Concernant le maintien du divorce par consentement mutuel

De nombreuses auditions ont plaidé pour le maintien du régime actuel du divorce par consentement mutuel. Il s'agirait du mode de divorce le plus utilisé et cette procédure aurait fait ses preuves.

Le constat ne devrait pas être aussi optimiste. Le divorce par consentement mutuel fonctionne car c'est la seule voie de divorce consensuelle. Les accords non suffisamment réfléchis acceptés dans l'urgence ou sous pression posent toutefois problème. Dans la proposition de loi n° 2102, l'oratrice estime, sur le plan des principes, que si l'on opte pour une cause unique de divorce, il faut également établir une procédure unique. Le divorce par consentement mutuel doit alors se fonder dans la nouvelle procédure. Vu l'unanimité semblant se dégager en faveur du maintien d'une procédure distincte, il ne sera cependant pas possible de revenir dessus. Le groupe MR consent dès lors à ce maintien.

Il est cependant important d'avoir un débat sur la possibilité de conclusion d'accords partiels. Pour éviter les pressions et les mauvais accords, il faut laisser une possibilité aux parties de concrétiser leurs accords mêmes s'ils ne sont que partiels, ce que la procédure actuelle ne permet pas. L'un des objectifs poursuivis par la réforme en cours est de pacifier les débats. Cela implique de laisser une grande place au consensus lorsqu'il est possible. Le principe est de favoriser, dans un climat de dialogue et de sérénité, des accords réfléchis et responsables qui auront alors toutes les chances d'être respectés.

de réelle context van de echtgenoten het best inschatten en rekening houden met hun uiteenlopende leefwereld. Op dat vlak benadert de tekst het concept dat naar voren werd geschoven in wetsvoorstel nr. 2102, waarin eveneens werd verwezen naar «gedrag», maar zonder dat de connotatie «schuld» daaraan werd toegevoegd. Dat begrip kan evenwel de indruk wekken dat naar «schuld» wordt verwezen. De MR-fractie schaart zich derhalve achter het amendement van de regering.

– Wat het behoud van de echtscheiding door onderlinge toestemming betreft

Tal van sprekers hebben in de hoorzittingen gepleit voor het behoud van de bestaande echtscheidingsregeling door onderlinge toestemming. Die regeling zou de meest gangbare zijn, en de betrokken procedure zou hebben bewezen wat ze waard is.

Het volledige plaatje is iets minder rooskleurig. De echtscheidingsregeling door onderlinge toestemming werkt omdat ze de enige is die echtgenoten in staat stelt bij consensus uit de echt te scheiden. Onvoldoende doordachte, in allerijl en onder druk gesloten overeenkomsten doen soms problemen rijzen. In het door haar ingediende wetsvoorstel DOC 51 2102/001 stelt de spreker dat men, door te kiezen voor één enkele echtscheidingsgrond, principieel tevens één enkele echtscheidingsprocedure zou moeten instellen. De echtscheidingsregeling door onderlinge toestemming zou in dat geval in de nieuwe procedure moeten opgaan. Aangezien men unaniem gewonnen lijkt voor het behoud van een afzonderlijke procedure, zal men daar evenwel niet kunnen op terugkomen. De MR-fractie stemt derhalve in met het behoud van de afzonderlijke procedure.

Desondanks is het van belang dat een debat wordt gevoerd over de mogelijkheid om gedeeltelijke overeenkomsten te sluiten. Om te voorkomen dat partners onder druk worden gezet en slechte afspraken maken, moeten de partijen de kans krijgen hun akkoorden uit te voeren - ook al handelen die slechts over bepaalde aspecten. In het raam van de bestaande procedure is zulks niet mogelijk. De in uitzicht gestelde hervorming beoogt onder meer de besprekingen rustig te doen verlopen, wat impliceert dat men veel ruimte moet laten voor een consensus, als die tot de mogelijkheden behoort. In beginsel moet men de totstandkoming van wel-doordachte en verantwoordelijke overeenkomsten bevorderen in een sfeer van dialoog en sereniteit. In dat geval is de kans reëel dat zij in acht zullen worden genomen.

– Concernant la pension après divorce

Il n'est pas concevable qu'un époux qui, par son comportement et son attitude durant la vie commune, cause principale de la rupture et la désunion irrémédiable puisse, sur base de critères exclusivement économiques, bénéficier d'une pension après divorce.

C'est d'autant moins concevable lorsque cet époux se rend coupable de faits pénalement réprimés. La proposition de loi n° 2102 laisse au juge l'appréciation d'octroyer ou non une pension à un époux. Afin de permettre que soit prise en compte une large palette de situations, aucune qualification précise du comportement pouvant mener à l'exclusion de la pension n'est prévue. Le législateur se situe dans la sphère privée des relations entre époux qui, pour des raisons diverses, ont abouti à l'impossibilité de la poursuite de la vie commune. Bien sûr, des faits très graves tel que les violences entre époux, mais également des faits qui ne sont pas forcément sanctionnés pénalement (comme, par exemple la situation où l'un des époux ne travaille pas et ne perçoit pas ou peu de revenus, se saoule toute la journée alors que l'autre subvient seul aux besoins du ménage) étaient visés. Il serait heurtant que le premier puisse obtenir une pension.

Ce qui interpelle quelque peu dans les amendements du gouvernement, c'est le cas particulier qu'ils font des violences entre époux. Interdire l'accès à la pension après divorce à l'époux coupable d'un tel comportement, c'est en fait introduire une peine civile supplémentaire. C'est la même idée que celle qui présida à la modification, en 2003, de l'article 1447 du Code civil, visant à attribuer l'immeuble familial au conjoint qui a subi des violences conjugales.

S'il ne s'agit pas de minimiser l'importance de la répression de faits qui sont condamnables, l'oratrice estime que ce n'est pas dans le cadre d'un divorce dont on cherche à bannir la notion de faute que ces faits doivent être condamnés. Ceci est plutôt l'affaire du droit pénal.

La réforme du divorce en projet tend vers un divorce qui serait un remède à une situation devenue irrémédiable et non pas vers un divorce «sanction». Le groupe de l'intervenante pourrait malgré tout accepter l'objectif poursuivi par les amendements du gouvernement si des balises claires sont posées, par exemple une limitation aux violences physiques, excluant le harcèlement moral. Il ne faudrait pas que cela permette aux époux potentiellement débiteurs d'invoquer de prétendues pres-

– Wat de uitkering tot levensonderhoud na de echtscheiding betreft

Het is ondenkbaar dat een echtgenoot die, door zijn gedrag en houding tijdens het huwelijk, als dusdanig de belangrijkste oorzaak is van de breuk en de duurzame ontwrichting, na de echtscheiding aanspraak zou kunnen maken op een uitkering tot levensonderhoud op grond van louter economische criteria.

Dat is des te minder aanvaardbaar als die echtgenoot zich schuldig maakt aan strafbare feiten. Wetsvoorstel nr. 2102 laat het aan de rechter over om een echtgenoot al dan niet een uitkering toe te kennen. Om rekening te kunnen houden met een ruime waaier van situaties is in geen enkele precieze aanduiding voorzien van het gedrag dat tot de weigering van de uitkering aanleiding kan geven. De wetgever bevindt zich in de privé-sfeer van de betrekkingen tussen echtgenoten voor wie de voortzetting van het samenleven om allerlei redenen niet mogelijk is. Uiteraard werden heel zware feiten beoogd, zoals echtelijk geweld, maar ook feiten die niet noodzakelijk strafrechtelijk worden vervolgd (zoals de situatie waarbij één van de echtgenoten niet werkt, geen of weinig inkomsten heeft en zich de hele dag bedrinkt, terwijl de andere alleen in de behoeften van het gezin moet voorzien); het zou aanstootgevend zijn mocht de eerste een uitkering ontvangen.

Wat in de amendementen van de regering enigszins opvalt, is dat echtelijk geweld als een bijzonder geval wordt beschouwd. De uitkering na de echtscheiding ontzeggen aan de echtgenoot die zich aan een dergelijk gedrag heeft schuldig gemaakt, komt eigenlijk neer op een bijkomende civiele straf. Zulks lag ook ten grondslag gelegen aan de wijziging in 2003 van artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek, dat ertoe strekt de gezinswoning toe te kennen aan de echtgenoot die echtelijk geweld heeft ondergaan.

Hoewel het er niet om gaat het belang van de bestraffing van verwerpelijke feiten te minimaliseren, vindt de spreker dat die feiten niet moeten worden veroordeeld in het kader van een echtscheiding waaruit men het begrip schuld poogt te verbannen. Dit is veeleer een zaak voor het strafrecht.

De ontworpen echtscheidingshervorming beoogt een echtscheiding die een middel wil zijn om een onherroepelijk geworden situatie te verhelpen en geen «bestrafende» echtscheiding. De fractie van de spreker zou het in de regeringsamendementen beoogde doel desondanks kunnen aanvaarden, als duidelijke bakens worden geplaatst, bijvoorbeeld een beperking tot het fysiek geweld, met uitzondering van morele pesterijen. Het mag niet zo zijn dat eventuele uitkeringsplichtige

sions morales, dont la preuve est difficile à apporter, pour paralyser la procédure au détriment du demandeur, qui pourtant devrait avoir droit à cette pension.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, précise que parmi les articles cités dans l'amendement n° 92 (DOC 51 2341/008) selon lequel la pension alimentaire ne pourra être accordée au conjoint reconnu coupable d'un fait visé dans ces articles, le harcèlement n'est pas repris.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) souligne l'importance d'un divorce «remède» au lieu d'un divorce «sanction». Elle attire l'attention des membres sur le fait que si les comportements d'un conjoint sont pénalement répréhensibles, il est dangereux de les intégrer dans le procès civil. Un juge civil serait dès lors obligé d'apprécier des circonstances qu'il n'est, manifestement pas en mesure d'apprécier, à défaut de moyens appropriés. Les trois points proposés par le gouvernement constituent des ouvertures que l'oratrice consent apporter à son projet de loi. Des points restent cependant à éclaircir. L'intervenante n'est pas opposée à ce que la durée de la pension soit fixée en principe à la durée du mariage. Mais il doit être possible de tenir compte des situations exceptionnelles. Il faut laisser la possibilité au juge de déroger à ce principe si la situation l'exige.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, explique que le projet de loi tient compte de ces situations

Mme Marie-Christine Marghem (MR) poursuit sur le thème du «divorce accepté». Cette innovation pourrait s'avérer intéressante. Elle demande à la ministre d'exprimer son point de vue à ce sujet.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, se réfère aux nouveaux amendements du gouvernement, tendant à maintenir la procédure de divorce par consentement mutuel. Elle constate que le nouveau système proposé se rapproche du système du divorce accepté.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) est réticente à l'idée du supprimer la possibilité de faire appel d'un jugement prononçant le divorce et à l'idée d'une réduction du délai de pourvoi en cassation. L'appel est une des garanties essentielles dans l'appareil judiciaire. Cette garantie consiste en la liberté d'agir, de faire valoir un point de vue, de faire respecter les droits de la défense.

echtgenoten vermeende morele pressie, die moeilijk te bewijzen valt, aanvoeren om de procedure te verlammen ten nadele van de aanvrager, die op die uitkering nochtans recht zou moeten hebben.

Vice-eersteminister en minister van Justitie Onkelinx preciseert dat pesterijen niet voorkomen in de artikelen die worden aangehaald in amendement nr. 92 (DOC 51 2341/008), dat bepaalt dat de uitkering tot onderhoud niet kan worden toegekend aan de echtgenoot die zich schuldig heeft gemaakt aan een van de in de genoemde artikelen bedoelde feiten.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) onderstreept het belang van een «verhelpende» in plaats van een «bestraffende» echtscheiding. Zij vestigt er de aandacht van de leden op dat als het gedrag van een echtgenoot strafrechtelijk strafbaar is, het gevaarlijk is het in het civiel proces op te nemen. Een civiele rechter zou dan omstandigheden moeten beoordelen die hij duidelijk niet kan beoordelen, bij gebrek aan geschikte middelen. De drie door de regering voorgestelde punten vormen openingen die de spreekster bereid is in het wetsontwerp aan te brengen. Er blijven echter aspecten te verduidelijken. De spreekster is er niet tegen dat de duur van de uitkering in principe overeenstemt met de duur van het huwelijk, maar het moet mogelijk zijn met uitzonderlijke situaties rekening te houden. De rechter moet de mogelijkheid blijven hebben van dat principe af te wijken als de situatie het vereist.

Vice-eersteminister en minister van Justitie Onkelinx verklaart dat het wetsontwerp met die situaties rekening houdt.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) gaat voort met het thema van de «aanvaarde echtscheiding». Die vernieuwing zou interessant kunnen blijken. Zij vraagt de minister naar haar standpunt dienaangaande.

De minister verwijst naar de nieuwe regeringsamendementen die ertoe strekken de procedure van de echtscheiding door onderlinge toestemming te behouden. Zij stelt vast dat de voorgestelde nieuwe regeling de regeling van de aanvaarde echtscheiding benadert.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) is terughoudend met betrekking tot de idee om de mogelijkheid te schrappen in beroep te gaan tegen een vonnis dat de echtscheiding uitspreekt. Zij heeft ook twijfels omtrent de idee om de termijn voor een voorziening in cassatie te verminderen. Beroep is in het rechtsbestel een van de essentiële waarborgen. Die waarborg is dat men vrij is om te handelen, om een standpunt te laten gelden en om de rechten van de verdediging te doen eerbiedigen.

Quant à la liquidation et au partage, il est vrai qu'il ne faut pas trop charger la barque et que ce régime est plus large que le divorce. Cela pourrait être l'occasion de modifier les aspects propres à la procédure en divorce, qui causent d'importants problèmes dans les procédures actuelles. L'oratrice se réfère au système de la double date de prise d'effet du divorce, entre époux et vis à vis des tiers. La difficulté provient de la fiction consistant à faire remonter les effets patrimoniaux du divorce pour les ex-époux au jour de la demande en divorce, alors que pour les tiers, les patrimoines des époux restent soumis aux effets du mariage jusqu'à la transcription du jugement. Dans le cadre d'une réforme visant à simplifier et à humaniser le divorce, on ne peut pas faire l'économie d'un débat sur la question. Le groupe de l'intervenante propose de ne plus retenir qu'une seule date, celle de la transcription.

Quant au problème des mesures transitoires, il est important de trancher la question des pensions après divorce qui ont été prononcées. Sera-t-il possible de revenir sur ces décisions pour imposer, par exemple, une durée maximale?

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, souligne que le projet se fonde sur un nouveau concept. Le projet de loi vise à accélérer la procédure de divorce. En ce qui concerne les mesures transitoires, la ministre renvoie à la note d'orientation de M. Yves-Henry Leleu, professeur à l'Ulg, chargé de cours à l'ULB et avocat. Cette note est jointe en annexe au présent rapport.

M. Bert Schoofs (Vlaams Belang) renvoie à son exposé figurant dans le rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007). En ce qui concerne le poids de la faute, l'intervenant estime qu'il est important, dans la procédure proposée, de rechercher un équilibre.

V. — DISCUSSION DES ARTICLES

Art. 1^{er}

M. Servais Verherstraeten (CD&V) se réjouit de constater que le projet de loi, tel que modifié par les amendements du gouvernement (n^{os} 90 à 109), s'oriente vers un système fondé sur la désunion irrémédiable des époux.

Met betrekking tot de vereffening en de verdeling is het waar dat men niet er niet te veel mag in stoppen en dat die regeling ruimer is dan de echtscheiding. Dat zou de gelegenheid kunnen zijn voor een wijziging van de specifieke aspecten van de echtscheidingsprocedure, die in de huidige procedures belangrijke problemen veroorzaken. De spreker verwijst naar de regeling van de dubbele datum waarop de echtscheiding ingaat, tussen de echtgenoten onderling en ten opzichte van derden. De moeilijkheid komt voort uit de fictie die erin bestaat de vermogensrechtelijke gevolgen van de echtscheiding voor de ex-echtgenoten te laten teruggaan tot de dag van de echtscheidingsaanvraag, terwijl de vermogens van de echtgenoten voor derden onderworpen blijven aan de gevolgen van het huwelijk tot de overschrijving van het vonnis. In het kader van een hervorming die erop gericht is de echtscheiding te vereenvoudigen en menselijker te maken, moet men aangaande dat vraagstuk zeker een debat voeren. De fractie van de spreker stelt voor maar één enkele datum te behouden, namelijk die van de overschrijving.

Aangaande het aspect van de overgangsmaatregelen is het belangrijk inzake het vraagstuk van de uitkeringen die worden toegekend voor de periode na de echtscheiding de knoop door te hakken. Zal het mogelijk zijn op die beslissingen terug te komen om bijvoorbeeld een maximumduur op te leggen?

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie, onderstreept dat het wetsontwerp uitgaat van een nieuw concept. Het wetsontwerp beoogt de echtscheidingsprocedure te versnellen. Wat de overgangsmaatregelen betreft, verwijst de minister naar de oriëntatienota van de heer Yves-Henry Leleu, hoogleraar aan de ULg, docent aan de ULB en advocaat. Deze nota gaat als bijlage bij dit verslag.

De heer Bert Schoofs (Vlaams Belang) verwijst naar zijn uiteenzetting in het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007). Inzake het gewicht van de fout in de voorgestelde procedure is het volgens de spreker belangrijk te zoeken naar een evenwicht.

V. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING

Artikel 1

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) stelt vast dat het wetsontwerp met de door de regering ingediende amendementen (nrs. 90 tot 109) in de richting gaat van de onherstelbare ontwrichting. Hij juicht dit toe.

L'intervenant se félicite par ailleurs que les amendements relatifs à la pension alimentaire après divorce affaiblissent le principe de la faute. Il n'en reste pas moins que les renvois à d'innombrables dispositions pénales ont des effets considérables sur le plan civil. Est-ce bien opportun? Pourquoi certaines infractions sont-elles expressément citées et d'autres pas?

Le membre se réjouit que la ministre ait décidé de maintenir le divorce par consentement mutuel en tant que procédure distincte. Cette option implique toutefois également le maintien de l'article 233 du Code civil.

La pratique du divorce par consentement mutuel montre que les accords – surtout ceux relatifs à la pension alimentaire – sont quelquefois établis trop rapidement. Ainsi, les parties stipulent parfois que la pension alimentaire reste inchangée jusqu'au décès des partenaires. De tels accords engendrent souvent des situations catastrophiques. L'intervenant préconise des mesures plus justes permettant de tenir compte des changements de situation importants. Il reste opposé aux conventions partielles.

Le membre approuve le maintien de la séparation de corps. Il est également en faveur du maintien de la conversion de la séparation de corps en divorce, qui n'est pas prévu par les amendements.

En ce qui concerne enfin les délais d'appel et de cassation, l'intervenant demande à la ministre de ne pas déroger au droit commun.

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) renvoie à l'exposé qu'elle a fait en sous-commission Droit de la famille.

L'intervenante soutient l'amendement n° 90 présenté par la ministre et tendant à supprimer l'article 229, § 4, proposé, du Code civil. Elle fait néanmoins observer que cet amendement a pour effet de faire disparaître de la loi la définition de la «désunion irrémédiable». Ce système offre certes un pouvoir d'appréciation important au juge, mais l'intervenante craint que de nombreux tribunaux continuent de se fonder en l'état sur les anciens critères.

Il lui semble peu probable que les divorces conflictuels disparaissent.

L'intervenante approuve l'abandon de la notion de culpabilité en matière de divorce. L'intime conviction du juge joue un grand rôle dans la détermination du caractère irrémédiable de la désunion des époux.

La membre approuve le maintien du divorce par consentement mutuel.

En ce qui concerne la pension alimentaire après divorce, elle approuve en particulier l'amendement n° 92. Les violences entre époux ou partenaires doivent être sévèrement condamnées.

De amendementen zwakken, tot zijn tevredenheid, het foutprincipe inzake het levensonderhoud na echtscheiding af. Niettemin hebben de verwijzingen naar ettelijke strafrechtelijke bepalingen aanzienlijke gevolgen op burgerrechtelijk vlak. Is dit aangewezen? Waarom worden sommige misdrijven uitdrukkelijk opgenomen en andere niet?

Het lid stelt verheugd vast dat de minister beslist heeft om de echtscheiding door onderlinge toestemming als afzonderlijke procedure te behouden. Dit impliceert wel dat artikel 233 van het Burgerlijk Wetboek dient te blijven voortbestaan.

De praktijk inzake de EOT toont aan dat soms al te snel akkoorden worden opgesteld, voornamelijk wat het onderhoudsgeld betreft. Zo wordt soms gestipuleerd dat het onderhoudsgeld ongewijzigd blijft tot het einde van het leven van de partners. Dit leidt vaak tot schrijnende situaties. De spreker pleit voor meer billijke maatregelen en ruimte om rekening te houden met ernstige gewijzigde omstandigheden. Hij blijft tegenstander van gedeeltelijke overeenkomsten.

Het behoud van de scheiding van tafel en bed is een goede zaak. Hij is voorstander van het behoud van de omzetting van scheiding van tafel en bed naar echtscheiding. De amendementen voorzien immers niet in dit laatste.

Tot slot over de beroeps- en cassatietermijnen, vraagt hij de minister om niet af te wijken van het gemene recht.

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) verwijst naar haar uiteenzetting in de subcommissie Familierecht.

Het door de minister ingediende amendement nr. 90 tot weglating van artikel 29, §4, B.W. draagt haar goedkeuring weg. De keerzijde is evenwel dat nergens in de wetgeving een definitie wordt gegeven van wat verstaan dient te worden onder de «duurzame ontwrichting van het huwelijk». Enerzijds geeft dit de rechter een grote appreciatiebevoegdheid, anderzijds vreest zij dat heel wat rechtbanken de oude criteria terzake zullen blijven handhaven.

Het lijkt haar onwaarschijnlijk dat komaf zal worden gemaakt met de vechtscheidingen.

Het is een goede zaak dat bij de echtscheiding geen schuldige meer wordt aangewezen. De innerlijke overtuiging van de rechter speelt een grote rol om uit te maken of een huwelijk al dan niet duurzaam ontwricht is.

Het behoud van de EOT is een goede zaak.

Inzake het onderhoudsgeld na de echtscheiding. Amendement nr. 92 in het bijzonder draagt haar goedkeuring weg. Geweldpleging tussen echtgenoten of partners moet streng veroordeeld worden.

L'intervenante regrette que les termes «faute grave» (exprimant la souffrance infligée à l'autre époux) aient été maintenus, bien qu'elle comprenne leur utilité.

M. Melchior Wathelet (cdH) renvoie également à son exposé en sous-commission Droit de la famille. Il accorde de l'importance au maintien, dans le cadre de la réforme du droit du divorce, des procédures actuellement disponibles et utiles. Il est par conséquent satisfait que le divorce par consentement mutuel soit conservé.

Il souligne néanmoins qu'une procédure de divorce doit également être déclenchée par un fait bien précis, qui n'est pas nécessairement la désunion irrémédiable ou la séparation de fait. Il songe, en l'occurrence, à des actes de violence, tant psychiques que physiques ou à un adultère particulièrement humiliant, qui justifient bien l'introduction d'une procédure de divorce dans le chef d'un conjoint.

Le projet de loi n'accepte pas la faute en tant que motif de divorce, mais la faute réapparaît pourtant de manière subreptice dans la procédure, lors de la fixation de la pension alimentaire après le divorce. C'est pour le moins ambigu.

M. Bert Schoofs (Vlaams Belang) estime qu'à l'exception du maintien du divorce par consentement mutuel et de la séparation de corps, l'amendement du gouvernement ne modifie pas fondamentalement le projet de loi.

Selon le membre, le projet de loi à l'examen n'entraînera pas de diminution drastique du nombre de divorces conflictuels.

Le concept de la faute est une notion de base dans la culture juridique, dans le droit des contrats. L'institution du mariage s'exprime sous la forme d'un contrat entre deux parties. Il est donc absurde d'instaurer l'absence de faute dans ce contexte. Dans certaines situations, des conjoints continueront à se sentir grossièrement humiliés et voudront le démontrer au tribunal. L'amendement n°90 supprimant le § 4 n'emporte donc pas son approbation.

Certains juges se baseront sur le nouvel article 229 du Code civil pour développer une nouvelle jurisprudence, tandis que d'autres juges resteront plutôt conservateurs. L'insécurité juridique et l'arbitraire en seront le résultat.

En outre, il observe que, dans certains cas, un divorce fondé sur la faute peut avoir un effet purificateur.

Le projet de loi et les amendements présentés par le gouvernement (n°s 90 à 109) prévoient néanmoins de

De spreekster begrijpt waarom nog melding wordt gemaakt van de «zwarte fout» (als uitdrukking van het leed toegebracht aan de andere echtgenoot), zij zou het evenwel liever anders gezien hebben.

De heer Melchior Wathelet (cdH) verwijst eveneens naar zijn uiteenzetting in de subcommissie Familierecht.

Hij acht het belangrijk dat bij de hervorming van het echtscheidingsrecht de nu bruikbare en nuttige procedures gehandhaafd worden. Het behoud van de EOT stemt hem dan ook tevreden.

Hij wijst er evenwel op dat een echtscheidingsprocedure ook moet kunnen worden ingeleid omwille van een welbepaald feit, welke niet noodzakelijkerwijze de duurzame ontwrichting of het feitelijk niet meer samenwonen is. Hij heeft het hier over geweldplegingen, zowel psychisch als fysisch, of een bijzonder beledigend overspel, die de inleiding van een echtscheidingsprocedure in hoofde van een echtgenoot wel degelijk rechtvaardigen.

Het wetsontwerp aanvaardt de fout niet als grond tot echtscheiding doch de fout komt via een achterpoortje wel binnen geslopen in de procedure namelijk bij het vaststellen van het levensonderhoud, na de echtscheiding. Dit is op z'n minst dubbelzinnig te noemen.

De heer Bert Schoofs (Vlaams Belang) is van oordeel dat met uitzondering van het behoud van de EOT en de scheiding van tafel van bed, de regeringsamen- dement het wetsontwerp niet ingrijpend wijzigen.

Het lid is van mening dat dit wetsontwerp niet zal leiden tot een drastische vermindering van het aantal echtscheidingen.

Het foutbegrip is een basisbegrip in de rechtscultuur, in het contractenrecht. Het instituut huwelijk veruiterlijkt zich onder de vorm van een contract tussen twee partijen. De invoering van schuldloosheid in dit verband is dus absurd. Echtgenoten zullen zich in bepaalde situaties grof beledigd blijven voelen en zullen dit voor de rechtbank willen aantonen. Amendement nr. 90 tot schrapping van § 4 draagt dan ook zijn goedkeuring niet weg.

Sommige rechters zullen op basis van het nieuwe artikel 229 van het Burgerlijk Wetboek nieuwe rechtspraak ontwikkelen, terwijl andere rechters eerder behoudsgezind zullen blijven. Rechtonzekerheid en willekeur zullen dan ook het gevolg zijn.

Voorts merkt hij op dat in bepaalde gevallen een schuldechtscheiding een louterend effect kan hebben.

Het wetsontwerp en de door de regering ingediende amendementen (nrs.90 tot 109) voorzien evenwel in vele

nombreuses exceptions, qui permettront aux juges de faire encore davantage usage de leur pouvoir de décision souverain.

L'intervenant salue la réduction des délais en cas de séparation de fait. Il pense néanmoins que les preuves à fournir n'en resteront pas moins circonstanciées, ce qui requerra donc un certain temps.

En outre, il estime que les accords partiels peuvent entraîner des divorces conflictuels lorsqu'un partenaire estime, à un stade ultérieur des négociations, que l'accord conclu précédemment lui porte préjudice.

Enfin, il observe que la suppression de la possibilité d'interjeter appel et la réduction du délai de cassation vont à l'encontre de l'essence même de la culture juridique belge.

Le membre espère que cette réforme peu judicieuse entraînera tout de même une augmentation relative de la part des divorces par consentement mutuel dans le nombre total de divorces.

Art. 1^{er} bis (nouveau – amendement n° 44)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement (n° 44, DOC 2341/003). Pour le commentaire et la discussion de cet amendement, il est renvoyé au rapport de la sous-commission Droit de la famille (DOC 51 2341/007).

L'auteur retire son amendement compte tenu des modifications apportées par les amendements n°s 90 à 109 du gouvernement.

Art. 2

Pour la présentation de cet amendement, il est renvoyé au rapport de la sous-commission Droit de la famille (DOC 51 2341/007).

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement (n° 45, DOC 2341/003). Pour le commentaire et la discussion de cet amendement, il est renvoyé au rapport de la sous-commission Droit de la famille (DOC 51 2341/007).

L'auteur retire cet amendement.

M. Melchior Wathelet (cdH) présente des amendements (n°s 71 et 60, DOC 51 2341/004). Il renvoie à ses explications telles qu'elles figurent dans le rapport de la sous-commission Droit de la famille (DOC 51 2341/007).

L'auteur maintient ses amendements, qui tendent au maintien de la faute comme motif d'introduction de la demande.

uitzonderingen waardoor de soevereiniteit van de rechters nog meer zal spelen.

De verkorting van de termijnen bij feitelijke scheiding is een goede zaak. De spreker meent evenwel dat de bewijslevering nog steeds omstandig zal zijn en dus enige tijd in beslag zal nemen.

Voorts meent hij dat de gedeeltelijke overeenkomsten alsnog kunnen leiden tot vechtscheidingen wanneer een partner in een volgende onderhandelingsfase van oordeel is dat het eerder gesloten akkoord hem onrecht aandoet.

Tot slot stipt hij aan dat de afschaffing van de beroepsmogelijkheid en de inkorting van de cassatietermijn indruist tegen het wezen van de Belgische rechtscultuur.

Het lid hoopt dat deze gebrekkige hervorming alsnog kan leiden tot een relatieve stijging van het aandeel van de echtscheiding door onderlinge toestemming in het totale aantal der echtscheidingen.

Art. 1 bis (nieuw – amendement nr. 44)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) heeft amendement nr. 44 ingediend (DOC 2341/003). Voor de toelichting en de bespreking ervan wordt verwezen naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

Gelet op de wijzigingen die de regeringsamendementen nrs. 90 tot 109 aanbrengen, trekt de indienster dit amendement in.

Art. 2

Voor de voorstelling van dit artikel wordt verwezen naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) heeft amendement nr. 45 ingediend (DOC 2341/003). Voor de toelichting en de bespreking ervan wordt verwezen naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

De indienster trekt dit amendement in.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient de amendementen nrs. 71 en 60 (DOC 51 2341/004) in. Hij verwijst naar zijn uitleg zoals weergegeven in het verslag de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

De indiener handhaaft zijn amendementen die strekken tot het behoud van de schuld als reden tot indiening van het verzoek.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) présente des amendements (n^{os} 21, 22 et 23, DOC 51 2341/004). L'amendement n^o 21 tend à préciser ce qu'il y a lieu d'entendre par «*désunion irrémédiable*». Pour plus de détails, elle renvoie au rapport de la sous-commission Droit de la famille (DOC 51 2341/007).

L'auteur retire les amendements n^{os} 22 et 23 (DOC 51 2341/002).

M. Servais Verherstraeten (CD&V) est conscient que toute tentative de définir la notion de «*désunion irrémédiable*» n'est pas sans risque. Il déplore toutefois qu'il ne soit nulle part défini ce que pourrait recouvrir cette notion. Le législateur est tenu de fixer les conditions auxquelles doit répondre une désunion pour être considérée comme une désunion irrémédiable. Une liste exemplaire serait déjà une source de droit.

Il présente en outre un amendement (n^o 113, DOC 51 2341/011) qui tend à remplacer les termes «*duurzame ontwrichting*» par les termes «*onherstelbare ontwrichting*». En effet, selon le dictionnaire Van Dale, le mot «*duurzaam*» signifie notamment «*bestemd om te duren, weinig vergankelijk*». Il a donc une connotation positive. Il est dès lors préférable d'utiliser l'expression «*onherstelbare ontwrichting van het huwelijk*».

M. Guy Swennen (*sp.a-spirit*) estime qu'il s'indiquerait peut-être de supprimer la deuxième phrase de l'article 229, §1^{er}, proposé (*La preuve de la désunion irrémédiable peut être rapportée par toutes voies de droit*).

Ensuite, le délai prévu au § 2 peut être réduit à deux mois. Cela permet de mettre fin à la discussion concernant la question de savoir ce qu'il faut entendre par désunion irrémédiable.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, réplique que, si la loi permet au juge, d'une part, de prononcer plus rapidement le divorce, mais l'oblige, d'autre part, à utiliser une définition afin de déterminer s'il peut ou non réduire les délais, cette réforme manque son objectif.

La ministre renvoie ensuite à son commentaire de l'article 2, où l'on peut lire ce qui suit:

«*La désunion irrémédiable peut être établie par toutes voies de droit, en sorte que le juge pourra toujours prononcer le divorce s'il a l'intime conviction que plus aucun rapprochement n'est possible entre les époux.*» (DOC 2341/001, p. 13)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient de amendementen nrs. 21, 22 en 23 (DOC 51 2341/004) in. Amendement nr. 21 verduidelijkt wat verstaan dient te worden onder «*duurzame ontwrichting*». Voor verdere uitleg verwijst zij naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

De indienster trekt de amendementen nrs. 22 en 23 in (DOC 51 2341/002).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) is er zich van bewust dat elke poging tot definiëring van het begrip «*duurzame ontwrichting*» niet risicoloos is. Hij betreurt evenwel dat nergens wordt omschreven wat dit begrip zou kunnen inhouden. De wetgever is verplicht te bepalen aan welke voorwaarden een ontwrichting moet voldaan zijn om als duurzame ontwricht te worden gecatalogeerd. Een exemplarische lijst zou al een bron van recht zijn.

Voorts dient hij amendement nr. 113 in dat er toe strekt om de woorden «*duurzame ontwrichting*» te vervangen door de woorden «*onherstelbare ontwrichting*» (DOC 51 2341/011). Immers, volgens het woordenboek betekent «*duurzaam*» onder meer «*bestemd om te duren, weinig vergankelijk*». Het heeft dus een positieve connotatie. Het is dan ook beter om te spreken over een «*onherstelbare ontwrichting van het huwelijk*».

De heer Guy Swennen (*sp.a-spirit*) meent dat het misschien aangewezen zou zijn om de tweede zin van het voorgestelde artikel 229, §1, weg te laten (*Het bewijs van de duurzame ontwrichting kan met alle wettelijke middelen worden geleverd*). Vervolgens kan de termijn bepaald in §2 verkort worden tot 2 maanden. Aldus wordt komaf gemaakt met de discussie over wat verstaan dient te worden onder duurzame ontwrichting.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie, antwoordt dat als de wet de rechter toelaat om, enerzijds de echtscheiding sneller uit te spreken maar hem anderzijds verplicht om een definitie te hanteren teneinde te bepalen of hij de termijnen al dan niet kan inkorten, deze hervorming haar doel voorbijschiet.

Voorts verwijst de minister naar haar toelichting bij artikel 2 dat het volgende bepaalt:

«*De duurzame ontwrichting van het huwelijk mag worden aangetoond met alle wettelijke middelen, zodat de rechter de echtscheiding altijd zal kunnen uitspreken, indien hij er innerlijk van overtuigd is dat er geen enkele toenadering meer mogelijk is tussen de echtgenoten.*» (DOC 2341/001, p. 13)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et consorts présentent l'amendement n°121 tendant à expliquer le concept de désunion irrémédiable (DOC 51 2341/012).

Il est libellé comme suit:

«La désunion est irrémédiable lorsqu'elle rend raisonnablement impossible la poursuite de la vie commune et la reprise de celle-ci entre eux..».

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) présente l'amendement n° 1 sur le rétablissement du divorce par consentement mutuel (DOC 2341/002). Il fait remarquer que l'amendement n° 91 à l'article 4 présenté par la ministre a plus ou moins la même portée que son amendement. Toutefois, ne serait-il pas indiqué, d'un point de vue légistique, d'inscrire le divorce par consentement mutuel à l'article 229 du Code civil, afin qu'il soit prévu explicitement que la désunion irrémédiable, d'une part, et le divorce par consentement mutuel, d'autre part, sont les deux seuls motifs de divorce?

M. Servais Verherstraeten (CD&V) présente un amendement (n° 17), qui tend à éviter une augmentation du nombre de mariages de complaisance en portant la durée requise de la séparation de fait de six mois à un an. Le membre renvoie par ailleurs à la discussion de cette problématique au sein de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

M. Fons Borginon (VLD) fait observer que la constatation d'un mariage de courte durée fera précisément augmenter la présomption qu'il s'agit d'un mariage de complaisance.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, souligne que l'on peut prononcer la nullité d'un mariage en dépit d'un divorce. Il va de soi que cela a des conséquences en ce qui concerne les permis de séjour.

Mme Martine Taelman (VLD), présidente de la commission de la Justice, fait observer qu'en vertu de la loi relative aux étrangers, un «titre de séjour autonome» n'est accordé qu'après trois ans et qu'au cours des trois premières années, il peut être mis un terme à l'autorisation de séjour provisoire si les conditions (par exemple, la vie commune) ne sont plus remplies.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) attire l'attention des membres sur la question posée par Mme Nahima Lanjri au vice-premier ministre et ministre de l'Intérieur sur «le nombre de regroupements familiaux» (n° 11977; CRIV 51 COM 994, p. 11). Il ressort de la réponse du

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) c.s. dient amendement nr. 121 in tot verduidelijk van het begrip duurzame ontwijking (DOC 51 2341/012).

Het luidt als volgt:

«Het huwelijk is duurzaam ontwijkt wanneer de voortzetting van het samenleven tussen de echtgenoten en de hervatting ervan redelijkerwijs onmogelijk is geworden ingevolge die ontwijking.».

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 1 in over de herinvoering van de EOT. (DOC 2341/002) Hij merkt op dat amendement nr. 91 van de minister op artikel 4 enigszins tegemoetkomt aan zijn amendement. Zou het evenwel niet op wetgevingstechnisch vlak aangewezen zijn om de EOT onder te brengen in het voorgestelde artikel 229 B.W. opdat uitdrukkelijk bepaald wordt dat enerzijds de duurzame ontwijking en anderzijds de echtscheiding door onderlinge toestemming de twee enige gronden tot echtscheiding zijn?

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 17 in. Dit amendement wil een toename van schijnhuwelijken vermijden door de vereiste duurtijd van feitelijk gescheiden te zijn op te trekken van zes maanden tot een jaar. Het lid verwijst voorts naar de bespreking van deze problematiek in de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

De heer Fons Borginon (VLD) stipt aan dat de vaststelling van een huwelijk van korte duur juist het vermoeden dat het een schijnhuwelijk betreft, zal doen toenemen.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie, vestigt de aandacht erop dat niet-tegenstaande de echtscheiding, het huwelijk nietig kan worden verklaard. Vanzelfsprekend heeft dit gevolgen voor de verblijfsvergunning.

Mevrouw Martine Taelman (VLD), voorzitter van de commissie voor de Justitie, merkt op dat overeenkomstig de vreemdelingenwet pas na 3 jaar een «autonome verblijfstitel» wordt afgeleverd, en dat het tijdelijk verblijfsrecht gedurende de eerste 3 jaar kan beëindigd worden, indien de voorwaarden (bijvoorbeeld samenleven) niet meer vervuld zijn.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) vestigt de aandacht van de leden op de vraag van mevrouw Nahima Lanjri aan de vice-eersteminister en minister van Binnenlandse Zaken over «het aantal gezinsherenigingen» (nr. 11977; CRIV 51COM 994 p.11). Uit

ministre Patrick Dewael qu'un total de 18 497 demandes de regroupement familial ont été introduites au cours de la période allant de mai 2005 à décembre 2005, dont 14 674 sur la base de l'article 40 (regroupement familial avec un étranger marié à un Belge ou à un ressortissant de l'Union européenne) et 3 820 sur la base de l'article 10 (regroupement familial entre étrangers). De janvier 2006 à mai 2006, ces demandes s'élevaient au total à 10 064 sur la base de l'article 40 et à 2 700 sur la base de l'article 10.

Il en ressort que, dans la mesure où elle offrirait une réponse, la loi modifiée relative aux étrangers ne s'appliquerait qu'à 20% des regroupements familiaux.

L'intervenant craint que les délais trop brefs n'incitent les personnes malveillantes à contracter un mariage de complaisance en vue d'obtenir un permis de séjour.

M. Verherstraeten invite dès lors les membres de la commission à examiner cette question plus avant à la lumière des chiffres précités. Il va de soi qu'il n'entend pas proposer de modifier la loi relative aux étrangers.

Mme Valérie Déom (PS) fait observer que la réforme de la législation relative au divorce ne porte pas préjudice à la législation relative à la lutte contre les mariages de complaisance.

Si *Mme Annelies Storms (sp.a-spirit)* comprend les préoccupations de M. Verherstraeten en la matière, elle souligne cependant qu'il faut veiller à ce que le divorce pas consentement mutuel ne soit pas rendu moins attrayant que le divorce pour cause de désunion irrémédiable.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente l'amendement n° 153 (DOC 51 2341/016), qui forme un tout avec l'amendement n° 154 présenté à l'article 20.

L'article 229, § 3, du Code civil, proposé, combiné avec l'article 1255, § 2, du Code judiciaire laisse penser qu'un époux peut obtenir le divorce de manière unilatérale sans attendre l'écoulement du délai de séparation de fait de plus d'un an. L'alinéa 2 du § 2 de l'article 1255 du Code judiciaire permet au demandeur d'obtenir le divorce en répétant de manière unilatérale sa volonté à la deuxième audience prévue par cet article. Or, cette seconde audience peut avoir lieu 6 mois après la demande et permettre de court-circuiter le délai de séparation de fait d'un an. En effet, sur base de cet article, si on poussait le raisonnement à l'extrême, un époux pour-

het antwoord van minister Patrick Dewael blijkt dat voor de periode van mei 2005 tot en met december 2005 er in totaal 18.497 aanvragen voor gezinshereniging werden ingediend, waaronder 14.674 op basis van artikel 40 (gezinshereniging tussen een vreemdeling gehuwd met een Belg of EU-onderdaan) en 3.820 op basis van artikel 10 (gezinshereniging tussen vreemdelingen onderling). Voor de periode januari 2006 tot en met mei 2006 zijn in totaal 12.845 aanvragen ingediend waaronder 10.064 op basis van artikel 40 en 2.700 op basis van artikel 10.

Hieruit blijkt dat de gewijzigde vreemdelingenwet, in de mate dat deze een antwoord zou bieden, slechts betrekking heeft op 20% van de gezinsherenigingen.

De spreker vreest dat te korte termijnen malafide personen er toe zullen aanzetten om schijnhuwelijken aan te gaan met het oog op het bekomen van een verblijfsvergunning.

De heer Verherstraeten verzoekt de commissieleden dan ook om dit vraagstuk in het licht van deze cijfers nader te onderzoeken. Vanzelfsprekend is het niet zijn bedoeling om wijzigingen voor te stellen aan de vreemdelingenwet.

Mevrouw Valérie Déom (PS) wijst er op dat de hervorming van de echtscheidingswetgeving geen afbreuk doet aan de wetgeving inzake de bestrijding van schijnhuwelijken.

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) begrijpt de bekommernissen terzake van de heer Verherstraeten maar stipt aan dat er over gewaakt moet worden dat de EOT niet minder aantrekkelijk wordt gemaakt dan de echtscheiding op basis van duurzame ontwrichting.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 153 in (DOC 51 2341/016). Dit amendement dient samen te worden gelezen met amendement nr. 154 ingediend op artikel 20.

De samenlezing van het ontworpen artikel 229, § 3, van het Burgerlijk Wetboek met het ontworpen artikel 1255, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek (art. 20 van het wetsontwerp) doet uitschijnen dat een echtgenoot de echtscheiding kan verkrijgen op eenzijdig verzoek, zonder dat de betrokkene moet wachten dat de periode van feitelijke scheiding van meer dan één jaar is verstreken. Het ontworpen artikel 1255, § 2, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek maakt het immers mogelijk dat de verzoeker de echtscheiding kan verkrijgen zo de betrokkene op de tweede zitting, zoals die bij dit artikel in uitzicht wordt gesteld, eenzijdig zijn verzoek herhaalt.

rait «forcer» l'autre à divorcer après 6 mois et un jour de mariage.

Permettre à une partie de divorcer unilatéralement en répétant sa propre volonté à 2 reprises, dans un laps de temps qui peut être inférieur à un an, introduit une sorte de «divorce de répudiation» qui n'est pas acceptable. L'auteur estime qu'en cas de demande unilatérale, il est important que la séparation de fait de plus d'un an soit effective avant que le juge ne puisse prononcer le divorce.

Il convient également de modifier l'article 1255, § 2 du Code judiciaire.

Les amendements n^{os} 24 (DOC 51 2341/002) et 59 (DOC 51 2341/003), respectivement présentés par *Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD)* et *M. Servais Verherstraeten (CD&V)*, tendent à supprimer l'article 229, § 4, proposé.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, présente un amendement (n^o 90 - DOC 2341/008) en vue de supprimer l'article 229, § 4, proposé.

Plusieurs amendements tendent à supprimer toute référence à la faute au stade du prononcé du divorce. Aux termes de l'exposé des motifs du projet de loi:

«(Mais) il ne faut pas totalement exclure le débat sur la faute. De nombreuses voix se sont élevées pour que soit conservé au sein du débat judiciaire une place pour l'expression de la souffrance de la victime. Un équilibre entre les partisans d'une suppression totale de la notion de faute, et ceux qui souhaitent son maintien doit être recherché.

Le projet prévoit donc que l'existence d'un comportement rendant impossible la poursuite de la vie commune peut accélérer la procédure: en somme, le comportement pas nécessairement fautif d'un des conjoints établit le caractère irrémédiable de la désunion, sans plus, et permet dès lors au demandeur d'éviter de devoir subir les délais de réflexion imposés par la loi.»

Cet objectif peut être atteint sans conserver le § 4. D'une part, le droit à la pension alimentaire est exclu pour le conjoint coupable (article 301, § 2, alinéa 2, du Code civil, proposé par l'article 8 en projet).

Die tweede zitting kan evenwel plaatsvinden zes maanden na het verzoek, waardoor het mogelijk wordt de feitelijke scheiding van één jaar te omzeilen: als de redenering helemaal wordt doorgetrokken, zou de ene echtgenoot op grond van dit artikel de andere echtgenoot kunnen «dwingen» te scheiden na zes maanden en één dag huwelijk.

Er kan niet worden toegestaan dat een echtgenoot eenzijdig zou kunnen scheiden door in een tijdspanne van soms minder dan één jaar zijn wil tweemaal te kennen te geven. Zodoende zou een «chtscheiding door verstoting» tot stand komen, en zulks is onaanvaardbaar. De indienster is van oordeel dat het bij een eenzijdig verzoek van belang is dat er een feitelijke scheiding van meer dan één jaar is alvorens de rechter de echtscheiding zou mogen uitspreken.

Ook het ontworpen artikel 1255, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek behoort te worden gewijzigd.

De amendementen nrs. 24 (DOC 51 2341/002) en 59 (DOC 51 2341/003) van *mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD)* enerzijds, en *de heer Servais Verherstraeten (CD&V)* anderzijds, strekken tot de weglating van het voorgestelde artikel 229, § 4.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Justitie, dient amendement nr. 90 in tot weglating van het voorgestelde artikel 229, §4 (DOC 2341/008).

Meerdere amendementen strekken ertoe elke verwijzing te schrappen naar de fout in het stadium van het uitspreken van de echtscheiding. De memorie van toelichting van het ontwerp drukt zich als volgt uit:

«Het debat over de fout moet echter niet totaal worden uitgesloten. Er gingen heel wat stemmen op om in het gerechtelijke debat ruimte te houden voor het uitdrukken van het lijden van het slachtoffer. Er moet een evenwicht worden gezocht tussen de voorstanders van het volledig afschaffen van de foutnotie en degenen die ze willen behouden. Het ontwerp van wet voorziet dus dat indien er sprake is van gedrag dat het voortzetten van het samenleven onmogelijk maakt, de procedure kan worden versneld. In feite toont het gedrag, dat niet noodzakelijk een fout vormt in hoofde van een van de echtgenoten, zonder meer het onherstelbare karakter aan van de ontwrichting van het huwelijk, wat de verzoeker toelaat om de door de wet opgelegde bedenkingstermijnen te vermijden».

Deze doelstelling kan bereikt worden zonder § 4 te behouden. Enerzijds is het recht op een uitkering tot levensonderhoud uitgesloten voor de schuldige (Burgerlijk Wetboek, art. 301, § 2, tweede lid, zoals vervangen door art. 8 van het ontwerp).

Un amendement ultérieur prévoit l'interdiction en cas de violence conjugale. D'autre part, le juge peut, même en l'absence de demande de pension alimentaire, motiver la décision de prononcer immédiatement le divorce par le constat de la désunion irrémédiable, en vertu de l'article 229, § 1^{er}, proposé (cf. exposé des motifs: «*le juge pourra toujours prononcer le divorce s'il a l'intime conviction que plus aucun rapprochement n'est possible entre les époux.*»).

L'amendement n° 90 supprime le § 4, mais maintient le § 1^{er}, si bien que le juge pourra toujours prononcer immédiatement le divorce, à savoir en tenant compte du comportement d'un des deux époux, sans devoir attendre les délais prévus aux § 2 et 3. (DOC 51 2341/008)

M. Melchior Wathelet (cdH) constate que la ministre souhaite supprimer le § 4 en raison de son ambiguïté compte tenu de l'objectif visé. Le § 4 traite en effet de la notion de faute, alors que celle-ci ne peut, selon la ministre, intervenir que dans la fixation de la pension alimentaire après le divorce.

L'intervenant a déjà attiré l'attention, durant la discussion au sein de la sous-commission, sur l'ambiguïté du § 4. Si l'amendement du gouvernement rend en effet le texte plus cohérent, l'intervenant maintient que la faute reste bien présente dans la procédure.

Il convient bien entendu de tenir compte des conjoints qui souhaitent divorcer parce qu'ils entendent mettre fin à leur vie commune.

Toutefois, il existe également des situations dans lesquelles la faute d'un des époux justifie l'introduction, par l'autre époux, de la procédure de divorce. L'inobservance des obligations matrimoniales, qu'il s'agisse d'adultère, d'injures ou de coups et blessures, constitue une cause légitime de l'introduction de la procédure de divorce. Un époux peut avoir besoin d'exprimer le dommage occasionné, la faute commise par l'autre époux. Pourquoi ne pas lui en donner l'occasion?

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) explique que la faute peut en effet être présente dans une procédure de divorce, mais qu'elle n'est plus considérée comme une cause de divorce. La faute relève du critère général «*désunion irrémédiable*». Il appartient au juge, en fonction de l'affaire dont il est saisi, de définir la nature de la désunion irrémédiable et d'en déterminer la cause.

Een daaropvolgend amendement versterkt het verbod in geval van echtelijke geweld. Anderzijds kan de rechter zelfs indien er geen verzoek is voor een uitkering tot levensonderhoud de beslissing om de echtscheiding onmiddellijk uit te spreken, motiveren door het vaststellen van de onherstelbare ontwrichting op basis van het voorgestelde artikel 229, § 1, (cf. memorie van toelichting: «*de rechter zal de echtscheiding altijd kunnen uitspreken, indien hij er innerlijk van overtuigd is dat er geen enkele toenadering meer mogelijk is tussen de echtgenoten.*»).

Het amendement nr. 90 schrapt § 4, maar laat § 1 voortbestaan, waardoor de rechter nog steeds de echtscheiding onmiddellijk zal kunnen uitspreken, met name door rekening te houden met het gedrag van een van de echtgenoten, zonder te moeten wachten op de termijnen die voorzien zijn in de §§ 2 en 3. (DOC 51 2341/008)

De heer Melchior Wathelet (cdH) stelt vast dat de minister § 4 wil schrappen omdat deze paragraaf in het licht van de beoogde doelstelling ambigu is. Paragraaf 4 hanteert immers de schuldnotie terwijl deze volgens de minister alleen maar een rol mag spelen bij de vaststelling van het levensonderhoud na echtscheiding.

De spreker heeft reeds tijdens de bespreking in de subcommissie gewezen op de dubbelzinnigheid van § 4. Het amendement van de regering maakt de tekst weliswaar meer coherent doch de spreker blijft bij de stelling dat de fout wel degelijk aanwezig is in de procedure.

Er dient vanzelfsprekend rekening te worden gehouden met diegenen die uit de echt willen scheiden omdat zij niet verder willen samenleven.

Evenwel, zijn er ook de situaties waarbij de fout van de ene echtgenoot de inleiding van de echtscheidingsprocedure door de andere echtgenoot rechtvaardigt. De niet-naleving van de huwelijkse verplichtingen, of het nu overspel, beledigingen of slagen en verwondingen betreffen, zijn gronden die de inleiding van de echtscheidingsprocedure rechtvaardigen. Een echtgenoot kan de behoefte hebben om het aangebrachte leed, de fout vanwege de andere echtgenoot, tot uitdrukking te laten komen. Waarom ze hiertoe niet de kans geven?

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) verduidelijkt dat de fout in een echtscheidingsprocedure weliswaar aanwezig kan zijn maar dat deze niet meer beschouwd wordt als een grond tot echtscheiding. De fout valt onder het algemeen criterium «*duurzame ontwrichting*». Het is aan de rechter om, afhankelijk van de voor hem liggende zaak, uit te maken waaruit de duurzame ontwrichting bestaat en hoe ze is ontstaan.

Pour le reste, elle renvoie à la discussion menée à cet égard au sein de la sous-commission «Droit de la famille».

Mme Martine Taelman (VLD), présidente de la commission de la Justice, souscrit aux propos de l'intervenante précédente. L'inscription dans la loi de ce qu'il faut entendre par «faute» enfermerait le juge dans un cadre trop contraignant. Une désunion irrémédiable, en revanche, peut renvoyer à des situations très diverses. Un conjoint qui entend arguer, dans la procédure, le comportement fautif de l'autre conjoint, en vue de prouver qu'il y a désunion irrémédiable, peut le faire. Il appartiendra au juge de statuer.

M. Melchior Wathelet (cdH) répond que certaines obligations du mariage figurent effectivement dans le Code civil.

En outre, il demande si la présomption prévue au §2 est irréfragable ou non. En tout état de cause, il ne ressort pas clairement du texte proposé que les époux doivent prouver qu'ils sont séparés depuis plus de six mois.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, précise que la présomption est irréfragable. L'expression du souhait de divorcer ne suffit pas, puisque les époux doivent effectivement démontrer qu'ils ont vécu séparés pendant la période exigée.

Elle propose de réaborder cette question lors de la discussion de l'article 20.

Art. 2 bis (nouveau – amendement n° 25)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) présente l'amendement n° 25 (DOC 51 2341/002).

Eu égard aux amendements du gouvernement relatifs au maintien du divorce par consentement mutuel, elle retire cet amendement.

Art. 2bis (nouveau – amendement n° 70)

M. Servais Verherstraeten (CD&V) présente l'amendement n° 70 (DOC 51 2341/004). L'auteur renvoie à la discussion de l'article 2 et, en particulier, à la discussion relative au fait d'insérer, dans la loi, une définition du contenu de la notion de «désunion irrémédiable».

Zij verwijst voor het overige naar de discussie hieromtrent in het verslag van de subcommissie Familie-recht.

Mevrouw Martine Taelman (VLD), voorzitter van de commissie voor de Justitie, sluit zich aan bij de vorige spreker. Het opnemen in de wet van wat verstaan dient te worden onder een fout zou de rechter te veel vastpinnen. Een duurzame ontwrichting daarentegen kan bestaan uit allerlei situaties. Een echtgenoot die de foutieve gedraging van de andere echtgenoot in de procedure wil aanbrengen teneinde te bewijzen dat er een duurzame ontwrichting is, kan dit. De rechter zal erover oordelen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) antwoordt dat sommige huwelijksverplichtingen wel opgenomen zijn in het Burgerlijk Wetboek.

Voorts wenst hij te vernemen of het vermoeden zoals weergegeven in §2 al dan niet weerlegbaar is. In elk geval blijkt niet duidelijk uit de voorgestelde tekst dat de echtgenoten moeten aantonen dat zij meer dan zes maanden gescheiden leven.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie, verduidelijkt dat het vermoeden onweerlegbaar is. De uitdrukking van de wens om uit de echt te scheiden volstaat niet, de echtgenoten moeten wel degelijk aantonen dat zij gedurende de vereiste periode gescheiden leefden.

Zij stelt voor om dit vraagstuk weer opnieuw aan te kaarten bij de bespreking van artikel 20.

Art. 2bis (nieuw – amendement nr. 25)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 25 (DOC 51 2341/002) in.

Gelet op de regeringsamendementen tot behoud van de EOT trekt zij dit amendement in.

Art. 2bis (nieuw – amendement nr. 70)

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 70 in (DOC 51 2341/004). De indiener verwijst naar de bespreking van artikel 2 en in het bijzonder naar de discussie om al dan niet een definitie in de wet op te nemen over de inhoud van het begrip «duurzame ontwrichting».

Art. 2bis (nouveau – amendement n° 46)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente l'amendement n° 46 qui tend à modifier l'intitulé du chapitre II, du livre I, titre VI, du Code civil (DOC 2341/003).

Art. 2bis (nouveau – amendement n° 115)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et M. Guy Swennen (*sp.a-spirit*) présentent un amendement (n° 115 – DOC 51 2341/011) tendant à insérer un article 2bis.

Le divorce par consentement mutuel est maintenu par le projet, mais la procédure est intégrée dans la procédure unique de désunion irrémédiable.

Afin de maintenir la lisibilité et donc l'attrait de cette procédure de divorce par consentement mutuel, il est proposé de maintenir le schéma actuel. Le chapitre I^{er} (Des causes du divorce) est le mieux approprié pour accueillir cette disposition. Après la modification proposée par cet amendement, ce chapitre énoncera en effet les deux causes de divorce, à savoir la désunion irrémédiable et le consentement mutuel. (voir ci-dessus, discussion de l'article 2).

Art. 2ter (nouveau – amendement n° 47)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement (n° 47 – DOC 51 2341/003) tendant à insérer un article 2ter. Pour la justification et la discussion de cet amendement, il est renvoyé au rapport de la sous-commission Droit de la Famille (DOC 51 2341/007).

Art. 2quater (nouveau – amendement n° 48)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement (n° 48 – DOC 51 2341/003) tendant à insérer un article 2quater. Pour la justification et la discussion de cet amendement, il est renvoyé au rapport de la sous-commission Droit de la Famille (DOC 51 2341/007).

Art. 3

Cet article vise à abroger les articles 231, 232 et 233 du Code civil.

Pour la discussion des amendements n°s 18, 61 et 49 de, respectivement, M. Servais Verherstraeten

Art. 2bis (nieuw – amendement nr. 46)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 46 in tot wijziging van het opschrift van hoofdstuk II, van boek I, titel VI, van het Burgerlijk Wetboek (DOC 2341/003/

Art. 2bis (nieuw – amendement nr. 115)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) en de heer Guy Swennen (*sp.a-spirit*) dienen amendement nr. 115 in tot invoeging van een nieuw artikel 2bis (DOC 51 2341/011).

De echtscheiding door onderlinge toestemming wordt door het ontwerp behouden, maar de procedure wordt geïntegreerd in de unieke procedure van de onherstelbare ontwrichting.

Teneinde de leesbaarheid en dus ook het aantrekkelijke van de EOT te behouden, wordt voorgesteld om het huidige schema te behouden. De beste plaats is onder Hoofdstuk I – Gronden tot echtscheiding. Men kan in dat hoofdstuk dan vaststellen dat er twee gronden tot echtscheiding zijn, namelijk de duurzame ontwrichting en de onderlinge toestemming. (zie *supra*, bespreking van artikel 2)

Art. 2ter (nieuw – amendement nr. 47)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) heeft amendement nr. 47 ingediend tot invoeging van een nieuw artikel 2 ter (DOC 2341/003). Voor de toelichting en de bespreking ervan wordt verwezen naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

Art. 2quater (nieuw – amendement nr. 48)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) heeft amendement nr. 48 ingediend tot invoeging van een nieuw artikel 2 quater (DOC 2341/003). Voor de toelichting en de bespreking ervan wordt verwezen naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

Art. 3

Dit artikel beoogt de opheffing van de artikelen 231, 232 en 233 van het Burgerlijk Wetboek.

Voor de bespreking van de amendementen nrs. 18, 61 en 49 van respectievelijk de heren Servais

(CD&V), M. Melchior Wathelet (cdH) et Mme Marie-Christine Marghem (MR), il est renvoyé au rapport de la sous-commission Droit de la Famille (DOC 51 2341/007).

Dans le cadre du maintien du divorce par consentement mutuel en tant que procédure distincte, *M. Servais Verherstraeten (CD&V)* préconise le maintien de l'article 233 du Code civil.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, précise que cette question est réglée par l'amendement n° 91 (art. 4 du projet de loi) tel que sous-amendé par l'amendement n° 110.

L'article 275 proposé du Code civil, tel qu'il est proposé, suffit.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) estime qu'il serait logique, dès lors, d'insérer un chapitre Ier, contenant la désunion irrémédiable (art. 229), et un chapitre II, constitué de l'article 275 du Code civil.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) fait observer que la solution qu'elle propose conjointement avec M. Swennen dans l'amendement n° 115 (DOC 51 2341/011; voir ci-dessus article 2bis) tient également compte de l'observation formulée par M. Verherstraeten.

Art. 4

Cet article abroge les articles 275 et 276 du Code civil.

Le gouvernement dépose un amendement n° 91 (DOC 51 2341/008), afin de maintenir le divorce par consentement mutuel, tout en intégrant cette procédure dans la procédure unique de désunion irrémédiable.

L'amendement n° 2 (DOC 51 2341/002) de *M. Guy Swennen (sp.a-spirit)* est retiré, suite au dépôt de l'amendement n° 91 du gouvernement.

M. Melchior Wathelet (cdH) renvoie, pour l'amendement n° 62 (DOC 51 2341/004), à la justification de l'amendement, ainsi qu'au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

Mme Valérie Déom (PS) dépose un sous-amendement n° 110 (DOC 51 2341/009) à l'amendement n° 91, qui précise dans un §2, que l'article 276 du Code civil est abrogé. L'objectif est d'assouplir les conditions du

Verherstraeten (CD&V), Melchior Wathelet (cdH) et mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) wordt verwezen naar het verslag van de subcommissie Familierecht (DOC 51 2341/007).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) pleit in het kader van het behoud van de EOT als afzonderlijke procedure voor het behoud van artikel 233 van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eersteminister en minister van Justitie, stipt aan dat dit geregeld wordt met amendement nr. 91 (art. 4 van het wetsontwerp) zoals gesubamendeerd door amendement nr. 110.

Artikel 275 van het Burgerlijk Wetboek zoals voorgesteld, volstaat.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) meent dat het dan logisch zou zijn om een Hoofdstuk I in te voeren dat de duurzame ontwrichting (art. 229) bevat en een hoofdstuk II bestaande uit artikel 275 van het Burgerlijk Wetboek

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) merkt op dat de oplossing die zij samen met de heer Swennen voorstelt in het amendement nr. 115 (DOC 51 2341/011; zie *supra* artikel 2bis) eveneens tegemoetkomt aan de bemerking van de heer Verherstraeten.

Art. 4

Dit artikel heft de artikelen 275 en 276 van het Burgerlijk Wetboek op.

De regering dient amendement nr. 91 (DOC 51 2341/008) in, dat ertoe strekt de echtscheiding door onderlinge toestemming te behouden, maar die procedure te integreren in de unieke procedure van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk.

Als gevolg van de indiening van amendement nr. 91 van de regering trekt *de heer Guy Swennen (sp.a-spirit)* zijn amendement nr. 2 (DOC 51 2341/002) in.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 62 (DOC 51 2341/004) in en verwijst naar de verantwoording ervan, alsook naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Mevrouw Valérie Déom (PS) dient op amendement nr. 91 subamendement nr. 110 (DOC 51 2341/009) in, dat ertoe strekt in § 2 te bepalen dat artikel 276 van het Burgerlijk Wetboek wordt opgeheven. De bedoeling is

consentement mutuel au niveau de la limite d'âge et de la durée du mariage.

Mme Laurette Onkelinx, vice-premier ministre et ministre de la Justice, marque son accord avec cette modification.

M. Melchior Wathelet (cdH) fait remarquer qu'il ne s'agit pas d'un assouplissement, mais bien d'un retrait pur et simple de ces conditions. Imposer une durée de mariage d'un an eut été préférable..

L'intervenant présente ensuite l'amendement n° 146. (DOC 51 2341/016)

Cet amendement reprend l'amendement n° 63. Il vise à ramener la période à l'issue de laquelle un mariage peut être dissous par consentement mutuel de 2 ans à 1 an. Le sous-amendement n° 110 à l'amendement n° 91 a pour effet que plus aucune durée minimale n'est requise pour pouvoir divorcer par consentement mutuel. Selon M. Wathelet, cette accélération de la procédure est excessive, d'autant que par l'effet de l'amendement n°107, les parties déjà séparées de fait depuis plus de six mois, sont dispensées de la seconde comparution. Dans ce cas, le divorce pourra être prononcé directement par le tribunal.

Il est apparu lors des auditions que le temps de la réflexion est particulièrement important dans une procédure de divorce.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) présente le sous-amendement n° 136 à l'amendement n° 110, qui tend à remplacer le §2, proposé.

Le sous-amendement n° 110 à l'amendement 91 a pour effet que plus aucune durée minimale de mariage n'est requise pour pouvoir divorcer par consentement mutuel. Les époux pourraient dès lors introduire une demande de divorce par consentement mutuel le jour même du mariage et immédiatement après la célébration de celui-ci.

Même lorsque les partenaires décident ensemble de mettre fin à leur relation, un certain délai de réflexion s'avère utile. Un délai minimal est d'ailleurs nécessaire pour lutter efficacement contre les mariages blancs.

Conformément à la proposition des États généraux de la Famille de 2004, cet amendement prévoit une durée minimale de mariage d'un an. (DOC 51 2341/015)

Art. 4bis (nouveau – amendement n° 63)

L'amendement n° 63 (DOC 51 2341/004) introduit un article 4bis nouveau dans la loi en projet. *M. Melchior*

de voorwaarden in verband met de onderlinge toestemming te versoepelen op het vlak van de leeftijd en de huwelijksduur.

Vice-eersteminister en minister van Justitie Laurette Onkelinx is het met deze wijziging eens.

De heer Melchior Wathelet (cdH) merkt op dat het niet om een versoepeling gaat, maar om een intrekking zonder meer van die voorwaarden. Een huwelijksduur van één jaar opleggen had verkieslijk geweest.

Het lid dient hierop amendement nr. 146 in. (DOC 51 2341/016)

Dit amendement herneemt zijn amendement nr. 63. Het strekt ertoe de periode waarna een huwelijk door onderlinge toestemming kan worden ontbonden, terug te brengen van 2 jaar naar 1 jaar. Subamendement nr.110 op amendement nr. 91 leidt ertoe dat bij de ontbinding door onderlinge toestemming van een huwelijk, niet langer enige minimale duur van het huwelijk wordt opgelegd. Volgens de heer Wathelet is die versnelling van de procedure buitensporig, zeker daar ingevolge amendement nr. 107 de echtgenoten die reeds meer dan zes maanden feitelijk gescheiden leven, vrijgesteld zijn van de tweede verschijning; in dat geval kan de rechtbank de echtscheiding onmiddellijk uitspreken.

De hoorzittingen hebben aangetoond dat tijd nemen om na te denken uitermate belangrijk is in een echtscheidingsprocedure.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient op amendement nr. 110 het subamendement nr. 136 in tot vervanging van de voorgestelde §2.

Het subamendement nr. 110 op amendement nr. 91 leidt ertoe dat er geen enkele minimale huwelijksduur meer vereist is om te kunnen scheiden door onderlinge toestemming. Echtgenoten zouden dus op de huwelijksdag zelf en onmiddellijk na de voltrekking ervan, een verzoek tot echtscheiding door onderlinge toestemming kunnen indienen.

Ook wanneer partners gezamenlijk beslissen een einde te maken aan hun relatie, heeft een zekere reflectieperiode nut. Een minimale termijn is trouwens nodig wil men schijnhuwelijken afdoende bestrijden.

Overeenkomstig het voorstel van de Staten-Generaal van het Gezin van 2004 stelt dit subamendement aan minimale huwelijksduur van één jaar voor. (DOC 51 2341/015)

Art. 4bis (nieuw)

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 63 (DOC 51 2341/004) in, dat ertoe strekt een artikel

Wathelet (cdH) renvoie à la justification de l'amendement, ainsi qu'au rapport de la sous-commission.

Art. 5

Cet article vise à abroger l'article 295 du Code civil.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) présente un amendement n° 137 (DOC 51 2341/016) qui tend à supprimer cet article.

À la suite de l'abrogation de l'article 295 du Code civil, la protection prévue à l'article 1465 du Code civil s'appliquera également aux enfants de deux époux qui se remarient après avoir divorcé et ne restera pas limitée aux beaux-enfants. Ce n'est évidemment pas l'objectif recherché.

Art. 6

L'article 6 remplace l'article 299 du Code civil.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» pour son amendement n° 50 (DOC 51 2341/003).

M. Melchior Wathelet (cdH) rappelle que l'amendement n° 64 (DOC 51 2341/004) fait suite au dépôt de l'amendement n° 61 (DOC 51 2341/004).

M. Servais Verherstraeten (CD&V) a déposé l'amendement n° 78 (DOC 51 2341/005). Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» pour la justification et la discussion de celui-ci (DOC 51 2341/007).

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement n° 129 (DOC 51 2341/012), libellé comme suit:

«Compléter l'article 299 du Code civil, proposé, par les mots «et depuis le mariage contracté».».

L'auteur précise qu'il s'agit en fait d'inverser la règle actuelle et de prendre ainsi en compte l'ensemble des avantages visés conformément à la jurisprudence de la Cour de cassation concernant l'article 299 du Code civil actuel.

4bis (nouveau) in het wetsontwerp in te voegen. Hij verwijst naar de verantwoording van zijn amendement, als ook naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 5

Dit artikel strekt tot de opheffing van artikel 295 van het Burgerlijk Wetboek.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 137 in tot weglating van het artikel. (DOC 51 2341/016)

Door de opheffing van artikel 295 van het Burgerlijk Wetboek zal de bescherming van artikel 1465 van het Burgerlijk Wetboek ook gelden voor de eigen kinderen van beide echtgenoten die opnieuw met elkaar huwen nadat zij eerst scheidden, en niet beperkt blijven tot de stiefkinderen. Dit is uiteraard niet de bedoeling.

Art. 6

Artikel 6 vervangt artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 50 (DOC 51 2341/003) in en verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 64 (DOC 51 2341/004) in, dat aansluit op de indiening van amendement nr. 61 (DOC 51 2341/004).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 78 (DOC 51 2341/005) in en verwijst voor de verantwoording en de bespreking ervan naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 129 in. (DOC 51 2341/012). Het amendement luidt als volgt:

«In het voorgestelde artikel 299 van het Burgerlijk Wetboek, tussen de woorden «bij huwelijks-overeenkomst» en «hebben toegekend», de woorden «en sinds het aangaan van het huwelijk» invoegen.».

De indienster verduidelijkt dat het de bedoeling is om de vigerende regel om te keren, en aldus rekening te houden met alle bedoelde voordelen, overeenkomstig de rechtspraak van het Hof van Cassatie over artikel 299 van het vigerende Burgerlijk Wetboek.

Les avantages visés par l'article peuvent être constitués par contrat de mariage mais également pendant le mariage. Il convient de le préciser.

Art. 7

Cette disposition abroge l'article 300 du Code civil.

M. Melchior Wathelet (cdH) a déposé l'amendement n° 65 (DOC 51 2341/004). Il renvoie au rapport de la sous-commission pour la justification de ce dernier.

Art. 8

L'article 8 en projet remplace l'article 301 du Code civil.

Le gouvernement dépose un amendement n° 93 (DOC 51 2341/008), suite au maintien de la procédure de divorce par consentement mutuel.

1) *Montant de la pension alimentaire*

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose un amendement n° 32 (DOC 51 2341/002). Elle renvoie à la justification de l'amendement et le rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose l'amendement n° 19 (DOC 51 2341/002), pour lequel il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2347/007). Il dépose également, en ordre subsidiaire, un amendement n° 76 (DOC 51 2341/005).

Mme Marie-Christine Marghem (MR) a déposé l'amendement n° 51 (DOC 51 2341/002), développé en sous-commission «Droit de la famille».

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose l'amendement n° 26 (DOC 51 2341/002), afin de s'écarter de la notion d'«époux dans le besoin», à laquelle l'article 8 en projet fait référence pour l'octroi de la pension alimentaire. Elle renvoie au rapport de la sous-commission, où la discussion de cet amendement a déjà eu lieu.

De bij dit artikel bedoelde voordelen kunnen worden verworven niet alleen bij huwelijksovereenkomst, maar eveneens tijdens het huwelijk. Zulks moet worden gepreciseerd.

Art. 7

Deze bepaling heft artikel 300 van het Burgerlijk Wetboek op.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 65 (DOC 51 2341/004) in. Hij verwijst voor de verantwoording ervan naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 8

Het ontworpen artikel 8 vervangt artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek.

De regering dient amendement nr. 93 (DOC 51 2341/008) in, omdat de procedure in verband met de echtscheiding door onderlinge toestemming wordt behouden.

1) *Bedrag van de uitkering tot onderhoud*

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 32 (DOC 51 2341/002) in. Zij verwijst naar de verantwoording van het amendement en het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 19 (DOC 51 2341/002) in en verwijst terzake naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007). Hij dient in bijkomende orde ook amendement nr. 76 (DOC 51 2341/005) in.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 51 (DOC 51 2341/002) in, dat zij heeft toegelicht in de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 26 (DOC 51 2341/002) in, dat ertoe strekt af te wijken van het begrip «behoefte echtgenoot», waarnaar het ontworpen artikel 8 voor de toekenning van de uitkering tot onderhoud refereert. Zij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007), waar dit amendement al is besproken.

M. Melchior Wathelet (cdH) dépose l'amendement n° 66 (DOC 51 2341/004), afin de ne plus faire référence à l'état de besoin et de viser au contraire la compensation de la disparité que la rupture du mariage crée dans les conditions de vie respectives des époux.

Il ne faut pas perdre de vue que l'octroi d'une pension alimentaire est nécessairement lié à un état de besoin. Si les parties ne se trouvent pas dans le besoin, elles n'auront droit à aucune pension, quel qu'ait été le niveau de vie durant le mariage. Le problème est que cette notion n'est pas définie. Il appartiendra donc au juge de le faire, avec tous les risques que cela comporte.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) trouve la notion état de besoin trop réductrice. Peut-être serait-il préférable de laisser plus de marge de manœuvre au magistrat, afin de mieux tenir compte des spécificités de chaque couple.

La ministre définit l'état de besoin comme une dépendance financière d'une des parties envers l'autre. Dans ce cadre, un des critères qui peut être pris en compte est le niveau de vie des parties durant la vie commune.

M. Melchior Wathelet (cdH) a déposé un amendement n° 72 (DOC 51 2341/004). Il renvoie à son intervention en sous-commission «Droit de la famille». Ses amendements n° 73 et 74 (DOC 51 2341/004) sont quant à eux des conséquences du précédent amendement.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts déposent un amendement n° 122 (DOC 51 2341/012), afin d'aligner le § 3 sur le § 2, en prenant comme critère, non pas la notion de train de vie durant la vie commune, mais bien la notion d'état de besoin. L'amendement prévoit par ailleurs la possibilité de prendre en compte les cas où l'application pure et simple de ce critère serait inéquitable, en permettant au juge de fixer un montant dégressif afin de tenir compte de la dégradation significative de la situation économique du créancier.

M. Thierry Giet (PS) se demande s'il ne serait pas préférable de parler non pas de «leur comportement durant leur mariage quant à l'organisation de leurs besoins», mais plutôt de «leur organisation durant le mariage quant à la prise en charge de leurs besoins respectifs».

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 66 (DOC 51 2341/004) in, zodat niet meer wordt verwezen naar de staat van behoefte en integendeel compensatie wordt beoogd van de ongelijkheid die door de huwelijksbreuk in de levensomstandigheden van beide echtgenoten ontstaat.

Men mag niet uit het oog verliezen dat de toekenning van een uitkering tot onderhoud noodzakelijkerwijze is gekoppeld aan een staat van behoefte. Als de partijen niet behoeftig zijn, zullen zij geen enkel recht op een uitkering hebben, ongeacht de levensstandaard tijdens het huwelijk. Het probleem is dat dit begrip niet is gedefinieerd. Dat zal de rechter dus moeten doen, met alle risico's van dien.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) vindt het begrip «staat van behoefte» te beperkend. Misschien is het beter de magistraat meer armslag te laten, zodat meer met de specifieke kenmerken van elk paar rekening kan worden gehouden.

De minister definieert het begrip «staat van behoefte» als een financiële afhankelijkheid van een van de partijen ten opzichte van de andere. In dat kader is een van de criteria die in aanmerking kan komen, de levensstandaard van de partijen tijdens het gemeenschappelijke leven.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 72 (DOC 51 2341/004) in en verwijst naar zijn betoog in de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007). Hij dient ook de amendementen nrs. 73 en 74 (DOC 51 2341/004) in, die aansluiten bij het vorige amendement.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) c.s. dient amendement nr. 122 (DOC 51 2341/012) in, dat ertoe strekt § 3 op § 2 af te stemmen, door als criterium niet het begrip «levensstandaard» tijdens het samenleven te nemen, maar het begrip «staat van behoefte». Het amendement voorziet voorts in de mogelijkheid rekening te houden met de gevallen waarin de strikte toepassing van het criterium «staat van behoefte» onbillijk zou zijn, door de rechter de mogelijkheid te geven een degressief bedrag vast te stellen, zodat rekening wordt gehouden met de aanzienlijke terugval van de economische situatie van de onderhoudsgerechtigde echtgenoot.

De heer Thierry Giet (PS) vraagt zich af of het niet beter zou zijn de formulering «hun gedrag tijdens het huwelijk inzake de organisatie van hun noden» te vervangen door «hun organisatie tijdens het huwelijk met betrekking tot de tenlasteneming van hun respectieve behoeften».

M. Melchior Wathelet (cdH) fait remarquer que la dernière phrase du paragraphe en projet n'est pas repris dans l'amendement. Or, il semble tout de même important de garantir que la pension alimentaire ne peut excéder le tiers des revenus du conjoint débiteur.

Pour ce faire, *Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts* déposent un amendement n° 145 (DOC 51 2341/016), comme sous-amendement à l'amendement n° 122, afin de compléter le § 3 amendé.

Mme Muriel Gerkens (Ecolo) aimerait savoir si l'amendement proposé permettrait de prendre en compte la participation du conjoint créancier dans l'enrichissement de son ex-conjoint au cours de la vie commune. Il serait important de s'en assurer, car s'il est en effet nécessaire de garantir à tout le moins que l'état de besoin du conjoint créancier soit couvert, il serait tout aussi normal de prendre en compte le fait qu'il ait contribué à l'enrichissement du débiteur.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) souligne que c'est justement pour cette raison qu'elle a déposé un amendement n° 128 (DOC 51 2341/013), qui précise que si la pension alimentaire ne peut jamais être inférieure à ce qui est nécessaire pour couvrir l'état de besoin du créancier, celle-ci peut toutefois être supérieure dans le cas d'une dégradation significative de la situation économique du créancier.

Mme Muriel Gerkens (Ecolo) estime que cet amendement ne répond que partiellement à la problématique qu'elle vient de soulever, étant donné qu'il ne permet pas de prendre la contribution à l'enrichissement en compte.

M. Alfons Borginon (VLD) pense que cette question devrait plutôt être réglée dans le cadre de la liquidation et du partage. Si le conjoint créancier aurait par exemple contribué au succès de la société de son conjoint, il semble logique que cette donnée soit prise en compte lors du partage de la société.

Mme Muriel Gerkens (Ecolo) n'en est pas convaincue dans la mesure où le conjoint créancier n'a pas nécessairement de droits envers une éventuelle société de son conjoint. Il s'agit généralement d'une contribution informelle, difficile à prendre en compte dans le

De heer Melchior Wathelet (cdH) merkt op dat de laatste zin van de ontworpen paragraaf niet in het amendement is opgenomen. Kennelijk is het evenwel belangrijk te garanderen dat de uitkering tot onderhoud een derde van de inkomsten van de uitkeringsplichtige echtgenoot niet overschrijdt.

Met het oog daarop dient *mevrouw Marie-Christine Marghem (MR)* c.s. als subamendement op amendement nr. 122 amendement nr. 145 (DOC 51 2341/016) in, teneinde de geamendeerde § 3 aan te vullen.

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo) wenst te vernemen of het ingediende amendement ook de mogelijkheid biedt om in het aandeel van de uitkeringsgerechtigde echtgenoot rekening te houden met de wijze waarop diens ex-echtgenoot zich tijdens het samenleven heeft verrijkt. Het ware belangrijk zich daar van te vergewissen, want hoewel het inderdaad noodzakelijk is er ten minste voor te zorgen dat de uitkeringsgerechtigde echtgenoot in zijn behoeften kan voorzien, ware het evenzeer normaal in aanmerking te nemen dat de betrokkene tot de verrijking van de uitkeringsplichtige echtgenoot heeft bijgedragen.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) c.s. dient amendement nr. 128 (DOC 51 2341/013) in. De indienster onderstreept dat zij precies om die reden dat amendement samen met andere leden heeft ingediend. Daarin wordt immers gepreciseerd dat de onderhoudsuitkering nooit minder mag bedragen dan wat nodig is om de staat van behoefte van de onderhoudsgerechtigde te dekken. Het kan echter wel meer zijn, in het geval er een aanzienlijke terugval van de economische situatie van de onderhoudsgerechtigde is.

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo) is van mening dat dat amendement slechts ten dele tegemoet komt aan het door haar opgeworpen knelpunt, aangezien het niet de mogelijkheid biedt rekening te houden met de bijdrage tot de verrijking.

Volgens *de heer Alfons Borginon (VLD)* moet dat vraagstuk veeleer worden geregeld in het kader van de vereffening en de verdeling. Mocht de uitkeringsgerechtigde echtgenoot bijvoorbeeld tot het succes van de vennootschap van zijn echtgenoot hebben bijgedragen, lijkt het logisch dat zulks bij de verdeling van de vennootschap in aanmerking wordt genomen.

Mevrouw Muriel Gerkens (Ecolo) is daar niet van overtuigd, aangezien de uitkeringsgerechtigde echtgenoot niet noodzakelijkerwijs rechten kan doen gelden ten aanzien van een eventuele vennootschap van zijn echtgenoot. Meestal gaat het om een informele bijdrage,

cadre de la liquidation et du partage, mais qui ne peut être laissée de côté dans le cadre du calcul de la pension alimentaire.

La ministre estime que l'amendement n° 128, en spécifiant que la pension doit au minimum couvrir l'état de besoin, permet de libérer la discussion devant le juge, qui fixera en équité le montant de la pension alimentaire compte tenu de l'ensemble des éléments de la vie commune, tel que par exemple la contribution à l'enrichissement.

Si l'état de besoin constitue un montant plancher, il faut bien se rendre compte qu'il n'est pas possible de reprendre dans une disposition légale l'ensemble des éléments que le juge est susceptible de prendre en compte.

M. Melchior Wathelet (cdH) attire l'attention sur le fait que son amendement n° 72, déposé précédemment, prévoit explicitement la possibilité de prendre la contribution à l'enrichissement en compte.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) fait remarquer que si l'amendement n° 122 prend en compte une éventuelle dégradation significative de la situation économique du créancier, l'enrichissement n'est quant à lui pas mentionné. Le juge ne pourrait-il dès lors prendre ce facteur en considération?

Mme Martine Taelman, présidente de la commission de la Justice, ne voit pas bien comment un divorce pourrait avoir pour conséquence l'enrichissement d'une des parties.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) soutient que tous les cas de figures doivent être envisagés. Par ailleurs, un enrichissement est parfaitement possible, lorsque par exemple un des conjoints, qui ne travaillait pas, trouve un emploi fortement rémunérateur ou encore si les conjoints revendent leur commerce avec une plus-value substantielle.

M. Alfons Borginon (VLD) rappelle que le principe du projet de loi est d'accorder une pension alimentaire en cas de besoin d'un des conjoints. Si le divorce avait pour conséquence d'enrichir une des parties, il est évident que celle-ci ne pourrait en bénéficier.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) dépose un amendement n° 141 (DOC 51 2341/016) pour qu'il soit

die weliswaar moeilijk in aanmerking te nemen valt in het kader van de vereffening en verdeling, maar niet terzijde kan worden geschoven bij de berekening van de uitkering tot onderhoud.

Aangezien amendement nr. 128 voorziet in de nadere bepaling dat de uitkering tenminste de staat van behoefte moet dekken, kan volgens *de minister* op grond ervan de discussie worden beslecht voor de rechter, die op billijke wijze het bedrag van de uitkering tot onderhoud zal vastleggen met inachtneming van alle facetten van het samenleven, zoals bijvoorbeeld de bijdrage tot de verrijking.

Hoewel de staat van behoefte gelijkstaat met een minimumbedrag, moet men er zich wel degelijk bewust van zijn dat in een wetsbepaling niet alle aspecten kunnen worden opgenomen waarmee de rechter mogelijk-kerwijs rekening houdt.

De heer Melchior Wathelet (cdH) vestigt er de aandacht op dat zijn voordien ingediende amendement nr. 72 uitdrukkelijk voorziet in de mogelijkheid de bijdrage tot de verrijking in aanmerking te nemen.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) merkt op dat in amendement nr. 122 wel rekening wordt gehouden «met de aanzienlijke terugval van de economische situatie van de onderhoudsgerechtigde», maar dat daarbij geen gewag wordt gemaakt van verrijking. Zou de rechter derhalve die factor in aanmerking kunnen nemen?

Voorzitster Martine Taelman (VLD) ziet niet goed in hoe een echtscheiding tot gevolg zou kunnen hebben dat een van de partijen zich verrijkt.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) houdt staande dat alle gevallen moeten worden overwogen. Verrijking is trouwens best mogelijk, bijvoorbeeld wanneer een van de echtgenoten, die niet werkte, een fors betaalde baan vindt, dan wel indien de echtgenoten hun handelszaak met een substantiële meerwaarde verkopen.

De heer Alfons Borginon (VLD) herinnert eraan dat het wetsontwerp in beginsel voorstaat om in geval van behoefte van één van de echtgenoten een uitkering tot onderhoud toe te kennen. Mocht de echtscheiding de verrijking van één van de partijen tot gevolg hebben, dan spreekt het voor zich dat die partij geen uitkering tot onderhoud zal verkrijgen.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 141 (DOC 51 2341/016) in, opdat het moge-

possible de transiger sur le montant de la pension. Elle renvoie pour le surplus au texte et à la justification de l'amendement.

M. Melchior Wathelet (cdH) se demande s'il serait possible de transiger à 0 euro. Par ailleurs, est-ce que le fait d'avoir transigé implique des conséquences pour les modifications ultérieures?

Mme Marghem pense qu'une transaction à 0 euro doit être possible pour autant que tout le monde soit d'accord.

En ce qui concerne la seconde question, l'on se situe clairement dans le champ d'application du § 7 en projet.

2) Durée de la pension alimentaire

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) constate que l'article 301, §2, en projet, fait entre autres référence à la durée de la vie commune, et non à la durée du mariage, pour la détermination du montant de la pension alimentaire.

Mme Laurette Onkelinx, vice-premier ministre et ministre de la Justice, confirme que la durée maximale de la pension alimentaire doit être déterminée d'après la durée de la vie commune et non la durée du mariage. Cette période pourra donc débuter avant le mariage. De même, la période avant divorce, au cours de laquelle les époux sont encore mariés mais ne vivent plus ensemble, ne sera pas prise en compte.

Mme Storms craint que cela ne crée de nombreuses difficultés au niveau de la preuve. De plus, en agissant de la sorte, les conséquences que l'on rattache à la vie passée en commun avant le mariage seront bien plus importantes que celles qui existent dans le cadre de la cohabitation légale.

La ministre rappelle qu'il ne s'agit pas de faire ici une distinction entre la cohabitation de fait et la cohabitation légale, mais bien entre le mariage et la cohabitation légale. A ce titre, il est bien normal que le mariage soit plus contraignant. Par ailleurs, le juge peut actuellement déjà prendre en compte la durée de la vie commune pour le calcul de la pension.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) craint que l'on se focalise trop sur des éléments purement mathématiques, tel que la durée de la vie commune, sans tenir suffisamment compte des spécificités de chaque couple. Il faudrait développer une formule plus souple qui

likt zou zijn tot een vergelijk te komen over het bedrag van de uitkering. Voor het overige verwijst zij naar de tekst en de verantwoording van het amendement.

De heer Melchior Wathelet (cdH) vraagt zich af of het wel mogelijk ware op 0 euro na tot een vergelijk te komen. Heeft het feit dat een vergelijk werd bereikt overigens gevolgen voor de latere wijzigingen?

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) meent dat een minnelijke schikking op 0 euro na mogelijk moet zijn, op voorwaarde dat iedereen het eens is.

De tweede vraag valt duidelijk binnen de werksfeer van de ontworpen § 7.

2) Duur van de uitkering tot onderhoud

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) constateert dat in het ontworpen artikel 301, § 2, bij het bepalen van het bedrag van de uitkering tot onderhoud onder meer wordt verwezen naar de duur van het samenleven en niet naar de duur van het huwelijk.

De minister bevestigt dat de maximumduur van de uitkering tot onderhoud moet worden bepaald naargelang de duur van het samenleven en niet de duur van het huwelijk. Die tijdsperiode zal dus vóór het huwelijk kunnen aanvangen. Dienovereenkomstig zal de periode vóór de echtscheiding, waarin de echtgenoten weliswaar nog gehuwd zijn maar niet langer samenleven, niet in aanmerking komen.

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) vreest dat zulks tot tal van moeilijkheden zal leiden wat de bewijslast betreft. Met die aanpak zal aan de gevolgen van het samenleven vóór het huwelijk bovendien behoorlijk meer belang worden gehecht dan aan de gevolgen waarvan sprake is in het kader van de wettelijke samenwoning.

De minister herinnert eraan dat het in dezen niet de bedoeling is tussen feitelijke samenwoning en wettelijke samenwoning een onderscheid te maken, maar wel tussen het huwelijk en wettelijke samenwoning. In dat opzicht is het normaal dat het huwelijk meer bindende kracht heeft. Bovendien kan de rechter voor de berekening van de uitkering tot onderhoud thans reeds rekening houden met de duur van het samenleven.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) vreest dat de klemtoon te sterk ligt op louter rekenkundige aspecten zoals de duur van het samenleven, zonder dat voldoende rekening wordt gehouden met de specifieke eigenschappen van elk paar. Er zou een soepeler formule

permettrait au juge de ne pas nécessairement rencontrer les différents critères précisés concrètement dans le projet.

La ministre rappelle que la durée de la vie commune ne sert qu'à délimiter la durée maximale pour laquelle le juge peut accorder à une des parties une pension alimentaire.

M. Alfons Borginon (VLD) s'inquiète tout de même des risques qu'une telle mesure pourrait comporter. Il ne faudrait pas que ce critère rebute les personnes qui cohabitent depuis de nombreuses années, à se marier si elles le souhaitent. Ainsi, il pourrait être risqué pour deux personnes qui cohabitent ensemble depuis plus de 20 ans de se marier. En effet, si elles venaient à divorcer un an plus tard, la durée maximale de la pension alimentaire pourrait être fixée, non pas à un an, mais bien à 21 ans.

Mme Laurette Onkelinx, ministre de la Justice, fait remarquer qu'à l'heure actuelle la législation est bien moins favorable. D'une part, comme il vient d'être dit, le juge peut déjà prendre en compte la vie commune et d'autre part, il n'est pas obligé de limiter dans le temps le paiement de la pension.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) fait observer que certains juges, comme dans l'arrondissement judiciaire de Gand, limite régulièrement la durée de la pension alimentaire à 3 ou 5 ans, considérant que cette période est suffisante pour acquérir son indépendance financière. Le projet de loi est donc plus protecteur que la pratique actuelle.

L'intervenante n'est par ailleurs pas convaincue de l'opportunité de prendre en compte la durée de la vie commune avant mariage pour déterminer la durée maximale de la pension alimentaire.

M. Alfons Borginon (VLD) n'est pas satisfait de la formulation de l'article 301, §4, 1°, tel que proposé par le présent projet de loi. L'on pourrait en effet penser que le simple fait pour un couple, d'avoir vécu ensemble avant le mariage, même brièvement, donnerait la possibilité au juge d'octroyer une pension d'une durée supérieure à celle du mariage, sans nécessairement devoir la limiter à la durée de la vie commune. Il faudrait donc formuler cette phrase de manière plus claire, afin de bien préciser que si l'on prend la durée de la vie commune en considération pour fixer la pension alimentaire, celle-ci en limite la portée.

moeten worden uitgewerkt, waarbij de rechter niet noodzakelijkerwijs moet voldoen aan de diverse, concreet in het wetsontwerp gepreciseerde criteria.

De minister herinnert eraan dat de duur van het samenleven alleen dient om de maximumduur af te bakenen van de periode waarvoor de rechter aan een van de partijen een uitkering tot onderhoud kan verlenen.

Desalniettemin is *de heer Alfons Borginon (VLD)* ongerust over de mogelijke risico's van een dergelijke maatregel. Dat criterium zou mensen die reeds jarenlang samenwonen niet mogen afschrikken om indien gewenst te huwen. Zo zou het voor mensen die reeds langer dan 20 jaar lang samenwonen riskant kunnen zijn te huwen. Mochten zij een jaar later uit de echt scheiden, dan zou de maximumduur van de uitkering tot onderhoud wel eens niet op één jaar, doch op 21 jaar kunnen worden vastgelegd.

De minister merkt op dat de wetgeving momenteel heel wat minder gunstig uitvalt. Zoals reeds gesteld, kan de rechter enerzijds rekening houden met het samenleven, maar is hij anderzijds niet verplicht de betaling van de uitkering in de tijd te beperken.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) merkt op dat sommige rechters, bijvoorbeeld in het gerechtelijk arrondissement Gent, de duur van de uitkering tot onderhoud geregeld tot drie of vijf jaar beperken, uitgaande van de overweging dat die tijdspanne volstaat om financiële onafhankelijkheid te verwerven. Het wetsontwerp biedt dus meer bescherming dan momenteel in de praktijk het geval is.

De spreekster is er trouwens niet van overtuigd dat het wenselijk is met de duur van het samenleven vóór het huwelijk rekening te houden om de maximumduur van de uitkering tot onderhoud te bepalen.

De heer Alfons Borginon (VLD) is niet tevreden met de in het wetsontwerp voorgestelde formulering van artikel 301, § 4, 1°. Die formulering wekt de indruk dat het voor een paar volstaat - zelfs kort - te hebben samengewoond vóór het huwelijk, opdat de rechter een uitkering tot onderhoud kan toekennen voor een langere duur dan die van het huwelijk en zonder dat hij verplicht is die uitkering te beperken tot de duur van de samenwoning. Daarom behoort de bewuste zin duidelijker te worden geformuleerd, teneinde goed te preciseren dat, wanneer de uitkering tot onderhoud wordt afgestemd op de duur van de samenwoning, de duur van die samenwoning de duur van die uitkering beperkt.

Mme Valérie Déom et M. Thierry Giet (PS) déposent un amendement n° 138 (DOC 51 2341/016) afin de remplacer le § 4 proposé. L'objectif est ici de conserver la durée du mariage comme limite maximale de la durée de la pension alimentaire, tout en introduisant plus de souplesse quant à sa délimitation par le juge. Ce dernier pourra ainsi fixer un délai plus long en tenant compte de circonstances exceptionnelles. De même, lorsque la durée de la pension arrivera à terme, le juge pourra la prolonger en fonction des circonstances.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et M. Guy Swennen (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 124 (DOC 51 2341/012), afin de modifier le § 4 en projet, en vue de permettre au juge de tenir compte de toutes les circonstances exceptionnelles dans lesquelles l'état de besoin du créancier à l'issue du premier délai peut justifier que l'on prolonge la durée de la pension et pas seulement des raisons liées au régime de pension du créancier. De la même manière, les rentes alimentaires pendant le mariage ou la procédure en divorce, ne constituent pas les seuls éléments dont le juge peut tenir compte pour établir une durée de pension inférieure à la durée du mariage. Il n'est pas nécessaire de mentionner ce cas particulier dans le texte.

Mme Valérie Déom (PS) précise que l'amendement n° 138, au contraire de l'amendement n° 124, permettra au créancier d'aliments de demander au juge dès la première audience, au cours de laquelle le montant et la durée de la pension seront fixés, que la durée de la pension alimentaire, au vu des circonstances de la vie passée, excède la durée du mariage.

Il est préférable que le créancier puisse le faire dès la première audience, car il n'est pas certain qu'il puisse le faire ultérieurement aussi facilement. De plus, cela lui évitera de devoir revenir une nouvelle fois devant le juge.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) soutient qu'il est préférable de ne considérer la durée du mariage que comme un des critères à prendre en compte pour fixer la durée de la pension.

L'intervenant note également que les amendements ne reprennent plus la possibilité de diminuer la durée de la pension compte tenu des procédures antérieures au divorce, ce qui pourrait amener certaines parties mal intentionnées à ralentir la procédure en divorce par des

Mevrouw Valérie Déom en de heer Thierry Giet (PS) dienen amendement nr. 138 (DOC 51 2341/016) in, ter vervanging van de voorgestelde § 4. Het is de bedoeling dat de duur van het huwelijk de maximumduur blijft van de uitkering tot onderhoud, waarbij de rechter evenwel meer soepelheid aan de dag kan leggen wat de exacte vaststelling van die duur betreft. Zo moet de rechter de mogelijkheid hebben de duur te verlengen met inachtneming van buitengewone omstandigheden. Tevens kan de bevoegde rechter, rekening houdend met buitengewone omstandigheden, de oorspronkelijk bepaalde termijn verlengen wanneer hij afloopt.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) en de heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 124 (DOC 51 2341/012) in, dat ertoe strekt de ontworpen § 4 te wijzigen, teneinde de rechter de mogelijkheid te bieden rekening te houden met alle uitzonderlijke omstandigheden die maken dat de staat van behoefte van de onderhoudsgerechtigde bij het verstrijken van de eerste termijn een verlenging van de duur van de uitkering kan rechtvaardigen; het gaat dus niet alleen om redenen die verband houden met de pensioenregeling van de onderhoudsgerechtigde. Evenzo zijn de onderhoudsuitkeringen tijdens het huwelijk of de echtscheidingsprocedure niet de enige elementen waarmee de rechter rekening kan houden om de uitkering minder lang te doen duren dan het huwelijk. Het is niet noodzakelijk dit specifieke geval in de tekst op te nemen.

Mevrouw Valérie Déom (PS) preciseert dat amendement nr. 138, in tegenstelling tot amendement nr. 124, de uitkeringsgerechtigde in staat zal stellen om al tijdens de eerste zitting, wanneer het bedrag en de duur van de uitkering worden bepaald, de rechter te verzoeken een duur vast te stellen die langer is dan de duur van het huwelijk, gelet op aan het verleden gerelateerde omstandigheden.

Het verdient de voorkeur dat de uitkeringsgerechtigde dat verzoek reeds tijdens de eerste zitting kan formuleren, omdat niet zeker is dat hij dat in een later stadium nog even makkelijk kan. Bovendien hoeft hij aldus niet opnieuw voor de rechter te verschijnen.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) blijft het verkieslijk vinden dat de duur van het huwelijk slechts een van verschillende criteria is die in aanmerking zouden worden genomen voor de vaststelling van de duur van de uitkering tot onderhoud.

Tevens valt het de spreker op dat in de amendementen niet langer gewag wordt gemaakt van de mogelijkheid de duur van de uitkering te verminderen, rekening houdend met de procedures die dateren van vóór de echtscheiding. Dat houdt het risico in dat bepaalde par-

manœuvres dilatoires, afin d'allonger artificiellement la durée du mariage et ainsi obtenir une pension pour une plus longue durée.

Qu'entend-t-on par le caractère «manifestement déraisonnable» du délai visé à l'amendement n° 138?

Enfin, ce même amendement octroi non pas l'obligation, mais une simple possibilité au juge de prolonger la durée de la pension alimentaire si le créancier reste dans un état de besoin.

Mme Valérie Déom (PS) rappelle que le projet de loi prévoyait la possibilité pour le juge d'augmenter la durée de la pension, en tenant compte de la vie commune. Si c'est en effet le cas le plus fréquent qui risque de se présenter, il convient de retenir, comme l'amendement n° 138 le propose en parlant de délai manifestement déraisonnable, une formulation plus large, afin de pouvoir prendre d'autres facteurs en compte.

M. Melchior Wathelet (cdH) pense lui aussi que le critère de «manifestement déraisonnable» risque de poser problème. Sans être clair, il est également très réducteur.

Est-il par ailleurs bien utile de faire référence à une éventuelle prolongation du délai à l'alinéa 3 de l'amendement discuté? Il serait préférable de s'en tenir au prescrit du §7 en projet.

De même, alors que les premiers alinéas abordent la problématique de la durée de la pension, le dernier alinéa se penche sur les montants.

M. Alfons Borginon (VLD) défend pour sa part la solution retenue à l'amendement n° 124. Il est préférable de prévoir dans un premier temps que la durée de la pension alimentaire ne peut excéder la durée du mariage, quitte à la prolonger tout de même ultérieurement, plutôt que de permettre au juge de prolonger la période dès la première audience. En distinguant ces deux phases l'une de l'autre, l'on crée une plus grande sécurité juridique, tout en limitant les éventuels conflits en la matière, étant donné que les parties ne pourront pas tout de suite commencer à discuter d'un éventuel prolongement de la durée de la pension au-delà de la durée du mariage.

*

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» pour son amendement n° 28 (DOC 51 2341/003).

tijen met slechte bedoelingen de echtscheidingsprocedure met vertragingstechnieken kunstmatig rekken om aldus een langere uitkeringsduur te verkrijgen.

Wat moet in amendement nr. 138 worden verstaan onder een termijn die «kennelijk onredelijk» is?

Tot slot wordt de rechter bij dit amendement niet verplicht de duur van de uitkering tot levensonderhoud te verlengen indien de uitkeringsgerechtigde behoeftig blijft. Hij heeft gewoon de mogelijkheid tot een dergelijke verlenging te beslissen.

Mevrouw Valérie Déom (PS) herinnert eraan dat het thans voorliggende wetsontwerp de rechter de mogelijkheid biedt de duur van de uitkering op te trekken, rekening houdend met de samenwoning. Hoewel deze hypothese inderdaad het meest zal voorkomen, ware het beter om, zoals in amendement nr. 138 gesuggereerd, een ruimere formulering te hanteren, zoals een termijn die «kennelijk onredelijk» is, teneinde ook met andere factoren rekening te kunnen houden.

Ook *de heer Melchior Wathelet (cdH)* denkt dat het criterium van een kennelijk onredelijke termijn problemen kan doen rijzen. Die formulering is zowel vaag als zeer beperkend.

Is het trouwens nuttig om, in het derde lid van het thans besproken amendement, te verwijzen naar een eventuele verlenging van de termijn? Het verdient de voorkeur zich te houden aan het bepaalde in de ontworpen § 7.

Terwijl in de eerste leden het vraagstuk van de duur van de uitkering aan bod komt, gaat het laatste lid over de bedragen van die uitkering.

De heer Alfons Borginon (VLD) van zijn kant pleit voor de in amendement nr. 124 aangereikte oplossing. Veel eerder dan de rechter de mogelijkheid te bieden al op de eerste zitting een verlenging van de duur toe te staan, is het beter te bepalen dat de maximumduur van de uitkering tot onderhoud in een eerste fase niet langer mag zijn dan de duur van het huwelijk, waarbij het later nog steeds mogelijk blijft die duur te verlengen. Door met die twee verschillende fases te werken, creëert men meer rechtszekerheid en vermindert tegelijkertijd het gevaar voor betwistingen. De partijen kunnen aldus immers niet onmiddellijk beginnen te redetwisten over de mogelijkheid de uitkering langer te doen duren dan de duur van het huwelijk.

*

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 28 (DOC 51 2341/003) in. Voor de verantwoording verwijst zij naar het verslag van de subcommissie Familierecht.

L'intervenante retire son amendement n° 29 (DOC 51 2341/002).

Elle estime par ailleurs qu'il faut éviter que certaines personnes mettent tout en œuvre pour continuer, aussi longtemps que possible, à percevoir une pension alimentaire de la part de leur ex-partenaire. Pour ce faire, elle a déposé un amendement n° 30 (DOC 51 2341/002), afin de prévoir que le mariage, la cohabitation légale, ainsi que la cohabitation de fait mettent fin à l'obligation de payer la pension alimentaire. Son amendement n° 157 a la même portée (DOC 51 2341/016).

Elle dépose enfin un amendement n° 31 (DOC 51 2341/002) permettant d'accorder une pension de nature dégressive.

Mme Valérie Déom et M. Thierry Giet (PS) dépose un amendement n° 139 (DOC 51 2341/016), afin de bien clarifier qu'en cas de circonstances nouvelles, les parties pourront à tout moment saisir le juge en vue d'une adaptation de la durée de la pension alimentaire.

Les auteurs renvoient pour le surplus au texte et à la justification de l'amendement.

M. Melchior Wathelet (cdH) reste dubitatif quant à l'utilité d'une telle disposition. Selon lui, l'amendement n'apporte aucune plus-value.

Mme Valérie Déom (PS) estime au contraire qu'une telle précision est nécessaire car les cas de remariage, de cohabitation légale ou de fait ne constituent pas des circonstances indépendantes de la volonté des parties.

M. Melchior Wathelet (cdH) est gêné par le fait que l'on traite de la même manière des situations sensibles, qu'il s'agisse de cas dépendants ou indépendants de la volonté. Il serait logique d'autoriser plus facilement des modifications en cas de circonstances indépendantes de la volonté.

Mme Valérie Déom (PS) rappelle que la question qui se pose ici est de savoir s'il convient de prévoir une fin automatique en cas de remariage ou de cohabitation légale. L'alinéa proposé permet de répondre à cette question en précisant qu'il n'y a pas de fin automatique, mais que le juge peut prendre cet élément en compte pour adapter la pension alimentaire.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts déposent un amendement n° 123 (DOC 51 2341/012), pour qu'il soit mis automatiquement fin à la pension alimen-

De spreekster trekt tevens haar amendement nr. 29 (DOC 51 2341/002) in.

Voor het overige is zij van oordeel dat moet worden voorkomen dat bepaalde mensen er alles aan doen om zo lang mogelijk een uitkering tot levensonderhoud van hun ex-partner te ontvangen. Daartoe heeft zij amendement nr. 30 (DOC 51 2341/002) ingediend, teneinde te bepalen dat een nieuw huwelijk, alsook wettelijke en feitelijke samenwoning, een einde maken aan de verplichting een uitkering tot onderhoud te betalen. Haar amendement nr. 157 heeft dezelfde strekking (DOC 51 2341/016).

Tot slot dient zij amendement nr. 31 (DOC 51 2341/002) in, op grond waarvan de rechter een degressieve uitkering tot onderhoud kan toekennen.

Mevrouw Valérie Déom en de heer Thierry Giet (PS) dienen amendement nr. 139 (DOC 2341/016) in, teneinde duidelijk te stellen dat de partijen in nieuwe omstandigheden te allen tijde hun zaak bij de rechter aanhangig kunnen maken met het oog op een aanpassing van de duur van de uitkering tot onderhoud.

Voor het overige verwijzen de indieners naar de verantwoording van hun amendement.

De heer Melchior Wathelet (cdH) heeft zo zijn twijfels bij het nut van een dergelijke bepaling. Volgens hem biedt het amendement geen enkele meerwaarde.

Mevrouw Valérie Déom (PS) daarentegen vindt die precisering noodzakelijk omdat een nieuw huwelijk, evenals wettelijke en feitelijke samenwoning, geen omstandigheden zijn die zich buiten de wil van de partijen voordoen.

Het stuit *de heer Melchior Wathelet (cdH)* tegen de borst dat in het bewuste amendement een hele reeks delicate situaties (ongeacht of ze al dan niet afhangen van de wil van de partijen) allemaal over dezelfde kam worden geschoren. Het is de logica zelve dat wijzigingen makkelijker zouden worden toegekend in omstandigheden die zich voordoen buiten de wil van de partijen om.

Mevrouw Valérie Déom (PS) brengt de kern van het probleem in herinnering: ware het niet raadzaam te bepalen dat de uitkeringsplicht automatisch afloopt zodra de uitkeringsgerechtigde hertrouwt of wettelijk gaat samenwonen? De in dit lid voorgestelde tekst biedt daarop een antwoord, door te stellen dat een en ander niet automatisch gebeurt, maar dat de rechter met dat element rekening kan houden om de uitkering tot onderhoud aan te passen.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) c.s. dient amendement nr. 123 (DOC 51 2341/012) in, opdat de uitkering tot onderhoud automatisch zou eindigen in

taire en cas de remariage ou de cohabitation légale du créancier et que le juge puisse y mettre fin dans le cas d'une cohabitation de fait.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) ne comprend pas pourquoi l'on instaurerait une différence de traitement entre la cohabitation de fait et la cohabitation légale. Il ne semble pas non plus relevant de préciser que les cohabitants de fait doivent vivre maritalement.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) souligne que l'objectif est uniquement d'exclure les cas de cohabitations de fait entre deux personnes qui ne forment pas un couple, tel qu'un frère et une sœur par exemple.

M. Melchior Wathelet (cdH) estime qu'il est préférable, comme le propose l'amendement n° 123, de supprimer automatiquement la pension alimentaire en cas de remariage, plutôt que de s'en remettre à l'appréciation du juge. Dans ce cas, tel que proposé par l'amendement n° 139, l'on risque d'aboutir à une superposition de pensions alimentaires.

Mme Valérie Déom (PS) rappelle que le principe de solidarité ne vaut que dans le mariage et non dans le cadre de la cohabitation légale. Il est dès lors étrange, dans l'amendement n° 123, d'assimiler la cohabitation légale au mariage, en tant que critère de suppression automatique de la pension alimentaire. Il serait préférable de l'assimiler à la cohabitation de fait, d'autant plus que la cohabitation légale est, elle aussi, envisageable entre deux personnes ne vivant pas maritalement.

M. Melchior Wathelet (cdH) attire également l'attention sur le fait que deux personnes qui cohabitent ensemble n'ont aucune obligation d'assistance l'une envers l'autre, quand-bien même l'une d'entre elles se trouverait dans un état de besoin réel.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) souligne que la cohabitation légale prévoit tout de même une certaine forme de solidarité entre les cohabitants (articles 1477 et suivants du Code civil).

La ministre pense qu'il est important que l'état de besoin prime sur les autres critères. Or, l'amendement n° 123 aura pour effet de retirer la pension alimentaire à une personne divorcée qui se trouvait dans un état de besoin, au motif qu'elle se remarie, sans que l'on ne

geval van een nieuw huwelijk of wettelijke samenwoning van de onderhoudsgerechtigde. Voorts wordt bepaald dat de rechter, als de onderhoudsgerechtigde feitelijk is gaan samenwonen, de mogelijkheid heeft een einde te maken aan de uitkering tot onderhoud.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) begrijpt niet waarom een onderscheid moet worden gemaakt tussen de feitelijke en de wettelijke samenwoning. Het lijkt hem evenmin relevant te preciseren dat de feitelijk samenwonenden moeten samenleven «als waren zij gehuwd».

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) onderstreept dat het alleen maar de bedoeling is het geval uit te sluiten van samenwoning door twee mensen die géén paar vormen, zoals een broer en een zus.

De heer Melchior Wathelet (cdH) geeft er de voorkeur aan om, zoals in amendement nr. 123 wordt gesuggereerd, de uitkering tot onderhoud automatisch te beëindigen bij een nieuw huwelijk, veeleer dan zich terzake te verlaten op een beoordeling door de rechter. Met amendement nr. 139 dreigt in dat geval een overlapping van verschillende uitkeringen tot onderhoud.

Mevrouw Valérie Déom (PS) wijst erop dat het beginsel van de solidariteit alleen in het huwelijk geldt en niet in het kader van de wettelijke samenwoning. Het is dan ook eigenaardig dat in amendement nr. 123 de wettelijke samenwoning wordt gelijkgesteld met het huwelijk als criterium voor de automatische intrekking van de onderhoudsuitkering. Het zou beter zijn ze gelijk te schakelen met de feitelijke samenwoning, te meer omdat ook wettelijke samenwoning mogelijk is tussen twee personen die niet samenleven.

De heer Melchior Wathelet (cdH) wijst er ook op dat twee personen die samenwonen geen enkele verplichting van bijstand hebben jegens elkaar, zelfs als een van hen in een staat van echte behoefte verkeert.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) merkt op dat de wettelijke samenwoning toch voorziet in een zekere vorm van solidariteit tussen de samenwonenden (artikelen 1477 en volgende van het Burgerlijk Wetboek).

De minister acht het belangrijk dat de staat van behoefte de bovenhand heeft boven de andere criteria. Amendement nr. 123 zal echter tot gevolg hebben dat de onderhoudsuitkering van een gescheiden persoon die in staat van behoefte verkeert, wordt

s'assure que son nouveau conjoint est autonome financièrement et que l'état de besoin a disparu.

M. Alfons Borginon (VLD) souligne que la personne qui se remarie rompt définitivement les derniers liens entre elle et son ex-conjoint, qui pouvaient justifier l'existence d'une solidarité entre eux et donc le versement d'une pension alimentaire.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) fait également remarquer que les futurs époux feront ce choix en connaissance de cause.

Mme Valérie Déom (PS) soutient l'amendement n° 139, car celui-ci permet de prendre tous les cas de figure en compte, en donnant plus de marge de manœuvre au juge.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) regrette que l'on veuille absolument envisager dans le projet de loi, l'ensemble des situations qui risquent de se présenter. En agissant de la sorte, on augmente le risque de discussions et conflits devant le juge, par une plus grande insécurité juridique.

M. Alfons Borginon (VLD) pense au contraire que l'insécurité juridique serait plus présente si on laisse trop de liberté au juge. En encadrant clairement les différentes situations, la prévisibilité augmente.

3) Exclusion du bénéfice éventuel d'une pension alimentaire

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) retire son amendement n° 27 (DOC 51 2341/002).

M. Melchior Wathelet (cdH) dépose l'amendement n° 67 (DOC 51 2341/004). Il renvoie à son intervention en sous-commission «Droit de la famille».

Le gouvernement dépose un amendement n° 92 (DOC 51 2341/008), afin d'exclure du bénéfice éventuel d'une pension alimentaire, le conjoint qui s'est rendu coupable de violences conjugales. Ont été pris en compte pour la rédaction de cet amendement: le plan d'action national contre la violence à l'égard des femmes qui existe depuis 2001, ainsi que les conséquences qui ont découlé de ce plan, dont notamment le fait que le conjoint qui se rend coupable de coups et blessures se voit négativement discriminé pour l'attribution du logement familial.

ingetrokken als die persoon hertrouwt, zonder dat men zich ervan vergewist of zijn nieuwe echtgenoot financieel autonoom is en of de staat van behoeftigheid verdwenen is.

De heer Alfons Borginon (VLD) attendeert erop dat degene die hertrouwt definitief de banden verbreekt met zijn gewezen echtgenoot die het bestaan van een solidariteit tussen hen en dus de betaling van een onderhoudsuitkering konden rechtvaardigen.

Ook *de heer Guy Swennen (sp.a-spirit)* wijst erop dat de toekomstige echtgenoten die keuze met kennis van zaken zullen maken.

Mevrouw Valérie Déom (PS) steunt amendement nr. 123 omdat het de mogelijkheid biedt met alle gevallen rekening te houden door aan de rechter meer bewegingsruimte te geven.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) betreurt dat men in het wetsontwerp absoluut rekening wil houden met alle situaties die zich zouden kunnen voordoen. Zodoende verhoogt men het risico van discussies en conflicten voor de rechter, doordat de rechtsonzekerheid is toegenomen.

De heer Alfons Borginon (VLD) denkt daarentegen dat er meer rechtsonzekerheid zou zijn, mocht men de rechter een te grote vrijheid laten. De voorzienbaarheid neemt toe door de verschillende situaties duidelijk af te bakenen.

3) Uitsluiting van het eventueel verkrijgen van een onderhoudsuitkering

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) trekt haar amendement nr. 27 (DOC 51 2341/002) in.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 67 (DOC 51 2341/004) in. Hij verwijst naar zijn betoog in de subcommissie «Familierecht».

Met haar amendement nr. 92 (DOC 51 2341/008) beoogt *de regering* de echtgenoot die zich schuldig heeft gemaakt aan echtelijk geweld een eventuele onderhoudsuitkering te ontfangen. Voor de redactie van dat amendement zijn de volgende elementen in aanmerking genomen: het Nationaal Actieplan tegen het geweld op vrouwen dat bestaat sinds 2001, alsmede de gevolgen die uit dat plan zijn voortgevloeid, waaronder het feit dat de echtgenoot die zich schuldig maakt aan slagen en verwondingen negatief wordt gediscrimineerd voor de toekenning van de gezinswoning.

L'amendement prévoit également la possibilité pour le juge d'accorder, en attendant que la décision sur l'action publique soit coulée en force de chose jugée, une pension provisionnelle, en la subordonnant si nécessaire à la constitution d'une garantie qu'il détermine et dont il fixe les modalités.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) souhaite retirer son amendement n° 3 (DOC 51 2341/002), suite au dépôt de l'amendement n° 92 du gouvernement et dépose un amendement n° 111 (DOC 51 2341/009), comme sous-amendement à l'amendement n° 92. Il renvoie à la justification de l'amendement.

Mme Valérie Déom (PS) se demande si l'indexation prévue par le sous-amendement n° 111, dans le cas d'une pension alimentaire fixée de commun accord par les époux, se fait d'office ou non. L'intervenante se pose également des questions par rapport à la notion de partenaire inscrit à la même adresse. Est-ce qu'un simple ami ou un parent doit également être pris en compte?

La ministre précise que l'article 301, § 8, nouveau, du Code civil stipule que le tribunal qui accorde la pension constate que celle-ci est adaptée de plein droit aux fluctuations de l'indice des prix à la consommation.

M. Melchior Wathelet (cdH) constate que l'amendement n° 92 exclut tout pouvoir d'appréciation de la part du juge. Lorsqu'il y a eu coups et blessures, il est obligé de refuser l'octroi d'une pension alimentaire. Bien que cela semble peu probable, qu'advierait-il si les parties s'accordaient tout de même sur l'octroi d'une telle pension?

La ministre souligne que l'amendement n° 92 complète le paragraphe 2, qui est subsidiaire au paragraphe 1, par lequel est établi la liberté conventionnelle des parties. La pension alimentaire ne sera donc refusée par le juge, en raison de coups et blessures, que lorsque les parties n'auront pas conclu d'accord et s'en remettent au juge pour ce faire. Bien entendu, il conviendra également de s'assurer que l'accord n'a pas été vicié et que la volonté des deux parties est réelle.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) regrette que l'on demande au juge, par le biais de la pension provisionnelle prévue à l'amendement n° 92, de faire un travail de nature pénale en lui imposant de prendre en compte toutes les circonstances de la cause. Il s'agit ici

Het amendement voorziet tevens in de mogelijkheid voor de rechter om, in afwachting dat de beslissing over de strafvordering in kracht van gewijsde is gegaan, een provisionele onderhoudsuitkering toe te kennen, die zo nodig wordt onderworpen aan de samenstelling van een borg die hij bepaalt en waarvoor hij de nadere regels stelt.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) wenst zijn amendement nr. 3 (DOC 51 2341/002) in te trekken als gevolg van de indiening van amendement nr. 92 van de regering. Hij dient, als subamendement op amendement nr. 92, amendement nr. 111 (DOC 51 2341/009) in en verwijst naar de verantwoording ervan.

Mevrouw Valérie Déom (PS) vraagt of de indexering waarin subamendement nr. 111 voorziet in het geval van een onderhoudsuitkering die de echtgenoten in gemeen overleg hebben bepaald, al dan niet ambtshalve geschiedt. De spreekster heeft ook vragen over het begrip «op hetzelfde adres ingeschreven partner». Moet een gewone vriend of een verwant ook in aanmerking worden genomen?

De minister preciseert dat krachtens het nieuwe artikel 301, § 8, van het Burgerlijk Wetboek de rechtbank die de uitkering toekent, vaststelt dat deze van rechtswege aangepast wordt aan de schommelingen van het indexcijfer van de consumptieprijzen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) constateert dat amendement nr. 92 iedere beoordelingsbevoegdheid van de rechter uitsluit. In geval van slagen en verwondingen is hij verplicht de toekenning van een onderhoudsuitkering te weigeren. Het is misschien weinig waarschijnlijk, maar wat zou er gebeuren, mochten de partijen het toch eens worden over de toekenning van een dergelijke onderhoudsuitkering?

De minister wijst erop dat amendement nr. 92 een aanvulling is op § 2, die zelf een aanvulling is op § 1, welke voorziet in de vrijheid van de partijen een overeenkomst te sluiten. De rechter zal in geval van slagen en verwondingen de onderhoudsuitkering alleen weigeren als de partijen geen akkoord hebben gesloten en ze daarvoor een beroep doen op de rechter. Uiteraard zal men er zich ook moeten van vergewissen dat de overeenkomst niet ongeldig is en de wil van de beide partijen wel reëel is.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) betreurt dat men, via de provisionele uitkering waarin amendement nr. 92 voorziet, aan de rechter vraagt een penaal werk te doen door hem ertoe te verplichten rekening te houden met alle omstandigheden van de zaak. Dat is on-

incontestablement d'une entorse au principe selon lequel le pénal tient le civil en état, qui risque de mener à des contradictions entre le jugement rendu par le juge civil et celui du juge pénal.

La ministre rappelle qu'il s'agit ici d'une pension de nature provisoire. Si le pénal conclut à des coups et blessures, le juge ne pourra pas accorder de pension alimentaire au coupable. Par ailleurs, le juge qui statue à titre provisoire peut subordonner l'octroi de cette pension à la constitution d'une garantie qu'il détermine et dont il fixe les modalités. Un remboursement est donc possible.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) demande si les amendements du gouvernement n^{os} 92 et 93 (DOC 51 2341/008) tiennent compte de l'arrêt de la Cour d'arbitrage du 3 mai 2000 n^o 48/2000, selon lequel la limitation de la pension alimentaire accordée entre partenaires après un divorce pour cause déterminée (elle ne peut excéder le tiers des revenus de l'époux débiteur de la pension: article 301, § 4, du Code civil) est discriminatoire, étant donné qu'en cas de séparation de fait, la pension alimentaire n'est soumise à aucune limitation (article 307bis du Code civil)?

M. Didier Pire, représentant de la ministre, confirme que les amendements du gouvernement suppriment cette inégalité.

4) Mécanisme de délégation de sommes en cas de non-paiement de la pension

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts déposent un amendement n^o 130 (DOC 21 2341/013), afin de préciser que le mécanisme de délégation de sommes ne pourra être sollicité par le créancier qu'en cas de défaut de paiement par le débiteur.

Mme Marghem renvoie pour le surplus à la justification de l'amendement.

M. Thierry Giet (PS) regrette que cette procédure oblige le demandeur à revenir devant le juge. Ne pourrait-on faire autrement?

Mme Marghem précise que le magistrat peut assortir sa décision d'une délégation de sommes qui trouverait à s'appliquer en cas de non-paiement de la pension. Il ne serait donc pas nécessaire de retourner devant le juge.

getwijfeld een schending van het beginsel dat de strafvervolgung de burgerrechtelijke zaak schorst. Die schending dreigt te leiden tot contradicties tussen het vonnis van de burgerlijke rechter en dat van de strafrechter.

De minister herinnert eraan dat het hier een om een voorlopige onderhoudsuitkering gaat. Als op strafrechtelijk vlak wordt beslist dat er sprake is van slagen en verwondingen mag de rechter geen onderhoudsuitkering toekennen aan de schuldige. Bovendien kan de rechter, die bij voorraad uitspraak doet, als voorwaarde voor de toekenning van die onderhoudsuitkering stellen dat een waarborg moet worden gevestigd die hij bepaalt en waarvan hij de nadere regels vaststelt. Een terugbetaling is dus mogelijk.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) wenst te vernemen of de regering amendementen nrs. 92 en 93 (DOC 51 2341/008) tegemoetkomen aan het arrest van het Arbitragehof van 3 mei 2000 nr. 48/2000 dat stelt dat de maximumgrens van de alimentatie tussen partners na echtscheiding op grond van feiten (niet meer dan 1/3 van de inkomsten van de tot uitkering gehouden echtgenoot: artikel 301, § 4, Burgerlijk Wetboek) discriminatoir is ten opzichte van de afwezigheid van een maximumgrens van de alimentatie bij echtscheiding op grond van feitelijke scheiding (artikel 307bis Burgerlijk Wetboek)?

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, beaamt dat de regeringsamendementen deze ongelijkheid opheffen.

4) Regeling van geldoverdracht in geval van niet-betaling van de uitkering tot levensonderhoud

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) c.s. dient amendement nr. 130 (DOC 51 2341/013) in, dat beoogt te preciseren dat de schuldeiser alleen een beroep kan doen op de regeling van geldoverdracht als de schuldenaar in gebreke blijft.

Voor het overige verwijst mevrouw Marghem naar de verantwoording van het amendement.

De heer Thierry Giet (PS) betreurt dat die procedure de schuldeiser verplicht opnieuw naar de rechter te stappen. Kan het niet anders?

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) preciseert dat de magistraat in zijn beslissing kan bepalen dat er een geldoverdracht moet zijn als de uitkering niet wordt betaald. De schuldeiser zou dus niet opnieuw voor de rechter moeten verschijnen.

M. Thierry Giet (PS) pense qu'il serait souhaitable de reformuler le texte de l'amendement, afin que cette possibilité soit clairement exprimée. Le texte actuel donne en effet à penser qu'il faut d'abord constater l'inexécution de paiement et puis seulement autoriser.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts déposent pour ce faire l'amendement n° 155 (DOC 51 2341/015).

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) se demande si cette nouvelle procédure n'entrera pas en conflit avec l'article 203^{ter} du Code civil.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) ne le pense pas. L'article 203^{ter} fait référence aux articles 203, 203^{bis} et 205, à savoir le régime primaire, ainsi qu'aux articles 303 et 306 et non pas 301.

5) Capitalisation de la pension

M. Melchior Wathelet (cdH) dépose un amendement n° 75 (DOC 51 2341/004), afin de permettre au juge d'imposer au débiteur de la pension le paiement d'un capital, sous quelle que forme que ce soit, y compris l'octroi d'un droit en pleine propriété ou en usufruit sur un ou plusieurs biens mobiliers ou immobiliers des époux.

La ministre précise qu'il est déjà possible à l'heure actuelle de prendre en compte l'octroi d'un usufruit. Ainsi, si un des époux vit dans l'immeuble de l'autre époux, cette situation sera prise en compte pour le calcul du paiement de la pension alimentaire. Par contre, imposer le paiement d'un capital ne peut se faire que sur demande du débiteur lui-même, au risque sinon de l'acculer financièrement.

M. Wathelet souligne que le juge pourrait imposer une capitalisation, si les circonstances le permettent. Il devra donc d'abord s'assurer que le débiteur est solvable.

La ministre préférerait maintenir la situation existante, sans prendre le risque d'aller plus loin.

Art. 9

Cette disposition abroge l'article 301^{bis} du Code civil.

De heer Thierry Giet (PS) acht het wenselijk het amendement anders te formuleren, om duidelijk te stellen dat die mogelijkheid bestaat. Bij het lezen van de bestaande tekst krijgt men immers de indruk dat eerst de niet-betaling moet worden vastgesteld, en dat pas daarna de geldoverdracht kan worden toegestaan.

Daartoe dient *mevrouw Marie-Christine Marghem (MR)* c.s. amendement nr. 155 (DOC 51 2341/015) in.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) vraagt zich af of die nieuwe procedure niet in strijd is met artikel 203^{ter} van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) denkt van niet. Artikel 203^{ter} verwijst naar de artikelen 203, 203^{bis} en 205, met name het primaire stelsel, alsook naar de artikelen 303 en 306, en niet naar artikel 301.

5) Kapitalisatie van de uitkering tot levensonderhoud

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 75 (DOC 51 2341/004) in, teneinde de rechter in staat te stellen de schuldenaar van de uitkering de betaling van een kapitaal op te leggen, ongeacht in welke vorm, met inbegrip van de toekenning van een recht in volle eigendom of in vruchtgebruik op één of meer roerende of onroerende goederen van de echtgenoten.

De minister preciseert dat men thans reeds een vruchtgebruik kan toekennen. Als bijvoorbeeld één van de echtgenoten in de woning van de andere echtgenoot woont, dan zal daarmee rekening worden gehouden bij de berekening van de uitkering tot levensonderhoud. De opgelegde uitbetaling van een kapitaal kan daarentegen alleen gebeuren op verzoek van de schuldenaar zelf, zoniet dreigt hij financieel zwaar in de problemen te komen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) beklemtoont dat de rechter een kapitalisatie zou kunnen opleggen indien de omstandigheden zulks mogelijk maken. Hij zal dus eerst moeten nagaan of de schuldenaar solvabel is.

De minister geeft er de voorkeur aan de bestaande regeling te behouden, zonder het risico te nemen om verder te gaan.

Art. 9

Dit artikel heft artikel 301^{bis} van het Burgerlijk Wetboek op.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) a déposé un amendement n° 52 (DOC 51 2341/003), relatif au mécanisme de la délégation de sommes en cas de non-paiement de la pension alimentaire. Il serait ainsi entre autres prévu de fixer ce défaut d'exécution à un manquement d'un minimum de 2 mois impayés.

L'intervenante renvoie pour le surplus au rapport de la sous-commission «Droit de la famille», ainsi qu'à la justification de son amendement.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) est plutôt favorable à cet amendement. A l'heure actuelle, la pratique diverge fortement d'un juge à l'autre. Si certains accordent la délégation de sommes au bout de 2 mois de non-paiement de la pension, d'autres par contre exigent une période allant parfois jusqu'à un an. Il est dès lors préférable de fixer un délai, afin de limiter la marge d'appréciation du juge et ainsi uniformiser la jurisprudence en la matière.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) rejoint lui aussi ce qui vient d'être dit. Une telle disposition ne peut que renforcer la sécurité juridique.

Le représentant de la ministre précise que l'article 9 en projet supprime l'article 301 *bis* du Code civil, afin de reprendre la délégation de sommes à l'article 301 nouveau.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) souligne qu'en mettant fin le plus rapidement possible au non-paiement de la pension alimentaire, on évite de nombreux conflits. Toutefois, le recours à la délégation de sommes semble bien radical. L'envoi d'une lettre recommandée devrait amplement suffire.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) attire l'attention sur l'effet préventif d'une telle mesure. Il est indéniable que de nombreuses personnes veilleront à payer plus régulièrement, s'ils savent qu'une sanction peut être rapidement prononcée à leur encontre.

Art. 10

L'article 10 ne fait l'objet d'aucun commentaire.

Art. 10bis (nouveau – amendement n°33)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) a déposé un amendement n° 33 (DOC 51 2341/002) visant à intro-

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 52 (DOC 51 2341/003) in, dat de regeling inzake geldoverdracht in geval van niet-betaling van de uitkering tot levensonderhoud betreft. Daarin zou onder meer worden bepaald dat zulks mogelijk wordt zodra de schuldenaar de uitkering gedurende minimum twee maanden niet heeft betaald.

De spreekster verwijst voor het overige naar het verslag van de subcommissie «Familierecht», alsook naar de verantwoording van het door haar ingediende amendement.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) kan eigenlijk wel akkoord gaan met dit amendement. Momenteel verschilt de situatie in de praktijk sterk van rechter tot rechter. Sommige rechters staan de geldoverdracht toe nadat de uitkering twee maanden niet is betaald, terwijl andere periodes tot soms één jaar vooropstellen. Het is derhalve aangewezen een termijn vast te stellen, teneinde de beoordelingsruimte van de rechter in te perken en aldus de rechtspraak terzake eenvormig te maken.

Ook *de heer Guy Swennen (sp.a-spirit)* kan zich vinden in het voorgaande. Een soortgelijke bepaling kan de rechtszekerheid alleen maar ten goede komen.

De vertegenwoordiger van de minister preciseert dat het ontworpen artikel 9 artikel 301 *bis* van het Burgerlijk Wetboek opheft, teneinde de geldoverdracht op te nemen in artikel 301 (nieuw).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) beklemtoont dat tal van conflicten worden voorkomen door zo snel mogelijk een einde te maken aan de wanbetaling van de uitkering tot levensonderhoud. De regeling inzake geldoverdracht lijkt evenwel heel drastisch. Een aangekende brief zou ruimschoots moeten volstaan.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) wijst op het preventieve effect van een soortgelijke maatregel. Men kan er niet omheen dat veel mensen er zullen voor zorgen dat ze regelmatig betalen, als ze weten dat ze sneller een sanctie kunnen oplopen.

Art. 10

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 10bis (nieuw – amendement nr. 33)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 33 (DOC 51 2341/002) in, dat ertoe strekt

duire un article 10*bis* nouveau. Il s'agit là d'une correction d'ordre technique.

Art. 11

Cette disposition n'appelle aucune observation de la part des membres.

Art. 12

Cette disposition remplace l'article 308 du Code civil.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) dépose un amendement n° 53 (DOC 51 2341/003), relatif au maintien du devoir de secours dans le cadre de la séparation de corps. Elle renvoie pour le surplus à la justification de l'amendement.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 77 (DOC 51 2341/005), afin que le devoir de secours ne puisse exister vis-à-vis de l'époux auquel la séparation de corps est manifestement imputable.

Le représentant de la ministre rappelle que si le projet de loi maintient la séparation de corps, il n'en a pas modifié le régime. Le devoir de secours continue donc de s'appliquer.

Art. 13

Cet article vise à remplacer l'article 311*bis* du Code civil.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) dépose un amendement n° 54 (DOC 51 2341/003), afin de supprimer le mot «229» à l'article 311*bis*, nouveau, du Code civil, étant donné qu'il n'est pas nécessaire de préciser que la séparation de corps n'a qu'une cause unique, qui est sans incident sur ses effets.

Le représentant de la ministre précise que si les effets de la séparation de corps n'ont pas été modifiés, il n'en va pas de même pour la procédure, qui a été adaptée à la procédure de divorce. Les causes de la séparation de corps sont donc, soit la désunion irrémédiable, soit le consentement mutuel. De ce fait, le renvoi à l'article 229, nouveau, du Code civil, doit être maintenu.

een artikel 10*bis* (*nieuw*) in te voegen. Het gaat om een technische verbetering.

Art. 11

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 12

Dit artikel vervangt artikel 308 van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 53 (DOC 51 2341/003) in, dat ertoe strekt de hulp- en bijstandplicht in het kader van de scheiding van tafel en bed te behouden. Voor het overige verwijst zij naar de verantwoording van het amendement.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 77 (DOC 51 2341/005) in, dat bepaalt dat de hulp- en bijstandplicht vervalt ten aanzien van de echtgenoot die «*manifest schuld heeft*» aan de scheiding van tafel en bed.

De vertegenwoordiger van de minister wijst erop dat het wetsontwerp de scheiding van tafel en bed heeft behouden, maar dat het stelsel niet werd gewijzigd. De hulp- en bijstandplicht blijft dus van toepassing.

Art. 13

Dit artikel vervangt artikel 311*bis* van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 54 (DOC 51 2341/003) in, dat beoogt in artikel 311*bis* (*nieuw*), van het Burgerlijk Wetboek, het getal «229» weg te laten. Het is immers zinloos te preciseren dat de scheiding van tafel en bed voortaan op slechts één enkele grond gebaseerd is, die geen enkele weerslag heeft op de gevolgen ervan.

De vertegenwoordiger van de minister preciseert dat, hoewel de gevolgen van de scheiding van tafel en bed niet werden gewijzigd, zulks niet het geval is voor de procedure; die werd immers aangepast aan de echtscheidingsregeling. De scheiding van tafel en bed kan dus gebeuren op grond van de duurzame ontwijking van het huwelijk dan wel op grond van de onderlinge toestemming. Daarom moet de verwijzing naar artikel 229 (*nieuw*) van het Burgerlijk Wetboek behouden blijven.

Suite à ce qui vient d'être dit, *Mme Marghem* retire son amendement.

Le gouvernement dépose un amendement n° 94 (DOC 51 2341/008), en raison du maintien de la procédure de divorce par consentement mutuel.

Mme Valérie Déom (PS) et consorts présentent un amendement n° 140 (DOC 51 2341/016) qui tend à remplacer les termes «229, 299 et 302» par les termes «229, 299, 302 et 304».

Art. 14

L'objectif de cet article est de modifier l'article 318, §3, du Code civil.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente les amendements n°s 55 et 56 (DOC 51 2341/003), qui visent à adapter le projet de loi à l'examen aux dispositions de la loi du 1er juillet 2006 modifiant des dispositions du Code civil relatives à l'établissement de la filiation et aux effets de celle-ci.

Art. 15

Cette disposition vise à modifier l'article 320 du Code civil.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) dépose l'amendement n° 56 (DOC 51 2341/003).

Art. 15bis (nouveau – amendement n° 57)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) dépose l'amendement n° 57 (DOC 51 2341/003), afin d'apporter diverses modifications à l'article 1400 du Code civil, l'objectif étant de déclarer propres, en régime de communauté, les biens, droits et revenus acquis par un époux pendant la procédure, à la condition que celle-ci aboutisse à la dissolution du mariage. Ce caractère propre s'imposerait entre les époux et vis-à-vis des tiers, ce qui rend nécessaire à l'égard de ceux-ci une publication de la requête. L'intervenante renvoie pour le surplus à la justification de l'amendement.

Ingevolge het voorgaande trekt *mevrouw Marie-Christine Marghem (MR)* dit amendement in.

De regering dient amendement nr. 94 (DOC 51 2341/008) in, op grond van het behoud van de echtscheiding door onderlinge toestemming.

Mevrouw Valérie Déom (PS) c.s. dient amendement nr. 140 in tot vervanging van de woorden «229, 299 en 302» door de woorden «229, 299, 302 en 304». (DOC 51 2341/016)

Art. 14

Dit artikel beoogt artikel 318, § 3, van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient de amendementen nrs. 55 en 56 (DOC 51 2341/003) in. Deze amendementen strekken tot de aanpassing van dit wetsontwerp aan de bepalingen van de wet van 1 juli 2006 tot wijziging van de bepalingen van het Burgerlijk Wetboek met betrekking tot het vaststellen van de afstamming en de gevolgen ervan.

Art. 15

Dit artikel beoogt artikel 320 van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 56 (DOC 51 2341/003) in.

Art. 15bis (nieuw – amendement nr. 57)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 57 (DOC 51 2341/003) in, dat ertoe strekt diverse wijzigingen aan te brengen in artikel 1400 van het Burgerlijk Wetboek. Het ligt in de bedoeling de goederen, rechten en inkomsten die een echtgenoot tijdens de procedure verwerft, eigen te verklaren, hoewel de betrokkene is gehuwd onder het stelsel van de gemeenschap van goederen. Voorwaarde is wel dat de echtscheidingsprocedure leidt tot de ontbinding van het huwelijk. Die eigenheid zou zowel tussen echtgenoten onderling als ten aanzien van derden gelden, zodat deze laatsten in kennis moeten worden gesteld van de indiening van het verzoek tot echtscheiding.

Voor het overige verwijst de spreker naar de verantwoording van het amendement.

Si le représentant de la ministre trouve qu'il s'agit là d'une suggestion intéressante, il pense toutefois qu'il serait préférable d'aborder le problème des régimes matrimoniaux et de la liquidation-partage dans son ensemble, dans le cadre d'une réforme distincte. Il est préférable de ne pas la lier à la réforme du divorce, au risque de bloquer l'avancement des travaux. Ceci est d'autant plus vrai que cette problématique risque de susciter de nombreux débats. Ainsi, par rapport à l'amendement proposé, la question peut se poser de savoir s'il est vraiment opportun de donner une publicité à la procédure en divorce, tout en créant des effets vis-à-vis des tiers.

Le présent projet de loi résoud par ailleurs une bonne part des difficultés, en permettant de prononcer le divorce plus rapidement.

Mme Martine Taelman, présidente de la commission de la Justice, pense, elle aussi, que si la liquidation et le partage posent de nombreux problèmes, il serait préférable de les aborder dans une réforme distincte.

Art. 15ter (nouveau – amendement n° 58)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) dépose l'amendement n° 58 (DOC 51 2341/003). Cette disposition constitue le pendant de l'amendement n° 57 (DOC 51 2341/003), en modifiant les règles applicables au passif constitué pendant l'instance de divorce.

Art. 16

Cet article modifie l'article 628, 1°, du Code judiciaire.

Le gouvernement dépose un amendement n° 95 (DOC 51 2341/008), qui est une conséquence du maintien de la procédure de divorce par consentement mutuel.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) ne voit pas pourquoi l'on supprimerait la possibilité de convertir la séparation de corps en divorce.

Le représentant de la ministre estime que cette conversion n'est plus nécessaire avec la simplification de la procédure en divorce. Un couple séparé de corps est nécessairement séparé depuis plus d'un an, si l'on prend la durée de la procédure en compte. Ils auront dès lors écoulé les délais qui leur permettront de divorcer tout de suite.

Hoewel de vertegenwoordiger van de minister dit voorstel interessant vindt, meent hij evenwel dat men het vraagstuk van het vermogensstelsel en van de vereffening-verdeling beter in zijn geheel zou aanpakken, in het kader van een afzonderlijke hervorming. Als men dat vraagstuk zou koppelen aan de hervorming van de echtscheidingsregeling, dreigt de voortgang van laatstgenoemde werkzaamheden in het gedrang te komen, temeer daar het voormelde vraagstuk tot talloze debatten aanleiding dreigt te geven. In dat verband rijst met betrekking tot het ingediende amendement de vraag of het werkelijk aangewezen is ruchtbaarheid te geven aan de echtscheidingsprocedure, hoewel die gevolgen heeft ten aanzien van derden.

Het ter bespreking voorliggende wetsontwerp werkt de knelpunten overigens grotendeels weg door de echtscheidingsprocedure te bespoedigen.

Ook voorzitter Martine Taelman (VLD) meent dat het beter is de vereffening en de verdeling in een afzonderlijke hervorming aan te pakken, aangezien ze tal van problemen doen rijzen.

Art. 15ter (nieuw – amendement nr. 58)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 58 (DOC 51 2341/003) in. Deze bepaling is de tegenhanger van amendement nr. 57 (DOC 51 2341/003), aangezien ze de regels wijzigt die van toepassing zijn op de schulden die tijdens de echtscheidingsprocedure zijn gemaakt.

Art. 16

Dit artikel wijzigt artikel 628, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek.

De regering dient amendement nr. 95 (DOC 51 2341/008) in, ingevolge het behoud van de echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) ziet niet in waarom men de mogelijkheid zou opheffen om de scheiding van tafel en bed in echtscheiding om te zetten.

De vertegenwoordiger van de minister meent dat die omzetting niet langer vereist is omdat de echtscheidingsprocedure wordt vereenvoudigd. Een van tafel en bed gescheiden paar moet sinds meer dan één jaar gescheiden zijn, met inbegrip van de duur van de procedure. De termijn om onmiddellijk uit de echt te kunnen scheiden, zal derhalve verlopen zijn.

Art. 17

Cette disposition ne fait l'objet d'aucune remarque de la part des membres.

Art. 18

Cette disposition remplace les intitulés des différentes sections du chapitre XI, Livre IV de la quatrième partie du Code judiciaire.

Le gouvernement dépose un amendement n° 96 (DOC 51 2341/008), qui est une conséquence du maintien de la procédure de divorce par consentement mutuel.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) retire son amendement n° 34 (DOC 51 2341/002), suite au dépôt de l'amendement du gouvernement.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) retire pour la même raison son amendement n° 68 (DOC 51 2341/004).

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) retire lui-aussi son amendement n° 4 (DOC 51 2341/002).

Art. 19

L'article 19 en projet remplace l'article 1254 du Code judiciaire.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et M. Guy Swennen (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 116 (DOC 51 2341/011), qui s'inscrit dans le cadre de la simplification administrative, l'objectif étant d'appliquer le principe de collecte unique de données dans le cadre de la procédure de divorce. Les auteurs renvoient pour le surplus à la justification de l'amendement.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et consorts présentent un sous-amendement n° 144 à l'amendement n° 116 (DOC 51 2341/016).

En application de l'article 229, § 1^{er}, le juge doit immédiatement apprécier si la désunion est irrémédiable en prononçant, le cas échéant, un jugement. Dans ce cas, il est préférable que le défendeur soit convoqué par citation. Cet amendement apporte par ailleurs une correction d'ordre technique à l'amendement n° 116.

Art. 17

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 18

Dit artikel strekt tot vervanging van de opschriften van de diverse afdelingen van Deel Vier, Boek IV, Hoofdstuk XI, van het Gerechtelijk Wetboek.

De regering dient amendement nr. 96 (DOC 51 2341/008) in, ingevolge het behoud van de procedure van de echtscheiding bij onderlinge toestemming.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) trekt haar amendement nr. 34 (DOC 51 2341/002) in, ingevolge de indiening van het amendement van de regering.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) trekt om dezelfde reden zijn amendement nr. 68 (DOC 51 2341/004) in.

Ook de heer Guy Swennen (sp.a-spirit) trekt zijn amendement nr. 4 (DOC 51 2341/002) in.

Art. 19

Het ontworpen artikel 19 strekt ertoe artikel 1254 van het Gerechtelijk Wetboek te vervangen.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) en de heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 116 (DOC 51 2341/011) in. De tekst ligt in het verlengde van de administratieve vereenvoudiging, met de bedoeling ook in de echtscheidingsprocedure het principe van de unieke gegevensinzameling te doen gelden.

Voor het overige verwijzen de indieners naar de verantwoording van het amendement.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) c.s. dient amendement nr. 144 in als subamendement op amendement nr. 116. (DOC 51 2341/016).

Bij toepassing van artikel 229, § 1, moet de rechter onmiddellijk beoordelen of de ontwrichting onherstelbaar is door in voorkomend geval een vonnis te vellen. Het is verkieslijk dat de verweerder dan opgeroepen wordt via dagvaarding. Dit amendement brengt voorts ook een technische correctie aan het amendement nr. 116.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) retire son amendement n° 5 (DOC 51 2341/002).

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose les amendements n° 35 et 36 (DOC 51 2341/002). Elle renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007). Elle précise qu'il s'agit là d'amendements subsidiaires à l'amendement n° 116.

Le gouvernement dépose un amendement n° 97 (DOC 51 2341/008), suite au dépôt de l'amendement n° 90 (DOC 51 2341/008), qui supprime l'article 229, §4, nouveau, du Code civil. Il est proposé d'indiquer que la citation est requise pour le divorce prononcé sur base de l'article 229, § 1^{er}, nouveau, à savoir le divorce prononcé par le juge en cas de désunion irrémédiable. Ce sera donc le demandeur qui devra choisir. S'il veut que la procédure aille vite et peut facilement prouver la désunion irrémédiable, il utilisera la citation. En revanche, s'il veut un moyen moins coûteux et est disposé à attendre l'écoulement des délais ou comparaître éventuellement deux fois devant le tribunal, tel que prévu à l'article 1255 du Code judiciaire, il utilisera la requête.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) pense que cet amendement va dans le bon sens, l'idéal étant de ne retenir la requête que dans les cas où la demande en divorce est faite par les deux parties conjointement. Il constate toutefois que le projet de loi maintient la requête dans le cadre des demandes de divorce unilatérales sur base d'une séparation de plus de un an.

L'intervenant se demande pourquoi l'article 1254, § 1^{er}, alinéa 4, nouveau, du Code judiciaire, stipule que si le demandeur souhaite que ses demandes de mesures provisoires soient immédiatement introduites en référé, il devra les introduire par exploit d'huissier de justice contenant citation à comparaître. Quelle est la différence avec la requête? En effet, lorsque la demande en divorce se fait par requête, le projet prévoit que celle-ci peut contenir les demandes éventuelles relatives aux mesures provisoires. Or, de telles mesures ressortent dans tous les cas de la compétence du juge des référés, qui se prononcera le plus rapidement possible.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) trekt zijn amendement nr. 5 (DOC 51 2341/002) in.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient de amendementen nrs. 35 en 36 (DOC 51 2341/002) in. Zij verwijst terzake naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007). Het lid preciseert dat de amendementen nrs. 35 en 36 een aanvulling vormen op amendement nr. 116.

De regering dient amendement nr. 97 (DOC 51 2341/008) in, ingevolge de indiening van amendement nr. 90 (DOC 51 2341/008), waarbij artikel 229, § 4 (*nieuw*), van het Burgerlijk Wetboek wordt opgeheven. Er wordt voorgesteld te bepalen dat een dagvaarding is vereist bij echtscheidingen die krachtens artikel 229, § 1 (*nieuw*), worden uitgesproken (door de rechter uitgesproken echtscheidingen in geval de ontwrichting van het huwelijk onherstelbaar is). Het komt derhalve de eiser toe te kiezen: als hij wil dat de rechtspleging snel verloopt en hij de onherstelbare ontwrichting van het huwelijk gemakkelijk kan bewijzen, zal hij opteren voor de dagvaarding; hij zal echter een verzoekschrift indienen als hij een minder dure manier van handelen wil en hij bereid is te wachten tot de termijnen zijn verstreken, of eventueel tweemaal voor de rechtbank wil verschijnen (zoals is bepaald bij artikel 1255 van het Gerechtelijk Wetboek).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) vindt dat dit amendement een stap in de goede richting is. Het ware ideaal zo alleen bij verzoekschrift zou mogen worden gehandeld in de gevallen waarin de beide partijen samen de vordering tot echtscheiding indienen. Het lid stelt evenwel vast dat het wetsontwerp blijft voorzien in het verzoekschrift voor de eenzijdige vorderingen tot echtscheiding, op grond van een scheiding van meer dan één jaar.

De spreker vraagt zich af waarom artikel 1254, § 1, vierde lid (*nieuw*), van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat als de eiser wenst dat zijn vorderingen inzake voorlopige maatregelen onmiddellijk in kort geding worden ingeleid, hij die moet instellen bij gerechtsdeurwaardersexploot, met dagvaarding om te verschijnen. Wat is echter het verschil met de procedure via verzoekschrift? Wanneer de vordering tot echtscheiding bij verzoekschrift wordt ingesteld, is het krachtens het wetsontwerp mogelijk dat dit verzoekschrift de eventuele vorderingen inzake voorlopige maatregelen kan bevatten. Dergelijke maatregelen behoren echter altijd tot de bevoegdheid van de rechter in kort geding, die zich zo snel mogelijk moet uitspreken.

Le représentant de la ministre précise que l'article 1254, § 1^{er}, alinéa 4, nouveau, doit être lu en combinaison avec l'article 1256 nouveau du Code judiciaire (voir article 21 de la loi en projet). Conformément à cette disposition, et comme c'est le cas à l'heure actuelle, les parties peuvent demander des mesures provisoires au juge du fond, qui peut entériner leur accord. Ce n'est qu'à défaut d'accord ou en cas d'accord partiel, que la cause est renvoyée, à la demande d'une des parties, à la première audience utile des référés. Par contre, si l'on veut que des mesures en référé soit prises immédiatement, il faut le faire par citation, tel que prévu à l'article 1254, § 1^{er}, alinéa 4, nouveau du Code judiciaire. Il est ici nécessaire de faire sa demande par citation, car la requête prend plusieurs jours pour arriver aux destinataires, alors que le délai de comparution au référé est de deux jours.

Mme Martine Taelman, présidente de la commission de la Justice, se demande s'il ne serait pas opportun que l'article 1254, § 1^{er}, alinéa 4, nouveau du Code judiciaire, renvoie explicitement à l'article 1256, nouveau.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) considère que cette procédure mènera les parties qui sont en désaccord, à introduire presque systématiquement leur demande de divorce par citation. Pourquoi dès lors ne pas directement prévoir qu'en cas de demande unilatérale, la citation est de mise, alors qu'une demande conjointe se ferait par requête. Cette solution aurait le mérite d'être plus claire.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) reste fort dubitative quant à la possibilité qu'une requête soit introduite conjointement par des époux qui ne peuvent s'entendre. Il y a généralement trop de conflits entre les parties pour qu'elles puissent s'unir dans le cadre d'un mode introductif d'instance. Il est vrai toutefois que la requête est moins chère que la citation.

Le représentant de la ministre ne voit pas en quoi cela ne s'avérerait pas possible. L'on peut tout à fait ne pas s'entendre et s'accorder sur la volonté de divorcer.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) retire son amendement n° 36 (DOC 51 2341/002).

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 85 (DOC 51 2341/005), afin de remplacer à l'article 1254, §1^{er}, alinéa 3, proposé, les mots «une

De vertegenwoordiger van de minister preciseert dat artikel 1254, § 1, vierde lid (*nieuw*), samen moet worden gelezen met artikel 1256 (*nieuw*) van het Gerechtelijk Wetboek (zie artikel 21 van het wetsontwerp). Krachtens die bepaling mogen de partijen, net als nu al het geval is, de feitenrechter vragen voorlopige maatregelen te treffen. Die rechter mag tevens hun overeenkomst bekrachtigen. Alleen in geval er geen overeenkomst is, dan wel bij een partiële overeenkomst, wordt de zaak op verzoek van één der partijen verwezen naar de eerste nuttige terechtzitting van de rechtbank in kort geding. Wil men evenwel dat in kort geding onverwijld maatregelen worden getroffen, dat moet dat gebeuren via een dagvaarding, overeenkomstig het bepaalde van artikel 1254, § 1, vierde lid (*nieuw*) van het Gerechtelijk Wetboek. In dat geval moet de vordering bij dagvaarding worden ingesteld, want het duurt ettelijke dagen eer het verzoekschrift de geadresseerden bereikt, terwijl de termijn om in kort geding te verschijnen twee dagen bedraagt.

Voorzitster Martine Taelman (VLD) suggereert dat het misschien nuttig zou zijn mocht artikel 1254, § 1, vierde lid (*nieuw*), van het Gerechtelijk Wetboek, expliciet verwijzen naar artikel 1256 (*nieuw*).

Volgens *de heer Servais Verherstraeten (CD&V)* zal die procedure ertoe leiden dat de partijen die het oneens zijn, haast altijd hun vordering tot echtscheiding bij dagvaarding zullen instellen. Waarom niet onmiddellijk bepalen dat bij een eenzijdige vordering, er een dagvaarding moet zijn, terwijl een gezamenlijke vordering bij verzoekschrift zou worden ingeleid. Die oplossing zou duidelijker zijn.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) denkt echt niet dat echtgenoten die het oneens zijn, gezamenlijk een verzoekschrift zullen indienen; doorgaans is er tussen de partijen teveel conflictstof om het eens te worden over de manier waarop hun zaak moet worden ingeleid. Dat neemt niet weg dat werken met een verzoekschrift minder duur uitvalt dan met een dagvaarding.

De vertegenwoordiger van de minister ziet niet in waarom zulks niet zou kunnen. Het is best mogelijk dat de partijen het niet eens zijn, maar het toch eens raken over het feit dat ze uit de echt willen scheiden.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) trekt haar amendement nr. 36 (DOC 51 2341/002) in.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 85 (DOC 51 2341/005) in, tot vervanging in het ontworpen artikel 1254, § 1, derde lid, van de woor-

description détaillée des faits» par les mots «une description des faits».

Il dépose également un amendement n° 86 (DOC 51 2341/005), pour lequel il renvoie à la justification de l'amendement.

Concernant la problématique des pièces d'état civil, *Mme Marie-Christine Marghem (MR)* pense que l'idée de libérer les plaideurs de la recherche de toutes les pièces d'état civil est une bonne chose. Ne risque-t-on toutefois pas une surcharge au niveau des greffes, ainsi que des frais supplémentaires pour la justice, étant donné qu'ils devront prendre cette nouvelle charge en main?

Le représentant de la ministre précise que les parties pourront, si elles le désirent, également apporter les renseignements requis, notamment si l'intervention du greffier entraîne un retard dans la mise en état du dossier.

Mme Marghem pense que ce système risque d'entraîner une réelle surcharge administrative. Comment par exemple le greffe va-t-il s'accorder avec les parties pour la recherche des renseignements?

Le représentant de la ministre souligne que dans la plupart des cas le recueil des informations par le greffier ira très vite. Normalement toutes les informations sont disponibles dans le registre national. Ce n'est que lorsqu'il rencontrera des difficultés, que les parties se chargeront d'apporter les renseignements nécessaires.

Mme Marghem fait remarquer qu'en cas de problème l'effet de la mesure sera manqué, car il n'y aura aucun gain de temps. Le greffier ne trouvant pas les informations, ce sont les parties qui devront les fournir. Par ailleurs, on ne peut savoir avec certitude si les greffes peuvent assumer cette charge supplémentaire.

Art. 20

Cet article a pour objectif de remplacer l'article 1255 du Code civil.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) retire son amendement n° 37 (DOC 51 2341/002).

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose un amendement n° 117 (DOC 51 2341/011). Il s'agit d'une correction d'ordre technique.

den «gedetailleerde beschrijving van de feiten» door de woorden «beschrijving van de feiten».

Hij dient eveneens amendement nr. 86 (DOC 51 2341/005) in, waarbij hij verwijst naar de verantwoording van het amendement.

In verband met het knelpunt van de stukken van de burgerlijke stand, meent *mevrouw Marie-Christine Marghem (MR)* dat het een goede zaak is om de pleiters van het opzoekingswerk naar alle stukken te ontslaan. Is er echter geen risico dat de griffies worden overbelast, alsook dat er bijkomende kosten voor het gerecht zullen zijn, aangezien zij die nieuwe opdracht zullen moeten vervullen?

De vertegenwoordiger van de minister preciseert dat de partijen ook, wanneer zij dit wensen, de vereiste inlichtingen kunnen aanbrengen, met name als het optreden van de griffier de ingereedheidbrenging van het dossier vertraagt.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) meent dat dit stelsel daadwerkelijk een administratieve overlast kan meebrengen. Hoe zal de griffie bijvoorbeeld met de partijen een overeenkomst bereiken over het opzoeken van de inlichtingen?

De vertegenwoordiger van de minister onderstreept dat in de meeste gevallen het opzoeken van informatie door de griffier zeer snel zal gaan. Normaal is alle informatie beschikbaar in het Rijksregister. Slechts wanneer hij moeilijkheden ondervindt, zullen de partijen het op zich nemen om de nodige inlichtingen aan te brengen.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) merkt op dat als er zich een probleem voordoet, de maatregel geen effect zal hebben, want er zal geen tijd zijn gewonnen. Wanneer de griffier de informatie niet vindt, zullen de partijen die moeten geven. Overigens weet men niet met zekerheid of de griffies die bijkomende opdracht kunnen vervullen.

Art. 20

Dit artikel 20 strekt ertoe artikel 1255 van het Gerechtelijk Wetboek te vervangen.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) trekt haar amendement nr. 37 (DOC 51 2341/002) in.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) en de heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 117 (DOC 51 2341/011) in. Het betreft een technische correctie.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) a déposé un amendement n° 6 (DOC 51 2341/002), qui porte sur la médiation en matière de divorce, ainsi que sur l'introduction d'un curateur de divorce. Il renvoie pour le reste au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

L'intervenant constate également une discordance à l'article 20, § 6, en projet, entre les versions française et néerlandaise.

Le représentant de la ministre fait remarquer qu'il s'agit d'une erreur de traduction. La version néerlandaise doit être adaptée en conséquence. L'objectif est en effet de reprendre les termes de l'article 232 actuel, pour ne pas modifier l'interprétation en vigueur et ainsi éviter de nouvelles controverses.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) présente un amendement n° 120 (DOC 51 2341/011) qui tend à supprimer, dans le texte néerlandais de l'article 1255, § 6, proposé, les mots «*of in een ernstige toestand van mentaal onevenwicht*».

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose l'amendement n° 89 (DOC 51 2341/005). Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Le gouvernement dépose un amendement n° 98 (DOC 51 2341/008), suite au maintien de la procédure de divorce par consentement mutuel.

Il dépose également un amendement n° 99 (DOC 51 2341/008), afin de permettre de raccourcir les délais de procédure dans le cadre d'une demande unilatérale, si l'autre partie marque son accord avec la demande en cours de procédure.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement qui tend à apporter une correction technique à l'amendement n° 96 du gouvernement (n° 131, DOC 51 2341/013).

Suite au maintien du divorce par consentement mutuel, les sections II et III sont maintenues. La section I ne va donc pas jusqu'à l'article 1304 du Code judiciaire mais seulement jusqu'à l'article 1286*bis* du Code judiciaire.

M. Melchior Wathelet (cdH) présente un amendement n° 150 (DOC 51 2341/016) tendant à insérer entre les mots «parties» et «Lors», les mots «le délai de séparation de six mois devant, en tout état de cause, être écoulé.».

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 6 (DOC 51 2341/002) in, over de bemiddeling inzake echtscheiding, alsook over de instelling van een echtscheidingscurator.

Hij verwijst voor het overige naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De spreker stelt eveneens vast dat de Franse en Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 20, §6, niet overeenkomen.

De vertegenwoordiger van de minister merkt op dat het een vertaalfout betreft. De Nederlandse tekst moet bijgevolg worden aangepast. De doestelling is immers de termen van het huidige artikel 232 over te nemen, om de vigerende uitlegging niet te wijzigen en zo nieuwe controverses te voorkomen.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient hierop amendement nr. 120 in tot weglating in de Nederlandse tekst van het voorgestelde artikel van de woorden «*of in een ernstige toestand van mentaal onevenwicht*». (DOC 51 2341/011)

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 89 (DOC 51 2341/005) in.

Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De regering dient amendement nr. 98 (DOC 51 2341/008) in, als gevolg van het behoud van de echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming.

Zij dient eveneens amendement nr. 99 (DOC 51 2341/008) in dat het mogelijk maakt de proceduretermijnen in te korten bij een eenzijdige vordering, indien de andere partij zich in de loop van de procedure met die vordering akkoord verklaart.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient als technische correctie op amendement nr. 96 van de regering, het amendement nr. 131 in (DOC 51 2341/013)

Ingevolge het behoud van de echtscheiding door onderlinge toestemming worden de afdelingen II en III eveneens behouden. De afdeling I loopt dus niet door tot artikel 1304 van het Gerechtelijk Wetboek, maar gaat slechts tot artikel 1286*bis* van het Gerechtelijk Wetboek.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 150 in tot vervanging van de woorden «*drie maanden na de eerste verschijning van de partijen. Tijdens deze zitting*» door de woorden «*drie maanden na de eerste verschijning van de partijen, waarbij die termijn van zes maanden in elk geval moet zijn verstreken. Tijdens deze zitting*.».

Il ne convient pas d'accélérer à outrance la procédure, à défaut les parties risquent de ne pas se donner le temps nécessaire pour mener à bien une réflexion sereine et aboutie sur leur situation.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente un amendement n° 154 (DOC 51 2341/016) tendant à supprimer l'alinéa 2 de l'article 1255, § 2, proposé, du Code civil. Cet amendement forme un tout avec l'amendement n° 153 à l'article 2.

M. Melchior Wathelet (cdH) présente un amendement n° 151 (DOC 51 2341/016) tendant à insérer entre les mots «audience» et «Lors», les mots «le délai de séparation d'un an devant, en tout état de cause, être écoulé.».

Il ne convient pas d'accélérer à outrance la procédure, à défaut les parties risquent de ne pas se donner le temps nécessaire pour mener à bien une réflexion sereine et aboutie sur leur situation. Le raisonnement est identique à celui dont procède l'amendement n° 150.

L'amendement de M. Wathelet poursuit donc le même objectif que l'amendement n° 154 de Mme Marie-Christine Marghem.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose l'amendement n° 114 (DOC 51 2341/011), afin de remplacer dans la version néerlandaise les mots «*duurzame ontwrichting*» par «*onherstelbare ontwrichting*».

Mme Martine Taelman, présidente de la commission de la Justice, propose d'adapter la terminologie proposée à l'ensemble du projet de loi.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) pense qu'il est en effet préférable de retenir cette seconde dénomination, compte tenu de la connotation positive de «*duurzaam*».

La commission marque son accord sur ce point.

Le gouvernement dépose un amendement n° 100 (DOC 51 2341/008), suite au dépôt de l'amendement n° 90, qui supprime l'article 229, §4, en projet.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose un amendement n° 38 (DOC 51 2341/002), afin de supprimer l'article 1255, §5, proposé. Etant donné qu'il peut s'avérer utile que le juge rencontre les parties, celui-ci doit être habilité à obliger les parties à comparaître. Toutefois, il ne semble pas nécessaire d'obliger les parties à comparaître dans toutes les procédures, comme l'atteste la pratique actuelle. L'intervenante renvoie pour le surplus à la justification de l'amendement, ainsi qu'au

De procedure mag immers niet overdreven snel verlopen. Mocht dat het geval zijn, dan is het niet denkbeeldig dat de partijen niet de nodige tijd nemen om sereen en alomvattend over hun situatie na te denken. (DOC 51 2341/016)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 154 in tot weglating van het tweede lid van het voorgestelde artikel 1255, §2, van het Gerechtelijk Wetboek. (DOC 51 2341/016) Dit amendement dient samen te worden gelezen met amendement nr. 153 op artikel 2.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 151 tot vervanging van de woorden «*zes maanden na de eerste zitting. Als één van de partijen erom verzoekt*» door de woorden «*zes maanden na de eerste zitting, waarbij die termijn van één jaar in elk geval moet zijn verstreken. Als één van de partijen erom verzoekt*». (DOC 51 2341/016). De redenering is dezelfde als die voor zijn amendement 150.

Zijn amendement beoogt aldus hetzelfde als amendement nr. 154 van mevrouw Marie-Christine Marghem.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 114 (DOC 51 2341/011) in, tot vervanging, in de Nederlandse tekst, van de woorden «*duurzame ontwrichting*» door «*onherstelbare ontwrichting*».

Voorzitster Martine Taelman (VLD) stelt voor de voorgestelde terminologie aan te passen in het gehele wetsontwerp.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) meent dat het inderdaad beter is voor die tweede benaming te kiezen, gelet op de positieve connotaties van het woord «*duurzaam*».

De commissie stemt hiermee in.

De regering dient amendement nr. 100 (DOC 51 2341/008) in, ten gevolge van de indiening van amendement nr. 90 dat het ontworpen artikel 229, §4, weglaat.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 38 (DOC 51 2341/002) in, tot weglating van het ontworpen artikel 1255, §5. Aangezien het nuttig kan zijn dat de rechter de partijen ontmoet, moet die de mogelijkheid hebben om de partijen te verplichten te verschijnen. In elke procedure echter de partijen verplichten te verschijnen is niet nodig. De huidige praktijk bewijst dit. De spreekster verwijst voor het overige naar de verantwoording van het amendement, alsook naar

rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

M. Servais Verherstraeten (CD&V) s'interroge quant aux délais prévus à l'article 1255, §§ 1 et 2, qui permettaient de contourner l'application de l'article 229, §§2 et 3, nouveau, du Code civil. En effet, si l'article 229 permet de demander le divorce sur base d'une désunion irrémédiable au bout d'un délai de 6 mois (demande conjointe) ou 1 an (demande unilatérale) de séparation de fait, l'article 1255 permet quant à lui, si la demande en divorce a été faite avant l'écoulement des délais, de prononcer le divorce lors d'une seconde audience, qui doit avoir lieu, respectivement 3 mois ou 6 mois après la première audience. Ainsi, si un des époux venait à demander le divorce sur base d'une désunion irrémédiable au bout de 1 mois de séparation, le juge ne pourra prononcer le divorce, les parties n'étant pas séparées depuis plus d'un an. Il devra toutefois, conformément à l'article 1255, fixer une nouvelle audience à une date immédiatement ultérieure à l'écoulement d'un délai de 6 mois après la première audience. Au cours de cette seconde audience, qui aura donc lieu après 7 mois seulement de séparation, le juge pourra prononcer le divorce. Ce délai est donc bien plus court que le délai de un an, prévu à l'article 229, § 3.

M. Walter Muls (sp.a-spirit) attire l'attention sur le fait que l'obligation pour les parties de comparaître en personne devant le tribunal réveille chez certains d'anciennes plaies, qu'il n'est pas toujours souhaitable de raviver.

Le représentant de la ministre rappelle que le projet de loi accélère fortement la procédure en divorce, ce qui justifie la nécessité de responsabiliser les parties en leur imposant de se présenter devant le tribunal lors de la première comparution. Une telle obligation permettra d'une part, d'éviter que les parties ne divorcent sur un coup de tête et d'autre part, de favoriser le recours à la médiation.

Quant à la remarque de *M. Verherstraeten*, l'intervenant souligne que les paragraphes 2 et 3 de l'article 229 proposé, renvoient explicitement à l'article 1255, nouveau, du Code civil. L'objectif est ici de réduire les délais lorsque la demande en divorce a été formulée à deux reprises consécutives. Cette mesure se justifie par la nature même de la demande en divorce. Celle-ci n'est jamais anodine et traduit un réel malaise au sein du couple. Lorsque cette demande en divorce a été formulée par deux fois, dans un intervalle de respectivement

het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) heeft vragen bij de termijnen waarin artikel 1255, §§ 1 en 2, voorzien, waardoor de toepassing van artikel 229, §§2 en 3, (nieuw) van het Burgerlijk Wetboek kan worden omzeild. Artikel 229 maakt het immers mogelijk de echtscheiding te vorderen op grond van een onherstelbare ontwrichting na een termijn van 6 maanden (gezamenlijke vordering) of 1 jaar van feitelijke scheiding (eenzijdige vordering), terwijl artikel 1255 het mogelijk maakt om, indien de echtscheidingsvordering plaatsvindt vóór het verstrijken van die termijnen, de echtscheiding uit te spreken op een tweede zittingsdag, die binnen de respectievelijk 3 of 6 maanden na de eerste zittingsdag moet plaatsvinden. Indien aldus één van de echtgenoten de echtscheiding vordert op grond van een onherstelbare ontwrichting na 1 maand scheiding, kan de rechter de echtscheiding niet uitspreken, aangezien de partijen niet feitelijk gescheiden zijn sinds meer dan een jaar. Hij moet echter overeenkomstig artikel 1255, een nieuwe zittingsdag vaststellen op een datum onmiddellijk na het verstrijken van een termijn van 6 maanden na de eerste zittingsdag. Tijdens die tweede zittingsdag, die dus zal plaatsvinden na slechts 7 maanden scheiding, kan de rechter de echtscheiding uitspreken. Die termijn is dus aanmerkelijk korter dan de termijn van één jaar, als voorzien in artikel 229, § 3.

De heer Walter Muls (sp.a-spirit) vestigt de aandacht op het feit dat de verplichting voor de partijen om persoonlijk te verschijnen voor de rechtbank bij sommigen oude wonden opent. Het is dus niet altijd wenselijk ze te verplichten te verschijnen.

De vertegenwoordiger van de minister herinnert eraan dat het wetsontwerp de echtscheidingsprocedure sterk versnelt, wat de noodzaak rechtvaardigt om de partijen verantwoordelijkheidszin bij te brengen door hen te verplichten zich bij de eerste verschijning persoonlijk aan te bieden bij de rechtbank. Een dergelijke verplichting maakt het mogelijk te voorkomen dat de partijen in een bevestiging uit de echt scheiden, en bemiddeling te stimuleren.

Aangaande de opmerking van de heer Verherstraeten onderstreept de spreker dat de ontworpen paragrafen 2 en 3 van artikel 229 uitdrukkelijk verwijzen naar artikel 1255 (nieuw) van het Gerechtelijk Wetboek. De doelstelling is hier de termijnen te verkorten wanneer de echtscheidingsvordering tweemaal na elkaar is ingesteld. Die maatregel wordt verantwoord door de aard zelf van de echtscheidingsvordering. Deze is nooit onbeduidend en geeft blijk van een moeilijke verstandhouding bij het paar. Wanneer de echtscheidingsvordering

3 mois et 6 mois, l'on peut raisonnablement considérer que la désunion du couple est irrémédiable. L'article 1255 s'inscrit donc en tout point dans la logique de l'article 229, dans le sens où il contribue à prouver la désunion irrémédiable, justifiant le divorce.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) réitère sa crainte par rapport à l'article 229, §§ 2 et 3, qui risque de ne pas trouver à s'appliquer.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) se demande comment va se dérouler la première comparution des parties. Il est en effet prévu à l'article 1255, §5, proposé, que l'audience a lieu en chambre du conseil. Est-ce que cela signifie qu'après la séance introductive, le juge convoque les parties en chambre du conseil pour une première comparution?

M. Didier Pire, représentant de la ministre, estime que si la loi le prévoit, il n'est pas nécessaire d'avoir une telle décision intermédiaire. La comparution en chambre du conseil est automatique. Elle aura donc lieu lors de la première audience.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et consorts présentent l'amendement n°127 tendant à apporter plusieurs modifications à l'article 1255, §5, proposé (DOC 51 2341/013). L'amendement prévoit en premier lieu que les époux ne doivent plus comparaître personnellement en cas de demande conjointe de divorce. L'alinéa 2 de la disposition en projet est également adapté à des fins de clarté et de lisibilité. La mention que les parties sont invitées n'est pas nécessaire.

Art. 21

Cet article rétablit l'article 1256 du Code judiciaire. Cette disposition s'inspire de l'article 1258, § 2 actuel. Il s'agit de permettre l'homologation, par le juge du fond, des accords relatifs aux mesures provisoires. Le pouvoir d'appréciation du juge varie selon que l'accord concerne les parents ou les enfants.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 69 (DOC 51 2341/004). Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

twee keer, met respectievelijk 3 en 6 maanden interval, wordt ingesteld, kan men redelijkerwijze veronderstellen dat de ontwrichting van het huwelijk onherstelbaar is. Artikel 1255 past dus helemaal binnen de logica van artikel 229, in de zin dat het bijdraagt tot het bewijs van een onherstelbare ontwrichting die de echtscheiding rechtvaardigt.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) herhaalt zijn vrees in verband met artikel 229, §§ 2 en 3, dat mogelijks niet zal worden toegepast.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) vraagt zich af hoe de eerste verschijning van de partijen zal plaatsvinden. In het ontworpen artikel 1255, §5, wordt immers bepaald dat de zitting plaats heeft in de raadkamer. Betekent dat dat na de inleidende zitting, de rechter de partijen in de raadkamer bijeenroep voor een eerste verschijning?

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, meent dat als de wet het bepaalt, er geen nood is aan een dergelijke intermediaire beslissing. De verschijning in de raadkamer heeft automatisch plaats, en dus op de eerste zittingsdag.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) c.s. dient amendement nr. 127 in dat verschillende wijzigingen beoogt in het voorgestelde artikel 1255, §5. (DOC 51 2341/013) Het amendement bepaalt in de eerste plaats dat de echtgenoten niet meer persoonlijk moeten verschijnen in geval zij de echtscheiding gezamenlijk vorderen. Omwille van de duidelijkheid en leesbaarheid wordt het tweede lid van de ontworpen bepaling ook aangepast. De vermelding dat de twee partijen worden uitgenodigd is niet noodzakelijk.

Art. 21

Dit artikel herstelt artikel 1256 van het Gerechtelijk Wetboek. Het huidige artikel 1258, § 2, heeft daarvoor model gestaan. Bedoeling is dat de feitenrechter de overeenkomsten inzake de voorlopige maatregelen kan homologeren. De beoordelingsbevoegdheid van de rechter verschilt naargelang de overeenkomst op de ouders dan wel op de kinderen betrekking heeft.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 69 (DOC 51 2341/004) in. Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 22

Cet article rétablit l'article 1257 du Code judiciaire. Il confirme le caractère provisoire des mesures prises pendant la procédure.

Le gouvernement dépose un amendement n° 101 (DOC 51 2341/008), suite au maintien de la procédure de divorce par consentement mutuel.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) pense qu'il n'est pas souhaitable que les éléments de l'accord ou de l'ordonnance de référé touchant à la liquidation et au partage puissent être entérinés définitivement, tel que prévu dans l'article en projet. Il est préférable de se limiter à ce stade de la procédure aux éléments extra-patrimoniaux, afin de pouvoir aborder par après les problèmes patrimoniaux de manière plus sereine.

Le représentant de la ministre rappelle que l'objectif du projet est tout de même de favoriser les accords partiels. Il ne voit dès lors pas pourquoi l'on devrait exclure un possible accord sur un ou plusieurs éléments relatifs à la liquidation et au partage. A l'heure actuelle, une fois que le divorce est prononcé, les parties disposent d'une totale liberté pour négocier ce qu'elles veulent au niveau patrimonial. Elles peuvent ainsi partager leur patrimoine par un acte sous seing privé, sans aucune exigence de forme. Le recours au notaire n'est indispensable que pour rendre l'accord opposable aux tiers. La volonté d'attendre que la procédure en divorce soit clôturée avant de liquider ne correspond donc pas à la réalité actuelle.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) attire tout de même l'attention sur la nécessité d'avoir une vue globale du patrimoine, si l'on souhaite donner une chance réelle à la liquidation de la communauté. Il ne faut en effet pas perdre de vue que chez certaines personnes le côté émotionnel prend souvent le devant, au risque de signer des accords qui s'avèreront catastrophiques dans le cadre de la liquidation-partage.

M. Melchior Wathelet (cdH) présente, à titre d'éclaircissement, l'amendement n°152 (DOC 51 2341/016) visant à remplacer les mots «*le juge du fond*» par les mots «*le juge qui a homologué l'accord ou ordonné la mesure en référé*».

Art. 22

Dit artikel herstelt artikel 1257 van het Gerechtelijk Wetboek. Het bevestigt dat de tijdens de procedure genomen maatregelen voorlopig zijn.

Als gevolg van het behoud van de procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming dient de *regering* amendement nr. 101 (DOC 51 2341/008) in.

Volgens *mevrouw Marie-Christine Marghem (MR)* is het niet wenselijk dat, zoals het ontworpen artikel bepaalt, de elementen van de overeenkomst of van de beschikking in kort geding over de vereffening en de verdeling definitief kunnen worden bekrachtigd. Het verdient de voorkeur zich in dat stadium van de procedure te beperken tot de niet patrimoniale middelen teneinde zich naderhand op een meer serene manier over de patrimoniale problemen te kunnen buigen.

De vertegenwoordiger van de minister herinnert eraan dat het wetsontwerp toch tot doel heeft de gedeeltelijke overeenkomsten te bevorderen. Hij begrijpt dan ook niet waarom men een mogelijke overeenkomst over een of meer elementen aangaande de vereffening of de verdeling zou moeten uitsluiten. Thans beschikken de partijen, als de echtscheiding uitgesproken is, over de volledige vrijheid om te onderhandelen over wat ze op patrimoniaal vlak wensen. Zo kunnen ze hun vermogen onderhands verdelen, zonder enige vormvereiste. Alleen om de overeenkomst tegenwerpbaar te maken aan derden moet een beroep worden gedaan op een notaris. De wil om te wachten tot de echtscheidingsprocedure achter de rug is om het vermogen te verdelen, stemt dus niet overeen met de huidige realiteit.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) vestigt toch de aandacht op de noodzaak een algemeen beeld te hebben van het vermogen als men een echte kans wil geven aan de vereffening van de gemeenschap. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat bij sommigen het emotionele vaak de bovenhand neemt, met het risico dat ze overeenkomsten ondertekenen die in het kader van de vereffening-verdeling catastrofaal blijken te zijn.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient ter verduidelijking amendement nr. 152 in (DOC 51 2341/016). Het strekt tot de vervanging van de woorden «*de feitenrechter*» door de woorden «*de rechter die de overeenkomst heeft gehomologeerd of de maatregel in kort geding heeft opgelegd*».

La notion de «*juge du fond*» n'indique, en effet, pas clairement qu'il peut s'agir soit du juge qui a homologué l'accord, soit du juge qui a ordonné la mesure en référé, y compris pour la période postérieure au divorce.

En effet, il est fréquent que les parties laissent perdurer une décision prise en référé sans la faire avaliser par le juge du fond.

M. Didier Pire, représentant de la ministre, pense que les mots «le juge du fond» peuvent éventuellement être remplacés par les mots «le juge compétent».

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, observe que le premier alinéa de la disposition proposée prévoit que les mesures ordonnées en référé sont, bien entendu, provisoires. Le deuxième alinéa dispose ensuite que les parties peuvent leur ôter ce caractère provisoire en faisant homologuer l'accord. Cela relève naturellement du juge du fond.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts présentent l'amendement n°132 visant à compléter l'article 1257 du Code judiciaire proposé par l'alinéa suivant:

«Les accords partiels relatifs à la liquidation du régime matrimonial conclus durant la procédure en divorce restent conclus sous les conditions suspensives du prononcé définitif du divorce et de leur entérinement au cours de la procédure de liquidation-partage.».

D'après l'auteur, il faut encourager les parties à prendre des accords partiels en cours de procédure. Cependant ces accords ne peuvent pas anticiper de manière définitive la liquidation du régime matrimonial qui doit encore intervenir. En effet les droits et obligations dont question ne sont pas encore nés et de plus la situation globale des patrimoines en jeu n'est pas encore établie. Il peut donc être préjudiciable pour les parties de prendre définitivement des accords sur ces points. Par contre rien n'empêche les parties de prendre des accords de principes en la matière. (DOC 51 2341/013)

M. Didier Pire, représentant de la ministre, ne voit pas l'intérêt de conclure des accords partiels qui ne sortent aucun effet.

Il fait ensuite observer que le projet de loi ne garantit pas qu'aucune décision ne sera prise sur la base d'informations erronées. De telles erreurs peuvent toujours se produire, même dans le cadre de la procédure actuelle.

Met het begrip «*de feitenrechter*» is het immers niet duidelijk of het hier gaat om de rechter die de overeenkomst heeft gehomologeerd dan wel om de rechter die de maatregel in kort geding heeft opgelegd, ook voor de periode na de echtscheiding.

Het komt immers vaak voor dat de partijen een beslissing in kortgeding laten voortbestaan zonder ze te laten bekrachtigen door de feitenrechter.

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, meent dat woord «feitenrechter» eventueel vervangen kan worden door «de bevoegde rechter».

Mevrouw Laurette Onkelinx, vice-eerste minister en minister van Justitie, merkt op dat het eerste lid van de voorgestelde bepaling stelt dat de maatregelen bevoelen in kort geding, uiteraard, voorlopig zijn. Het tweede lid vervolgt dat de partijen komaf kunnen maken met het voorlopig karakter door de overeenkomst te laten homologeren. Dit moet vanzelfsprekend door de feitenrechter gebeuren.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) c.s dient amendement nr. 132 in tot aanvulling van het voorgestelde artikel met een nieuw lid:

«De gedeeltelijke akkoorden inzake de vereffening van het huwelijksvermogensstelsel die zijn gesloten gedurende de echtscheidingsprocedure, blijven gesloten onder de opschortende voorwaarden van de definitieve uitspraak van de echtscheiding en van hun bekrachtiging tijdens de procedure van vereffening en verdeling.».

De partijen moeten volgens de indienster ertoe aangemoedigd worden om gedeeltelijke akkoorden te sluiten tijdens de procedure. Nochtans mogen die akkoorden niet op definitieve wijze vooruitlopen op de te realiseren vereffening van het huwelijksvermogensstelsel. De rechten en plichten waarvan sprake, zijn immers nog niet ontstaan en bovendien ligt de globale situatie van de betrokken vermogens nog niet vast. Het kan dus schadelijk zijn voor de partijen om definitief akkoorden op die punten te sluiten. Daarentegen belet niets de partijen om daarover beginselakkoorden te sluiten. (DOC 51 2341/013)

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, ziet het nut niet in om gedeeltelijke akkoorden te sluiten die geen uitwerking zullen hebben.

Hij merkt voorts op dat het wetsontwerp niet garandeert dat er geen beslissingen worden genomen op basis van verkeerde informatie. Dit is altijd mogelijk, ook in de huidige procedure.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) partage cette opinion. Elle estime néanmoins que la prudence reste de mise en matière de liquidation et de partage. Son amendement offre une certaine sécurité à cet égard.

M. Thierry Giet (PS) donne lecture du membre de phrase suivant du texte français de l'article 1257, alinéa 1^{er}, proposé:

«... les mesures ordonnées en référé sont provisionnels au sens de l'article 1039, alinéa 1^{er}, du Code judiciaire.»

En réglant provisoirement la situation en référé, le juge des référés met fin au litige. Cette décision est provisoire et peut ensuite être réformée par le juge du fond.

D'après la doctrine, l'ordonnance peut également être provisionnelle, ce qui signifie que l'affaire pourra être portée à nouveau devant le juge des référés. Il y a donc une nuance en l'espèce.

Eu égard au contexte, l'intervenant juge préférable d'utiliser le terme «provisaires» en français.

La ministre approuve cette modification.

La commission marque son accord sur cette correction technique.

Art. 23

Cet article remplace l'article 1258 du Code judiciaire. Il prévoit que, sauf convention contraire, les dépens sont partagés entre les parties lorsque le divorce est sollicité conjointement et donc prononcé sur base de l'article 229, §2, du Code civil.

Le gouvernement dépose un amendement n° 102 (DOC 51 2341/008), suite au dépôt de l'amendement n° 90 (DOC 51 2341/008), visant à supprimer l'article 229, §4, nouveau, du Code civil.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose un amendement n° 7 (DOC 51 2341/002), afin de supprimer les alinéas 2 et 3 de l'article 1258, nouveau, du Code civil. Si l'on souhaite expurger toute notion de faute de la procédure de divorce, il faut également veiller à ne pas laisser subsister une présomption de faute sur la partie demanderesse en lui mettant à charge l'ensemble des dépens.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) beaamt dit doch meent dat dit niet belet dat inzake de vereffening en verdeling voorzichtigheid geboden is. Haar amendement maakt hier ruimte voor.

De heer Thierry Giet (PS) geeft lezing van de volgende Franse zinsnede van het voorgestelde artikel 1257, eerste lid:

«...les mesures ordonnées en référé sont provisionnels au sens de l'article 1039, alinéa 1er, du code judiciaire.»

Eens de rechter in kort geding de situatie voorlopig regelt, heeft hij het geschil beëindigd. Deze beslissing is voorlopig en kan later worden herzien door de rechter ten gronde.

Overeenkomstig de doctrine kan de beschikking provisioneel worden genomen waardoor de zaak opnieuw bij de rechter in kort geding kan worden gebracht. Er is dus een nuanceverschil.

Gelet op de context lijkt het hem aangewezen om in het Frans het woord «provisaires» te gebruiken.

De minister beaamt dit.

De commissie stemt in met deze technische correctie.

Art. 23

Dit artikel vervangt artikel 1258 van het Gerechtelijk Wetboek. Het bepaalt dat, behoudens andersluidende overeenkomst, de kosten worden verdeeld onder de partijen wanneer de echtscheiding gezamenlijk wordt aangevraagd en dus wordt uitgesproken op grond van artikel 229, § 2, van het Burgerlijk Wetboek.

De regering dient amendement nr. 102 (DOC 51 2341/008) in, als gevolg van de indiening van amendement nr. 90 (DOC 51 2341/008), dat ertoe strekt het nieuwe artikel 229, § 4, van het Burgerlijk Wetboek te schrappen.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 7 (DOC 51 2341/002) in, waarmee hij beoogt het tweede en het derde lid van het ontworpen artikel 1258 (nieuw) weg te laten. Als men ieder verwijzing naar het begrip schuld uit de echtscheidingsprocedure wil bannen, moet men er ook voor zorgen dat geen vermoeden van schuld blijft bestaan jegens de eisende partij, door de kosten volledig te zijnen laste te leggen.

Art. 24 à 27

Ces articles n'appellent aucun commentaire de la part des membres.

Art. 28

Cet article rétablit l'article 1271 du Code judiciaire. L'article prévoit que les décisions prononçant le divorce ne sont pas susceptibles d'appel.

M. Melchior Wathelet (cdH) dépose un amendement n° 82 (DOC 51 2341/005). Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

M. Servais Verherstraeten (CD&V) renvoie pour l'amendement n° 84 (DOC 51 2341/005), à la justification de l'amendement, ainsi qu'au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Mme Marie-Christine Marghem (MR) présente l'amendement n° 142 tendant à supprimer l'article proposé (DOC 2341/016).

Elle explique que le divorce peut être obtenu par un époux contre le gré de l'autre époux, lorsque la demande est fondée sur la désunion irrémédiable constatée par le juge. Dans ce contexte, il faut laisser ouverte la possibilité, pour l'époux qui refuse toujours le divorce, de faire appel.

Mme Muriel Gerken (Ecolo) n'a pas l'impression que le fait de prévoir que la décision prononçant le divorce n'est pas susceptible d'appel, porte préjudice à un droit. Quel sens cela a-t-il de contester le divorce lorsque l'un des époux ne souhaite plus poursuivre la relation conjugale?

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) fait remarquer que le juge peut, dans le même jugement, se prononcer tant sur la demande en divorce que sur la demande de pension alimentaire personnelle. Il ne ressort pas de l'article 1271 proposé que la décision relative à la pension alimentaire personnelle serait susceptible d'appel.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) estime que le texte proposé ne reflète pas l'exposé des motifs, qui est clair sur ce point.

M. Didier Pire, représentant de la ministre, fait remarquer que la jurisprudence accepte qu'un même ju-

Art. 24 tot 27

Over die artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 28

Dit artikel herstelt 1271 van het Gerechtelijk Wetboek. Het artikel stipuleert dat de beslissingen die de echtscheiding uitspreken niet in aanmerking komen voor hoger beroep.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 82 (DOC 51 2341/005) in. Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) verwijst in verband met amendement nr. 84 (DOC 51 2341/005) naar de verantwoording ervan en naar het verslag van de subcommissie «Familierecht».

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) dient amendement nr. 142 in tot weglating van het voorgestelde artikel. (DOC 2341/016)

Zij verduidelijkt dat een echtgenoot tegen de wil van de andere echtgenoot in, de echtscheiding kan verkrijgen wanneer het verzoek gegrond is op de door de rechter geconstateerde duurzame ontwrichting. In die context moet aan de echtgenoot die de echtscheiding blijft weigeren onverkort de mogelijkheid worden geboden beroep aan te tekenen.

Mevrouw Muriel Gerken (Ecolo) heeft niet de indruk dat het bepalen dat de beslissing die de echtscheiding uitspreekt niet in aanmerking komt voor hoger beroep, afbreuk doet aan een recht. Wat voor zin heeft het de echtscheiding aan te vechten als een van de echtgenoten de huwelijksband niet meer wil voortzetten?

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) merkt op dat de rechter in hetzelfde vonnis zowel uitspraak kan doen over de vordering tot echtscheiding als over de vordering tot persoonlijk onderhoudsgeld. Uit het voorgestelde artikel 1271 blijkt niet dat de beslissing inzake het persoonlijk onderhoudsgeld wel vatbaar is voor hoger beroep.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) meent dat de voorgestelde tekst de memorie van toelichting, die op dit punt duidelijk is, niet weerspiegelt.

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, merkt op dat de jurisprudentie aanvaardt dat een-

gement puisse contenir une partie qui est susceptible d'appel, et une autre qui ne l'est pas. Un jugement peut donc contenir plusieurs décisions. Il renvoie, à titre d'exemple, à l'hypothèse d'un appel sur un jugement qui en même temps trancherait une question de droit et ordonnerait une mesure non susceptible de recours telle que celle visée par l'article 996 du Code judiciaire.

M. Fons Borginon (VLD) souscrit au raisonnement de l'intervenant précédant. Toutefois, cette disposition n'est pas tellement claire pour les personnes engagées dans une procédure de divorce.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) recommande aux membres la lecture de l'avis du Conseil d'État selon lequel il est question d'un traitement inégal (DOC 51 2341/001, p. 54, B.2).

Il est possible de faire appel lorsque la décision concerne le divorce et la pension alimentaire, mais pas lorsqu'elle concerne uniquement le divorce.

M. Melchior Wathelet (cdH) demande si le motif (article 229, § 1^{er} à 3, proposé) pour lequel le divorce est prononcé est susceptible de recours.

Imaginons que le juge prononce le divorce sur la base de l'article 229, § 1^{er}, proposé, alors qu'une partie estime que le divorce aurait dû être prononcé sur la base de l'article 229, § 2 ou § 3, considérant qu'un jugement basé sur l'article 229, § 1^{er}, est nuisible au débat sur la pension alimentaire. Un recours est-il possible en l'espèce?

Il renvoie également à ce propos à l'observation formulée par le Conseil d'État au sujet de l'inégalité de traitement.

Mme Valérie Déom (PS) répond que le projet de loi à l'examen dissocie précisément le débat relatif à la pension alimentaire du débat sur la cause du divorce.

Par ailleurs, elle ne comprend pas l'utilité de prévoir une possibilité de recours contre le jugement prononçant le divorce. Le juge d'appel peut en effet difficilement obliger les parties à rester mariées. Dans l'intervalle, le délai d'un an aura également expiré.

La ministre reconnaît qu'il en est ainsi. En ce qui concerne la pension alimentaire, le projet de loi opte pour un droit de base élargi, étant donné qu'il est également accessible à l'époux qui aurait demandé et obtenu le divorce. Une exclusion n'est possible qu'en cas de faute grave, par exemple, lorsqu'il est question de violences intrafamiliales.

zelfde vonnis kan bestaan uit een gedeelte dat vatbaar is voor beroep en een gedeelte dat dat niet is. Een vonnis kan dus meerdere beslissingen bevatten. Hij verwijst als voorbeeld naar de hypothese van een beroep tegen een vonnis dat tegelijk uitspraak zou doen over een rechtsvraag en een maatregel zou gelasten die niet vatbaar is voor beroep, zoals die bedoeld in artikel 996 van het Gerechtelijk Wetboek.

De heer Fons Borginon (VLD) beaamt de redenering van de vorige spreker. Deze bepaling is evenwel niet zo duidelijk voor diegenen die in een echtscheidingsprocedure verwickeld zijn.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) beveelt de leden de lezing aan van het advies van de Raad van State waarin zij stelt dat er sprake is van een ongelijke behandeling (DOC 51 2341/001, p. 54, B.2)

Er is beroep mogelijk indien de beslissing betrekking heeft op de echtscheiding en op de alimentatie doch niet wanneer ze enkel betrekking heeft op de echtscheiding.

De heer Melchior Wathelet (cdH) wenst te vernemen of de grond (het ontworpen artikel 229, §§ 1 tot 3) waarop de echtscheiding wordt uitgesproken vatbaar is op beroep.

Stel dat de rechter de echtscheiding uitspreekt op basis van het ontworpen artikel 229, § 1, terwijl een partij meent dat de echtscheiding op basis van artikel 229, § 2, of § 3 had moeten uitspreken omdat hij een uitspraak op basis van artikel 229, § 1, nadelig acht voor het debat over de alimentatievordering. Is hiertegen beroep mogelijk?

Hij verwijst in deze eveneens naar de opmerking van de Raad van State inzake de ongelijke behandeling.

Mevrouw Valérie Déom (PS) antwoordt dat dit wetsontwerp het debat over de uitkering tot levensonderhoud net loskoppelt van dat over de oorzaak van de echtscheiding.

Voorts ziet zij het nut niet in om te voorzien in een beroepsmogelijkheid tegen het vonnis dat de echtscheiding uitspreekt. Immers, de beroepsrechter kan de partijen bezwaarlijk verplichten om gehuwd te blijven. Inmiddels zal ook de termijn van een jaar verstreken zijn.

De minister beaamt dit. Inzake de uitkering tot levensonderhoud opteert het wetsontwerp voor een verruimd basisrecht, aangezien het ook openstaat voor de echtgenoot die de echtscheiding zou hebben aangevraagd en verkregen. Uitsluiting is alleen mogelijk bijvoorbeeld bij een zware fout zoals wanneer er sprake is van intrafamiliaal geweld.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) confirme que diverses dispositions du Code judiciaire excluent tout recours. Dans le projet à l'examen, cela concerne cependant l'état de personnes.

Il existe effectivement un risque de manœuvres dilatoires. Mais il est possible d'intervenir en la matière, comme par exemple en cas de procédure téméraire et vexatoire. Il est excessif de ne permettre aucun recours contre un jugement concernant l'état de personnes. Il demande aux membres de la commission de tenir compte des sensibilités en la matière.

Pour ce qui est de la discrimination, *M. Didier Pire, représentant de la ministre*, fait observer qu'un recours introduit contre la décision prononçant le divorce est toujours dilatoire. Le but est simplement de gagner du temps. Pourquoi maintenir la possibilité de recours, en sachant que le recours sera toujours rejeté en l'occurrence? La situation est cependant différente lorsqu'il s'agit d'une décision qui rejette le divorce. Le juge qui statue sur la demande de pension alimentaire n'est aucunement tenu par la décision prononçant le divorce. Il s'agit de deux procédures différentes. Il s'agit de deux décisions différentes.

M. Melchior Wathelet (cdH) maintient que le motif, à savoir l'article 229, § 1^{er} ou § 2 ou § 3, proposé, pour lequel le divorce est prononcé influencera la discussion relative à la pension alimentaire.

Le risque qu'en définitive, deux jugements (l'un concernant le divorce, l'autre la pension alimentaire) contradictoires - par exemple en matière d'injures - soient rendus est, en l'espèce, bien réel.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) partage le point de vue de l'intervenant précédent. La jurisprudence étrangère pertinente dans cette matière montre que les faits qui ont donné lieu au divorce ont une influence sur la fixation de la hauteur et de la durée de la pension alimentaire.

Imaginons que le juge prononce la désunion irrémédiable sur la base de comportements considérés comme «fautifs». Si aucune possibilité d'appel n'est prévue, le jugement passe en force de chose jugée et il peut avoir une influence sur le volet «créance alimentaire».

M. Thierry Giet (PS) et consorts présentent un amendement (n° 156) qui tend à clarifier à cet égard l'article 1271 proposé.

L'article 1271 proposé est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 1271 – La décision, en ce qu'elle prononce le divorce, n'est pas susceptible d'appel.». (DOC 51 2341/016)

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) bevestigt dat diverse bepalingen in het Gerechtelijk Wetboek beroep uitsluiten. In dit wetsontwerp betreft het evenwel de staat van personen.

Er is inderdaad het risico op dilatoire manoeuvres. Er kan hier evenwel ook tegen opgetreden worden, zie bijvoorbeeld het tergend en roekeloos geding. Het is zeer verregaand om geen beroep mogelijk te maken tegen een vonnis met betrekking tot de staat van personen. Hij vraagt de commissieleden om rekening te houden met de gevoeligheden terzake.

Inzake de discriminatie merkt *de heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister*, op dat een ingesteld beroep tegen een beslissing die de echtscheiding uitspreekt altijd dilatoir is. Men beoogt gewoon tijd te winnen. Waarom de beroepsmogelijkheid handhaven, in de wetenschap dat het beroep hier altijd verworpen zal worden?

Het is evenwel een andere situatie als het een beslissing betreft die de echtscheiding verwerpt. De rechter die zich uitspreekt over de alimentatievordering is geenszins gebonden door de beslissing die de echtscheiding uitspreekt. Het zijn twee verschillende procedures. Het betreft zijn twee onderscheiden beslissingen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) blijft er bij dat de grond, zijnde het ontworpen artikel 229, §1 of §2 of §3, waarop de echtscheiding wordt uitgesproken een invloed zal hebben op de discussie over het levensonderhoud.

De kans dat er uiteindelijk twee vonnissen (de ene inzake de echtscheiding, de andere inzake de alimentatie) worden geveld die het tegenovergestelde stellen bijvoorbeeld inzake beledigingen, is hier reëel.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) treedt de zienswijze van de vorige spreker bij. Relevante buitenlandse rechtspraak in deze toont aan dat de feiten die aanleiding hebben gegeven tot de echtscheiding een invloed hebben op de bepaling van de hoogte en duurtijd van de alimentatie.

Stel dat de eerste rechter beslist tot de duurzame ontwrichting op basis van gedragingen die «foutief» worden ervaren. Als hier in geen beroepsmogelijkheid wordt voorzien dan heeft het kracht van gewijsde en kan het een invloed hebben op het luik alimentatievordering.

De heer Thierry Giet (PS) c.s. dient hierop amendement nr. 156 aan dat het ontworpen artikel 1271 op dit punt verduidelijkt.

Het vervangt het ontworpen artikel 1271 door de volgende bepaling:

«Art. 1271.- Voor zover de beslissing de echtscheiding uitspreekt, komt ze niet in aanmerking voor hoger beroep.». (DOC 51 2341/016)

Art. 29

Cet article modifie l'article 1274 du Code judiciaire. Il prévoit que le pourvoi en cassation reste possible, mais que pour limiter les manœuvres dilatoires, le délai pour se pourvoir est ramené à un mois.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose l'amendement n° 87 (DOC 51 2341/005), pour lequel il renvoie au rapport de la sous-commission.

M. Melchior Wathelet (cdH) présente un amendement en vue de supprimer l'article 29 en projet (n° 147 - DOC 51 2341/016). L'auteur estime préférable de maintenir le délai de droit commun de trois mois.

Art. 30

Cet article vise à supprimer les mots «*pour cause déterminée*» à l'article 1275, § 1er, du Code judiciaire.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» pour son amendement n° 80 (DOC 51 2341/005).

Art. 31

Cet article vise à remplacer l'article 1276 du Code judiciaire à la suite des modifications proposées quant aux recours.

M. Melchior Wathelet (cdH) a déposé un amendement n° 83 (DOC 51 2341/005). Il renvoie à son intervention faite en sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

Art. 32

Cette disposition ne fait l'objet d'aucune observation.

Art. 33

Cet article abroge les articles 1284 à 1287 du Code judiciaire.

Art. 29

Dit artikel wijzigt artikel 1274 van het Gerechtelijk Wetboek. Het bepaalt dat voorziening in cassatie mogelijk blijft, maar dat de termijn om zich in cassatie te voorzien wordt vastgesteld op één maand. Bedoeling is de vertragingsmanoeuvres te beperken.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 87 (DOC 51 2341/005) in, waarvoor hij naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» verwijst.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 147 in tot weglating van het ontworpen artikel 29. (DOC 51 2341/016) De indiener meent dat het de voorkeur verdient om in deze de in het gemeen recht gebruikelijke termijn van drie maanden te handhaven.

Art. 30

Dit artikel strekt ertoe de woorden «op grond van bepaalde feiten» weg te laten uit artikel 1275, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) verwijst met betrekking tot zijn amendement nr. 80 (DOC 51 2341/005) naar het verslag van de subcommissie «Familierecht».

Art. 31

Dit artikel is erop gericht artikel 1276 van het Gerechtelijk Wetboek te vervangen naar aanleiding van de ontworpen bepalingen wat de vormen van beroep betreft.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient amendement nr. 83 (DOC 51 2341/005) in. Hij verwijst naar het betoog dat hij in de subcommissie «Familierecht» (zie DOC 51 2341/007) heeft gehouden.

Art. 32

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 33

Dit artikel voorziet in de opheffing van de artikelen 1284 tot 1287 van het Gerechtelijk Wetboek.

Le gouvernement dépose un amendement n° 103 (DOC 51 2341/008), suite au maintien du divorce par consentement mutuel.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) retire son amendement n° 8 (DOC 51 2341/002).

Art. 33bis (nouveau – amendement n° 104)

Le gouvernement dépose un amendement n° 104 (DOC 51 2341/008), qui introduit un article 33bis dans la loi en projet. Cet amendement doit être lu en combinaison avec l'amendement n° 109 (DOC 51 2341/008), introduisant un article 36ter, nouveau.

Art. 34

Cet article vise à remplacer l'article 1288 du Code judiciaire. L'article proposé maintient pour l'essentiel les règles existantes en matière de divorce par consentement mutuel. La procédure s'inscrit cependant dans le cadre du divorce pour désunion irrémédiable, lorsque celui-ci est introduit conjointement par les époux.

Le gouvernement dépose un amendement n° 105 (DOC 51 2341/008), suite au maintien du divorce par consentement mutuel.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et M. Guy Swennen (sp.a-spirit) déposent un amendement n° 118 (DOC 51 2341/011). En renvoyant aux «enfants visés à l'article 1254», l'article 1288, proposé, permettrait aux parents de conclure des accords relatifs à l'autorité sur la personne et l'administration de biens de leurs enfants, en ce compris leurs enfants mariés ou émancipés. Il convient de corriger cette erreur.

L'amendement n° 39 (DOC 51 2341/002) de *Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD)* est retiré.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) a déposé les amendements n° 20 (DOC 51 2341/002) et 81 (DOC 51 2341/005). Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose l'amendement n° 9 (DOC 51 2341/002). Si le point 2°) est maintenu, le point 1°) est pour sa part retiré.

De regering dient amendement nr. 103 (DOC 51 2341/008) in, aangezien de echtscheiding door onderlinge toestemming werd gehandhaafd.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) trekt zijn amendement nr. 8 (DOC 51 2341/002) in.

Art. 33bis (nieuw – amendement nr. 104)

De regering dient amendement nr. 104 (DOC 51 2341/008) in, tot invoeging van een artikel 33bis (nieuw) in het wetsontwerp. Dat amendement moet worden gelezen in samenhang met amendement nr. 109 (DOC 51 2341/009), dat ertoe strekt een artikel 36ter (nieuw) in te voegen.

Art. 34

Dit artikel strekt tot vervanging van artikel 1288 van het Gerechtelijk Wetboek. Met dit artikel wordt de essentie van de vigerende regels gehandhaafd wat de echtscheiding door onderlinge toestemming betreft. Die procedure past evenwel binnen het raam van de echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting van het huwelijk, wanneer beide echtgenoten een dergelijke echtscheidingsaanvraag gezamenlijk indienen.

De regering dient amendement nr. 105 (DOC 51 2341/008) in, naar aanleiding van de handhaving van de echtscheiding door onderlinge toestemming.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) en de heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 118 (DOC 51 2341/011) in. Doordat het ontworpen artikel 1288 de verwijzing «de kinderen (...)» als bedoeld in artikel 1254» bevat, zouden de ouders de mogelijkheid krijgen overeenkomsten te sluiten betreffende het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van hun kinderen, ook over die welke gehuwd of ontvoegd zijn. Die fout moet worden rechtgezet.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) trekt haar amendement nr. 39 (DOC 51 2341/002) in.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 20 (DOC 51 2341/002) en amendement nr. 81 (DOC 51 2341/005) in. Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 9 (DOC 51 2341/002) in. Hij handhaaft terzake punt 2°), doch trekt punt 1°) in.

Art. 34bis (nouveau – amendement n° 10)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose un amendement n° 10 (DOC 51 2341/002), relatif au curateur en divorce. Il renvoie pour le surplus au texte de l'amendement, ainsi qu'au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) retire son amendement n° 40 (DOC 51 2341/002).

Art. 34ter (nouveau – amendement n° 11)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose un amendement n° 11 (DOC 51 2341/002), relatif au curateur en divorce. Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Art. 34quater (nouveau – amendement n° 12)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose un amendement n° 12 (DOC 51 2341/002), relatif au curateur en divorce. Il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Art. 34quinquies (nouveau – amendement n° 13)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) renvoie, pour l'amendement n° 13 (DOC 51 2341/002), au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Art. 34sexies (nouveau – amendement n° 14)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) retire l'amendement n° 14 (DOC 51 2341/002), suite au manque d'enthousiasme de la part de la commission pour une telle modification.

Art. 34septies (nouveau – amendement n° 15)

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) dépose un amendement n° 15 (DOC 51 2341/002), relatif au curateur en divorce, pour lequel il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Art. 34bis (nieuw – amendement nr. 10)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 10 (DOC 51 2341/002) in, betreffende de echtscheidingscurator. Voor het overige verwijst hij naar de tekst van het amendement en naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) trekt haar amendement nr. 40 (DOC 51 2341/002) in.

Art. 34ter (nieuw – amendement nr. 11)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 11 (DOC 51 2341/002) in, met betrekking tot de echtscheidingscurator.

Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 34quater (nieuw – amendement nr. 12)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 12 (DOC 51 2341/002) in, met betrekking tot de echtscheidingscurator.

Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 34quinquies (nieuw – amendement nr. 13)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 13 (DOC 51 2341/002) in en verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 34sexies (nieuw – amendement nr. 14)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) trekt amendement nr. 14 (DOC 51 2341/002) in, omdat de commissie een dergelijke wijziging niet echt ziet zitten.

Art. 34septies (nieuw – amendement nr. 15)

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dient amendement nr. 15 (DOC 51 2341/002) in, met betrekking tot de echtscheidingscurator.

Hij verwijst naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

Art. 35

Cet article abroge les articles 1288 bis à 1304 du Code judiciaire. Ces articles portent sur le divorce par consentement mutuel.

M. Guy Swennen (sp.a-spirit) retire son amendement n° 16 (DOC 51 2341/002).

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) pense qu'il n'est pas nécessaire d'impliquer le ministère public dans les procédures en divorce, où aucun enfant n'est concerné. Elle dépose pour ce faire l'amendement n° 41 (DOC 51 2341/002).

M. Servais Verherstraeten (CD&V) a déposé l'amendement n° 88 (DOC 51 2341/005) pour lequel il renvoie à la justification de l'amendement, ainsi qu'au rapport de la sous-commission «Droit de la famille».

Le gouvernement dépose l'amendement n° 106 (DOC 51 2341/008), qui est une conséquence du maintien du divorce par consentement mutuel.

Art. 35bis (nouveaux – amendements n°s 42 et 107)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose un amendement n° 42 (DOC 51 2341/002), qui fait suite à son amendement n° 41 (DOC 51 2341/002), précédemment déposé.

Le gouvernement dépose un amendement n° 107 (DOC 51 2341/008), afin d'assouplir la procédure actuelle de divorce par consentement mutuel. Lorsque les époux sont séparés depuis plus de 6 mois au moment de l'introduction de la demande, ils sont dispensés de la comparution prévue à l'article 1294, nouveau, du Code civil.

Art. 36

Cet article ne fait l'objet d'aucun commentaire de la part des membres.

Art. 36bis (nouveau – amendement n°15)

Le gouvernement dépose l'amendement n° 108 (DOC 51 2341/008), afin de permettre aux époux, dans le cadre du divorce par consentement mutuel, de se faire représenter lors de la seconde comparution.

Art. 35

Dit artikel heft de artikelen 1288bis tot 1304 van het Gerechtelijk Wetboek op. Die artikelen hebben betrekking op echtscheiding door onderlinge toestemming.

De heer Guy Swennen (sp.a-spirit) trekt zijn amendement nr. 16 (DOC 51 2341/002) in.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) denkt dat het niet nodig is het openbaar ministerie te betrekken bij de echtscheidingsprocedures waar geen kinderen bij betrokken zijn. Daartoe dient zij amendement nr. 41 (DOC 51 2341/002) in.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 88 (DOC 51 2341/005) in.

Hij verwijst naar de verantwoording ervan, alsook naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De regering dient amendement nr. 106 (DOC 51 2341/008) in, dat een gevolg is van het behoud van de echtscheiding door onderlinge toestemming.

Art. 35bis (nieuw – amendementen nrs. 42 en 107)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 42 (DOC 51 2341/002) in, dat aansluit bij haar voordien ingediende amendement nr. 41 (DOC 51 2341/002).

De regering dient amendement nr. 107 (DOC 51 2341/008) in, teneinde de huidige procedure inzake echtscheiding door onderlinge toestemming te versoepelen. Als de echtgenoten op het ogenblik van de indiening van de vordering gedurende meer dan zes maanden gescheiden leven, worden zij vrijgesteld van de bij artikel 1294 (*nieuw*) van het Gerechtelijk Wetboek voorgeschreven vrijwillige verschijning.

Art. 36

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 36bis (nieuw – amendement nr. 15)

De regering dient amendement nr. 108 (DOC 51 2341/008) in, teneinde het de echtgenoten in het kader van de echtscheiding door onderlinge toestemming mogelijk te maken zich tijdens de tweede verschijning te laten vertegenwoordigen.

Art. 36ter (nouveau – amendement n° 109)

Le gouvernement dépose un amendement n° 109 (DOC 51 2341/008), afin de permettre aux époux de passer de la procédure de divorce par consentement mutuel à la procédure pour cause de désunion irrémédiable, sans pour autant devoir recommencer toute la procédure. Il est par ailleurs proposé de donner un effet provisionnel aux conventions, en cas d'abandon de la procédure.

Le représentant de la ministre renvoie pour le surplus à la justification de l'amendement.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) pense que le caractère provisionnel ne pourrait être accordé aux conventions de nature patrimoniale. L'on ne peut appliquer provisionnellement la liquidation de la communauté.

Le représentant de la ministre précise qu'il va de soi que l'on ne peut affecter le fonds du droit. Ainsi, un transfert de propriété qui aurait été prévu dans une convention ne peut avoir lieu à titre provisionnel.

Art. 37

Cet article n'appelle aucune observation de la part des membres.

Art. 38 (nouveau – amendement n° 43)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose un amendement n° 43 (DOC 51 2341/002), afin de permettre aux époux qui ont déjà divorcé avant l'entrée en vigueur de la loi en projet, de mettre fin à leur obligation d'entretien ou d'en réduire la durée, moyennant le respect des conditions inscrites dans la nouvelle loi.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) dépose un amendement n° 79 (DOC 51 2341/005), pour lequel il renvoie au rapport de la sous-commission «Droit de la famille» (DOC 51 2341/007).

Le gouvernement dépose un amendement n° 112 (DOC 51 2341/010), relatif aux dispositions transitoires.

Le représentant de la ministre rappelle en premier lieu que l'adoption de normes transitoires n'est pas tou-

Art. 36ter (nieuw – amendement nr. 109)

De regering dient amendement nr. 109 (DOC 51 2341/008) in, dat ertoe strekt de echtgenoten in staat te stellen van de echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming over te stappen naar de echtscheidingsprocedure wegens onherstelbare ontwrichting van het huwelijk. Tevens wordt voorgesteld dat, wanneer afstand wordt gedaan van de procedure, een voorlopig gevolg zou worden gegeven aan de overeenkomsten.

Voor het overige verwijst *de vertegenwoordiger van de minister* naar de verantwoording van het amendement.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) denkt dat het niet mogelijk is ook aan overeenkomsten met betrekking tot het vermogen een voorlopig gevolg te geven. De vereffening van een gemeenschappelijk vermogen kan niet voorlopig worden toegepast.

Volgens *de vertegenwoordiger van de ministers* spreekt het voor zich dat niet kan worden geraakt aan het recht zelf. Zo kan een eigendomsoverdracht die in een overeenkomst werd vastgelegd, niet voorlopig geschieden.

Art. 37

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Art. 38 (nieuw – amendement nr. 43)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 43 (DOC 51 2341/002) in, teneinde de echtgenoten die reeds uit de echt zijn gescheiden vóór de inwerkingtreding van de ontworpen wet, alsnog de mogelijkheid te bieden hun onderhoudsplicht te laten beëindigen of te verkorten, onder de voorwaarden van de nieuwe wet.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 79 (DOC 51 2341/005) in.

Voor de verantwoording verwijst hij naar het verslag van de subcommissie «Familierecht» (DOC 51 2341/007).

De regering dient amendement nr. 112 (DOC 51 2341/010) in, met betrekking tot de overgangsbepalingen.

Allereerst herinnert *de vertegenwoordiger van de minister* eraan dat de goedkeuring van

jours nécessaire, compte tenu du fait que les principes généraux de droit transitoire trouvent à s'appliquer, à savoir: la non-rétroactivité des lois et son corollaire, leur application immédiate aux situations en cours de constitution et en cours d'effets (art. 2 Code civil), l'application immédiate des lois de procédure, l'interdiction de saisir des faits du passé pour la mise en œuvre de la loi nouvelle, ainsi que la survie de la loi ancienne en matière contractuelle.

Certaines dispositions sont toutefois nécessaires. Ainsi, il convient de préciser que pour l'application des dispositions de l'article 229 §§ 2 et 3, la période de séparation antérieure à l'entrée en vigueur du présent projet de loi est prise en considération.

De même, il est nécessaire de souligner qu'au niveau de la pension alimentaire après divorce, le droit ou l'exclusion à pension est maintenu pour les anciens divorcés. Il s'agit donc ici d'une exception au principe de l'application immédiate de la loi nouvelle.

Il est également précisé que le juge, lors du calcul de la pension alimentaire, peut prendre en compte des faits antérieurs à la nouvelle loi.

Se pose également le problème de la durée de la pension alimentaire pour les divorcés qui ont été prononcés sur base de la loi actuellement en vigueur. Si celle-ci ne prévoit aucun délai, le projet de loi impose pour sa part une durée maximale. L'amendement prévoit donc que le nouveau délai prendra cours à dater de la nouvelle loi. Ainsi, si un divorce a été prononcé en 1995, après 10 ans de mariage, et qu'une pension alimentaire a été accordée sans limitation de temps, la durée de cette pension sera à l'avenir limitée dans le temps, à partir de l'entrée en vigueur de la nouvelle loi, pour une durée de 10 ans (durée du mariage).

Enfin, concernant les voies de recours, si le projet de loi supprime le droit d'appel, celui-ci est maintenu pour les jugements prononcés avant l'entrée en vigueur du projet. Il en va de même pour le niveau de cassation.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) s'interroge quant à la possibilité de limiter la durée de la pension alimentaire à la durée du mariage à partir de l'entrée en vigueur du présent projet de loi. Elle craint en effet que le créancier d'une pension alimentaire, obtenue dans le cadre de la loi actuelle, ne puisse faire valoir des cir-

overgangsbepalingen niet altijd noodzakelijk is, omdat de algemene beginselen van het overgangsrecht terzake van toepassing zijn, te weten: de niet-terugwerkende kracht van de wetten en het logische gevolg ervan, de onmiddellijke toepassing ervan op de situaties die in aanleg zijn en situaties die aan de gang zijn (artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek), de onmiddellijke toepassing van de wetten op de rechtspleging, het verbod gebruik te maken van feiten uit het verleden voor de tenuitvoerlegging van de nieuwe wet, alsook het voortbestaan van de vroegere wet op contractueel vlak.

Toch zijn een aantal overgangsbepalingen noodzakelijk. Zo moet worden gepreciseerd dat voor de toepassing van de bepalingen van artikel 229, §§ 2 en 3, de periode van scheiding voorafgaand aan de inwerkingtreding van de nieuwe wet in aanmerking wordt genomen.

Tevens moet worden onderstreept dat, wat de uitkering tot onderhoud na echtscheiding betreft, het recht op of de uitsluiting van die uitkering wordt gehandhaafd voor de vroeger ingegane echtscheidingen. Het betreft hier dus een uitzondering op de het beginsel van de onmiddellijke toepassing van de nieuwe wetten.

Voorts wordt gepreciseerd dat de rechter, bij de berekening van de uitkering tot onderhoud, rekening kan houden met feiten die zich vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet voordeden.

Dan is er nog het vraagstuk van de duur van de uitkering tot onderhoud in het geval van echtscheidingen die werden uitgesproken op grond van de vigerende wet. In die wet is dienaangaande geen enkele duur opgenomen, in tegenstelling tot het wetsontwerp, dat een maximumduur oplegt. Derhalve bepaalt het amendement dat de nieuwe duur zal worden toegepast, te rekenen van de inwerkingtreding van de nieuwe wet. Zo zal voor een echtscheiding die in 1995, na 10 jaar huwelijk, werd uitgesproken en waarvoor een uitkering tot onderhoud zonder tijdsbeperking werd toegekend, de duur van die uitkering voortaan, dat wil zeggen vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe wet, in de tijd zijn beperkt tot 10 jaar (duur van het huwelijk).

Wat tot slot de beroepsmogelijkheden betreft, heft de ontworpen wet het recht op beroep in te stellen, al wordt dat recht gehandhaafd voor de vonnissen die zijn gewezen vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet. Hetzelfde geldt voor het cassatieberoep.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) heeft bedenkingen bij de mogelijkheid om na de inwerkingtreding van het ter bespreking voorliggende wetsontwerp de duur van de uitkering tot levensonderhoud te beperken tot de duur van het huwelijk. Zij vreest immers dat de schuldeiser van een

constances exceptionnelles pour justifier la prolongation de la durée de la pension, alors même que ces circonstances seraient prévues par le présent projet de loi.

Mme Valérie Déom (PS) ne voit pas pourquoi des circonstances exceptionnelles ne pourraient être invoquées dans le cadre de ces situations transitoires.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) considère cet amendement comme problématique dans le sens où il remet complètement en cause une situation acquise par le passé.

Il se demande par ailleurs si une prolongation de la durée de la pension ne peut se faire qu'après le prononcé du divorce ou également au cours de la procédure.

M. Didier Pire, représentant de la ministre de la Justice, rappelle que la demande de prolongation de la durée de la pension alimentaire en raison de circonstances exceptionnelles est, dans le projet, uniquement lié au problème de la pension de retraite.

L'intervenant estime que la solution proposée constitue un juste compromis entre la situation du débiteur et celle du créateur. Si l'on ne peut permettre de supprimer immédiatement tout droit à pension, au risque de porter lourdement atteinte à la situation financière du créancier, l'on ne peut pas non plus continuer à exiger du débiteur de payer une pension à vie. Il serait tout à fait injuste d'obliger quelqu'un qui a divorcé il y a quelques années seulement à payer à vie, d'autant plus si le mariage a été de courte durée, alors que les personnes qui divorceront à l'avenir se verront imposer une durée limitée dans le temps.

Mme Annelies Storms (sp.a-spirit) aimerait savoir si les accords conclus dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel sont également concernés par cette disposition. Un accord octroyant une pension alimentaire à vie à une des deux parties peut-il être remis en cause?

Le représentant de la ministre confirme que les accords antérieurs ne sont pas remis en cause par la disposition en projet.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) et consorts présentent un sous-amendement à l'amendement n° 112 (n° 126, DOC 51 2341/012), qui tend à insérer un § 4bis.

uitkering tot levensonderhoud die in het kader van de vigerende wet is toegekend, zich zal kunnen beroepen op uitzonderlijke omstandigheden om de verlenging van de duur van de uitkering te verantwoorden, ook al zijn die omstandigheden bepaald door het ter bespreking voorliggende wetsontwerp.

Mevrouw Valérie Déom (PS) ziet niet in waarom men zich in het kader van die overgangssituaties niet op uitzonderlijke omstandigheden zou kunnen beroepen.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) heeft een probleem met dit amendement omdat hij meent dat het een in het verleden verworven situatie helemaal ondergraaft.

Hij vraagt zich overigens af of de duur van de uitkering alleen kan worden verlengd nadat de echtscheiding is uitgesproken dan wel tevens tijdens de procedure.

De vertegenwoordiger van de minister, de heer Pire, herinnert eraan dat het verzoek tot verlenging van de duur van de uitkering tot levensonderhoud op grond van uitzonderlijke omstandigheden in het wetsontwerp alleen gekoppeld is aan het vraagstuk van het rustpensioen.

De spreker meent dat de in uitzicht gestelde oplossing een billijk compromis aanreikt voor de schuldenaar én voor de schuldeiser. Als men niet mag toestaan dat elk recht op uitkering onmiddellijk wordt opgeheven, waardoor de schuldeiser zware financiële problemen kan krijgen, mag men evenmin van de schuldenaar blijven eisen dat hij de uitkering levenslang betaalt. Het zou volkomen onbillijk zijn een persoon die pas een paar jaar geleden uit de echt is gescheiden, ertoe te verplichten levenslang een uitkering te betalen (zeker in de gevallen waarin het huwelijk niet lang heeft geduurd), terwijl die uitkering voor toekomstige uit de echt gescheiden personen zal worden beperkt in de tijd.

Mevrouw Annelies Storms (sp.a-spirit) vraagt of de overeenkomsten die werden gesloten in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming, eveneens onder deze bepaling vallen. Kan een overeenkomst tot toekenning van een levenslange uitkering tot levensonderhoud aan één van de beide partijen op de helling worden gezet?

De vertegenwoordiger van de minister bevestigt dat de ontworpen bepaling de vroeger gesloten overeenkomsten niet aantast.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) c.s. dient op het amendement nr. 112 het subamendement nr. 126 in tot toevoeging van een § 4bis. (DOC 51 2341/012)

L'amendement n°112 du gouvernement prévoit que la limitation de la pension alimentaire à la durée du mariage sera aussi applicable à des pensions alimentaires déjà accordées, à ceci près que pour celles-ci, ce terme débutera à nouveau lors de l'entrée en vigueur de la loi en projet.

L'amendement n°123 complète l'article 301, § 10, proposé et vise à prévoir que la pension alimentaire prend fin en cas de remariage du créancier d'aliments ou s'il fait une déclaration de cohabitation légale. En cas de séparation de fait, le juge déterminera si l'obligation alimentaire prend fin.

Il est dès lors logique de prévoir aussi une disposition transitoire dans ce cadre de manière à ce que la fin de l'obligation alimentaire soit possible en cas de remariage ou de cohabitation. Étant donné qu'une fin subite de la pension alimentaire risque de poser de graves problèmes au créancier d'aliments, il est donné au juge la possibilité de prévoir un délai transitoire et un montant éventuellement dégressif.

La membre présente un autre sous-amendement à l'amendement n° 112 (n° 125, DOC 51 2341/012), qui tend à compléter le § 4, alinéa 2. Elle justifie son amendement comme suit: à l'heure actuelle, de nombreux ex-époux sont condamnés à payer une pension alimentaire «ad vitam aeternam». L'amendement n° 112 du gouvernement prévoit que le principe de la limitation de la pension alimentaire à la durée du mariage leur sera également applicable, étant entendu que pour ces personnes, le délai recommencera à courir à la date de l'entrée en vigueur de la loi.

Parmi ces personnes, nombreuses sont celles qui ont divorcé pour cause de séparation de fait. La durée de cette séparation de fait avait initialement été fixée à 10 ans. Elle a ensuite été ramenée à 5 ans. La durée retenue à l'heure actuelle est de 2 ans. Il est donc juste que la période prise en considération pour déterminer la durée du mariage - qui prendra cours à la date de l'entrée en vigueur de la nouvelle loi - soit diminuée de la durée de la séparation de fait.

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts présentent les sous-amendements n°s 133 et 143 à l'amendement n° 112.

Le sous-amendement n° 133 tend à remplacer le § 4 proposé (DOC 51 2341/013). En effet, il serait contraire au principe de l'autorité de chose jugée et inéquitable de revenir sur des droits acquis antérieurement par les créanciers de la pension après divorce telle qu'elle existe actuellement. Bien souvent, la décision qui est prise tient

Amendement nr. 112 van de regering bepaalt dat de beperking van het onderhoudsgeld tot de duur van het huwelijk ook van toepassing zal zijn op reeds uitgesproken onderhoudsgelden, zij het dat die termijn voor hen opnieuw zal beginnen bij de inwerkingtreding van deze wet.

Amendement nr. 123 vult het voorgestelde artikel 301, § 10, aan en beoogt te bepalen dat een onderhoudsverplichting eindigt indien de onderhoudsgerechtigde een nieuw huwelijk aangaat of een verklaring van wettelijke samenwoning aflegt. Ingeval van feitelijke scheiding zal de rechter oordelen of de onderhoudsverplichting beëindigt wordt.

Het is dan ook logisch om ook in dat kader een overgangsbepaling te bepalen zodat de beëindiging van de onderhoudsverplichting mogelijk is in geval van een nieuw huwelijk of samenwoning. Omdat een plotse beëindiging van de onderhoudsuitkering de onderhoudsgerechtigde in zware financiële problemen kan brengen, wordt de rechter de mogelijkheid gegeven om in een overgangstermijn te voorzien, met een eventueel degressief bedrag.

Zij dient voorts het subamendement nr. 125 in tot aanvulling van §4, tweede lid. (DOC 51 2341/012) Zij verantwoordt het amendement als volgt. Op dit ogenblik bevinden veel ex-echtgenoten zich in een situatie waarbij ze als het ware zijn veroordeeld tot het levenslang betalen van een onderhoudsgeld. Het amendement nr. 112 van de regering bepaalt dat de beperking van het onderhoudsgeld tot de duur van het huwelijk ook op hen van toepassing zal zijn, zij het dat die termijn voor hen opnieuw zal beginnen bij de inwerkingtreding van deze wet.

Heel wat van deze personen zijn gescheiden op grond van feitelijke scheiding. De periode van feitelijke scheiding was oorspronkelijk 10 jaar en werd later vermindert tot 5 jaar en bedraagt op dit ogenblik nog 2 jaar. Het is billijk om in dat geval te bepalen dat de periode van de duur van het huwelijk die zal ingaan op de dag van inwerkingtreding van de nieuwe wet vermindert zal worden met de termijn van de feitelijke scheiding.

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) c.s. dient op amendement nr. 112 de subamendementen nr. 133 en 143 in.

Het subamendement nr. 133 strekt tot de vervanging van de voorgestelde §4. (DOC 51 2341/013) Het zou immers ingaan tegen het beginsel van het gezag van gewijsde en voorts onbillijk zijn om terug te komen op de voorheen verworven rechten van de schuldeisers van de uitkering na de echtscheiding zoals zij nu bestaat.

compte du fait que celle-ci peut être illimitée dans le temps et recherche un certain équilibre, notamment dans la fixation de son montant.

Le sous-amendement n° 143 tend à supprimer le § 5 proposé (DOC 51 2341/016). Suite au rétablissement du droit commun de l'appel (voir *supra*, article 28, amendement n° 142), il n'est plus nécessaire de prévoir des mesures transitoires pour cette disposition.

M. Servais Verherstraeten (CD&V) présente l'amendement n° 135, qui est un sous-amendement à l'amendement n° 112, et qui tend à supprimer les §§4, 5 et 6 proposés (DOC 51 2341/014).

Il justifie le sous-amendement comme suit. Le gouvernement veut limiter dans le temps les pensions alimentaires après divorce qui ont été accordées avant l'entrée en vigueur du projet de loi à l'examen. Une telle mesure irait toutefois à l'encontre de l'Exposé des motifs, qui stipule que la fixation d'un délai est le corollaire logique de la réforme du droit à la pension puisqu'à présent le demandeur ne doit plus prouver de faute dans le chef de l'autre pour y avoir droit.

Cet amendement tend dès lors à continuer à soumettre à l'actuel régime juridique les pensions alimentaires après divorce qui ont été fixées avant l'entrée en vigueur du projet de loi à l'examen.

Dès lors que l'auteur n'est pas favorable à la suppression de la possibilité de recours ni à la réduction du délai de cassation, il souhaite également supprimer les § 5 et 6 de l'article 38 proposé.

M. Melchior Wathelet (cdH) présente des sous-amendements à l'amendement n° 112 (nos 148 et 149, DOC 51 2341/016).

Le sous-amendement n° 148 tend à supprimer le § 4.

Cette disposition prévoit que la limitation de la pension alimentaire à la durée du mariage sera aussi applicable à des pensions alimentaires déjà accordées, sous réserve que ce terme débute lors de l'entrée en vigueur de la loi en projet.

Cette disposition porte atteinte au principe de l'autorité de la chose jugée sous la loi ancienne. En vertu de ce principe, les décisions rendues avant l'entrée en vigueur de la loi en ce qui concerne les pensions alimentaires ne peuvent être remises en cause.

Si la durée de la pension alimentaire n'a pas été fixée par le passé en vertu de la législation en vigueur, il n'est pas admissible qu'elle puisse être par la suite limitée à

Vaak houdt de genomen beslissing rekening met het feit dat die uitkering onbeperkt in de tijd kan zijn en streeft naar een zeker evenwicht, met name in het bepalen van het uitkeringsbedrag.

Het subamendement nr. 143 strekt tot de weglating van de voorgestelde § 5. (DOC 51 2341/016) Ingevolge de herinvoering van het gemeenrecht wat beroep betreft (zie *supra*, artikel 28, amendement nr. 142) is het niet langer noodzakelijk om voor die bepaling in overgangsmatregelen te voorzien.

De heer Servais Verherstraeten (CD&V) dient amendement nr. 135 in als subamendement op amendement nr. 112 tot weglating van de voorgestelde §§4, 5 en 6. (DOC 51 2341/014)

Hij motiveert het subamendement als volgt. De regering wil een beperking in tijd invoeren op onderhoudsuitkeringen na echtscheiding die zijn toegekend vóór de inwerkingtreding van het voorliggende wetsontwerp. Dergelijke maatregel zou evenwel indruisen tegen de memorie van toelichting die bepaalt dat het vastleggen van een termijn het logische gevolg is van de hervorming van het recht op een uitkering, aangezien de aanvrager voortaan geen fout van de andere zal moeten bewijzen om dat recht te verkrijgen.

Dit amendement strekt er derhalve toe om onderhoudsuitkeringen na echtscheiding die vastgelegd zijn vóór de inwerkingtreding van dit wetsontwerp, verder te onderwerpen aan het huidige juridische regime.

Daar de indiener geen voorstander is van de afschaffing van de beroepsmogelijkheid en de inkorting van de cassatietermijn, stelt hij tevens voor om de §§ 5 en 6 van het ontworpen artikel 38 weggelaten.

De heer Melchior Wathelet (cdH) dient op amendement nr. 112 de subamendementen nr. 148 en 149 in. (DOC 51 2341/016)

Het subamendement nr. 148 strekt tot de weglating van § 4.

Krachtens die bepaling zou de duur van de onderhoudsuitkering, die niet langer mag zijn dan de duur van het huwelijk, ook gelden voor de in het verleden toegekende onderhoudsuitkeringen, met dien verstande dat die termijn zal aanvangen «op de datum van het van kracht worden van deze wet».

Die bepaling ondergraaft het principe van het rechterlijk gewijsde onder de gelding van de vorige wet. Op grond van dat principe mogen beslissingen inzake onderhoudsuitkeringen, die zijn uitgesproken vóór de inwerkingtreding van dit wetsontwerp, niet opnieuw op de helling worden gezet.

Zo in het verleden, op grond van de toenmalige wetgeving, niet werd bepaald hoelang de onderhoudsuitkering moet worden betaald, mag die duur achteraf

la durée du mariage, et ce, à dater de l'entrée en vigueur de la nouvelle loi. Une telle remise en cause surprendrait de manière inéquitable les parties dont les droits auraient été fixés en vertu de l'ancienne législation.

En outre, la disposition projetée introduit une distinction injustifiée puisque selon qu'il s'agit des conditions d'ouverture ou d'exclusion du droit à la pension alimentaire ou de la durée des pensions alimentaires, le principe du respect de l'autorité de la chose jugée sous la loi ancienne s'applique (dans le premier cas) ou ne s'applique pas (dans le second cas).

Le sous-amendement n° 149 tend à supprimer les §§ 5 et 6.

Il tend à restaurer le droit d'appel et à maintenir le délai de cassation de droit commun.

Art. 38 (nouveau – amendement n° 119)

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dépose un amendement n° 119 (DOC 51 2341/011), afin de ne pas exiger de droit de timbre lorsque ce sont les greffiers qui font une demande d'acte auprès de l'officier de l'état civil.

Art. 39 (nouveau – amendement n° 134)

Mme Marie-Christine Marghem (MR) et consorts présentent un amendement (n° 134, DOC 51 2341/013), qui tend à insérer un nouvel article, libellé comme suit:

«Art. 39bis. — L'article 1294bis, § 2, du Code judiciaire, tel que modifié par l'article 36ter de la présente loi, n'est pas applicable aux conventions signées par les parties antérieurement à l'entrée en vigueur de celle-ci.».

Les parties qui suivent actuellement la voie du divorce par consentement mutuel, savent que les conventions qu'elles signent sont caduques si la procédure est abandonnée.

Elles n'ont pas consenti à donner un effet provisionnel à ces conventions. Il faut prévoir une mesure transitoire qui stipule clairement que ces conventions sont caduques comme sous l'empire de la loi actuelle et que la nouvelle loi n'est pas d'application immédiate à cet égard (DOC 51 2341/013).

(te rekenen van de inwerkingtreding van de nieuwe wet) zeker niet worden beperkt tot de duur van het huwelijk. De partijen wier rechten overeenkomstig de vorige wetgeving zijn vastgelegd, zouden plots onbillijk worden geconfronteerd met een nieuwe stand van zaken, mocht de situatie aldus worden veranderd.

Voorts stelt de voorgestelde bepaling een onterecht onderscheid in inzake de voorwaarden om recht te hebben op onderhoudsuitkeringen of omtrent de duur ervan, dan wel van dat recht te worden uitgesloten. Het principe van de inachtneming van het rechterlijk gewijsde onder de gelding van de vorige wet zou gelden in het eerste geval, doch niet in het tweede geval.

Het subamendement nr. 149 strekt tot de weglating van de §§5 en 6.

Het strekt ertoe het recht op hoger beroep te herstellen en de in het gemeen recht gebruikelijke cassatie-termijn te handhaven

Art. 38 (nouveau – amendement n° 119)

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) dient amendement nr. 119 (DOC 51 2341/011) in, tot vrijstelling van zegelrecht indien de griffiers de akten moeten opvragen bij de ambtenaar van de burgerlijke stand.

Art. 39 (nieuw – amendement nr. 134)

Mevrouw Marie-Christine Marghem (MR) c.s. dient amendement nr. 134 in tot invoeging van een nieuw artikel, luidende:

«Art. 39bis. — Artikel 1294bis, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, zoals gewijzigd bij artikel 36ter van deze wet, is niet van toepassing op overeenkomsten die de partijen hebben getekend vóór de inwerkingtreding ervan.».

De partijen die momenteel een procedure van echtscheiding door onderlinge toestemming doorlopen, weten dat de overeenkomsten die zij tekenen nietig zijn indien afstand wordt gedaan van de procedure.

Zij hebben er niet mee ingestemd aan die overeenkomsten voorlopige uitwerking te geven. Er moet worden voorzien in een overgangsmaatregel die duidelijk bepaalt dat die overeenkomsten nietig zijn net zoals onder de huidige wet, en dat de nieuwe wet in dat opzicht niet van onmiddellijke toepassing is (DOC 51 2341/013).

VI. — VOTES**Art. 1^{er}**

La commission a décidé de remplacer partout, dans le texte néerlandais, le mot «*duurzaam*» par le mot «*onherstelbaar*».

L'Article 1^{er} est adopté par 12 voix et une abstention.

Art. 1^{er} bis

L'amendement n° 44 est retiré.

Art. 2

Les amendements n°s 45, 21, 22, 1, 23, 59 et 90 sont successivement retirés.

L'amendement n° 71 est rejeté par 11 voix contre une et une abstention.

L'amendement n° 60 est rejeté par 13 voix.

L'amendement n° 113 est adopté à l'unanimité.

L'amendement n° 121 est adopté par 12 voix et une abstention.

L'amendement n° 17 est rejeté par 8 voix contre 2 et 3 abstentions.

L'amendement n° 153 est rejeté par 8 voix contre 5.

L'amendement n° 24 est adopté par 12 voix contre une.

L'article, ainsi modifié, est adopté par 9 voix contre une et 4 abstentions.

Art. 2bis

Les amendements n°s 25 et 46 sont successivement retirés.

L'amendement n° 70 est rejeté par 10 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n° 115 est adopté à l'unanimité.

VI. — STEMMINGEN**Artikel 1**

De commissie heeft beslist om in de Nederlandse tekst overal de woorden «*duurzaam*» te vervangen door de woorden «*onherstelbaar*».

Artikel 1 wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Art. 1bis

Amendement nr. 44 wordt ingetrokken.

Art. 2

De amendementen nrs. 45, 21, 22, 1, 23, 59 en 90 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 71 wordt verworpen met 11 tegen 1 stem en 1 onthouding.

Amendement nr. 60 wordt verworpen met 13 stemmen.

Amendement nr. 113 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 121 wordt aangenomen met 12 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 17 wordt verworpen met 8 tegen 2 stemmen en 3 onthoudingen.

Amendement nr. 153 wordt verworpen met 8 tegen 5 stemmen.

Amendement nr. 24 wordt aangenomen met 12 tegen 1 stem.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 9 tegen 1 stem en 4 onthoudingen.

Art. 2bis

De amendementen nrs. 25 en 46 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 70 wordt verworpen met 10 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 115 wordt eenparig aangenomen.

Art. 2ter et quater

Les amendements n^{os} 47 et 48 sont successivement retirés.

Art. 3

Les amendements n^{os} 18 et 49 sont successivement retirés.

L'amendement n^o 61 est rejeté par 13 voix contre une.

L'article est adopté à l'unanimité, sans modification.

Art. 4

Les amendements n^{os} 2, 110 et 91 sont successivement retirés. Les amendements n^{os} 136 et 146 sont, par conséquent, sans objet.

L'amendement n^o 62 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'article est adopté, sans modification, par 12 voix et 2 abstentions.

Art. 4bis

L'amendement n^o 63 est rejeté par 11 voix contre 3.

Art. 5

L'amendement n^o 137 tendant à supprimer l'article est adopté par 13 voix et une abstention.

Art. 6

L'amendement n^o 50 est retiré.

L'amendement n^o 64 est rejeté par 11 voix contre une et 2 abstentions.

L'amendement n^o 78 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n^o 129 est adopté par 13 voix et une abstention.

Art. 2ter en quater

De amendementen nrs. 47 en 48 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Art. 3

De amendementen nrs. 18 en 49 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 61 wordt verworpen met 13 tegen 1 stem.

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig aangenomen.

Art. 4

De amendementen nrs. 2, 110 en 91 worden achtereenvolgens ingetrokken. De amendementen nrs. 136 en 146 vervallen bijgevolg.

Amendement nr. 62 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 4bis

Amendement nr. 63 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 5

Amendement nr. 137 tot weglating van het artikel wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Art. 6

Amendement nr. 50 wordt ingetrokken.

Amendement nr. 64 wordt verworpen met 11 tegen 1 stem en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 78 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 129 wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

L'article, ainsi modifié, est adopté par 11 voix contre 2 et une abstention.

Art. 7

L'amendement n° 65 est rejeté par 13 voix contre une.

L'article est adopté, sans modification, par 13 voix et une abstention.

Art. 8

Les amendements n°s 51, 3, 111, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 31, 157 et 130 sont successivement retirés.

L'amendement n° 19 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n° 66 est rejeté par 11 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n° 67 est rejeté par 13 voix contre une.

L'amendement n° 76 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n° 92 est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

L'amendement n° 72 est rejeté par 11 voix et 3 abstentions.

L'amendement n° 145 est adopté par 12 voix contre 2.

L'amendement n° 128 est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

L'amendement n° 122 est adopté par 12 voix contre 2.

L'amendement n° 73 est rejeté par 11 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n° 138 est rejeté par 10 voix contre 3 et une abstention.

L'amendement n° 124 est adopté par 9 voix contre 5.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 7

Amendement nr. 65 wordt verworpen met 13 tegen 1 stem.

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Art. 8

De amendementen nrs. 51, 3, 111, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 31, 157 en 130 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 19 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 66 wordt verworpen met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 67 wordt verworpen met 13 tegen 1 stem.

Amendement nr. 76 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 92 wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 72 wordt verworpen met 11 stemmen en 3 onthoudingen.

Amendement nr. 145 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

Amendement nr. 128 wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 122 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

Amendement nr. 73 wordt verworpen met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 138 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 124 wordt aangenomen met 9 tegen 5 stemmen.

L'amendement n° 74 est rejeté par 11 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n° 93 est adopté à l'unanimité.

L'amendement n° 139 est rejeté par 10 voix contre 3 et une abstention.

L'amendement n° 75 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n° 141 est adopté par 13 voix et une abstention.

L'amendement n° 123 est adopté par 8 voix contre 4 et 2 abstentions.

L'amendement n° 155 est adopté à l'unanimité.

L'article, ainsi modifié, est adopté par 7 voix contre 3 et 3 abstentions.

Art. 9

L'amendement n° 52 est retiré.

L'article est adopté à l'unanimité, sans modification.

Art. 10

L'article est adopté à l'unanimité, sans modification.

Art. 10bis

L'amendement n° 33 est adopté à l'unanimité.

Art. 11

L'article est adopté à l'unanimité, sans modification.

Art. 12

L'amendement n° 53 est retiré.

L'amendement n° 77 est rejeté par 11 voix contre 3.

Amendement nr. 74 wordt verworpen met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 93 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 139 wordt verworpen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 75 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 141 wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 123 wordt aangenomen met 8 tegen 4 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 155 wordt eenparig aangenomen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 7 tegen 3 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 9

Amendement nr. 52 wordt ingetrokken.

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig geworden.

Art. 10

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig aangenomen.

Art. 10bis

Amendement nr. 33 wordt eenparig aangenomen.

Art. 11

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig aangenomen.

Art. 12

Amendement nr. 53 wordt ingetrokken.

Amendement nr. 77 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

L'article est adopté à l'unanimité, sans modification.

Art. 13

Les amendements n^{os} 54 et 94 sont successivement retirés.

L'amendement n^o 140 est adopté à l'unanimité.

L'article, ainsi amendé, est adopté à l'unanimité.

Art. 14

L'amendement n^o 55, qui tend à supprimer l'article, est adopté par 13 voix et une abstention.

Art. 15

L'amendement n^o 56, qui tend à supprimer l'article, est adopté par 13 voix et une abstention.

Art. 15bis – ter

Les amendements n^{os} 57 et 58 sont successivement retirés.

Art. 16

L'amendement n^o 95 est adopté par 13 voix et une abstention.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 13 voix et une abstention.

Art. 17

L'article est adopté, sans modification, à l'unanimité.

Art. 18

Les amendements n^{os} 34, 96, 68 et 4 sont successivement retirés.

L'amendement n^o 131 est adopté par 12 voix contre 2.

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig aangenomen.

Art. 13

De amendementen nrs. 54 en 94 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 140 wordt eenparig aangenomen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt eenparig aangenomen.

Art. 14

Amendement nr. 55 tot weglating van het artikel wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding

Art. 15

Amendement nr. 56 tot weglating van het artikel wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Art. 15bis – ter

De amendementen nrs. 57 en 58 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Art. 16

Amendement nr. 95 wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Art. 17

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig aangenomen.

Art. 18

De amendementen nrs. 34, 96, 68 en 4 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 131 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre 3.

Art. 19

Les amendements n^{os} 5, 35, 97 et 36 sont successivement retirés.

L'amendement n^o 144 (la version exacte est la version néerlandaise) est adopté par 11 voix contre 2 et une abstention.

L'amendement n^o 116 est adopté par 12 voix contre 2.

Les amendements n^{os} 85 et 86 sont successivement rejetés par 11 voix contre 3.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 10 voix contre 3 et une abstention.

Art. 20

Les amendements n^{os} 37, 6 et 38 sont successivement retirés.

L'amendement n^o 89 est rejeté par 9 voix contre 3 et 2 abstentions.

L'amendement n^o 117 est adopté à l'unanimité.

L'amendement n^o 98 est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

L'amendement n^o 150 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n^o 154 est rejeté par 8 voix contre 6.

L'amendement n^o 151 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n^o 99 est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

L'amendement n^o 114 est adopté à l'unanimité.

L'amendement n^o 100 est adopté par 13 voix contre une.

L'amendement n^o 127 est adopté par 9 voix contre 5.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 19

De amendementen nrs. 5, 35, 97 en 36 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 144 (de Nederlandse versie is de juiste) wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 116 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

De amendementen nrs. 85 en 86 worden achtereenvolgens verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 20

De amendementen nrs. 37, 6 en 38 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 89 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 117 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 98 wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 150 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 154 wordt verworpen met 8 tegen 6 stemmen.

Amendement nr. 151 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 99 wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 114 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 100 wordt aangenomen met 13 tegen 1 stem.

Amendement nr. 127 wordt aangenomen met 9 tegen 5 stemmen.

L'amendement n° 120 est adopté par 12 voix contre 2.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 10 voix contre 3 et une abstention.

Art. 21

L'amendement n° 69 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'article est adopté, sans modification, à l'unanimité.

Art. 22

L'amendement n° 101 est adopté à l'unanimité.

L'amendement n° 152 est rejeté par 11 voix contre 3.

L'amendement n° 132 est adopté par 12 voix contre 2.

L'article, ainsi amendé, est adopté à l'unanimité.

Art. 23

L'amendement n° 7 est retiré.

L'amendement n° 102 est adopté par 11 voix contre une et 2 abstentions.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 24

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre 3.

Art. 25

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre 3.

Amendement nr. 120 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 21

Amendement nr. 69 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Het artikel wordt ongewijzigd en eenparig aangenomen.

Art. 22

Amendement nr. 101 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr. 152 wordt verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Amendement nr. 132 wordt aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt eenparig aangenomen.

Art. 23

Amendement nr. 7 wordt ingetrokken.

Amendement nr. 102 wordt aangenomen met 11 tegen 1 stem en 2 onthoudingen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 11 tegen 1 stem en 2 onthoudingen.

Art. 24

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 25

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 26

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre 3.

Art. 27

L'article est adopté, sans modification, par 13 voix et une abstention.

Art. 28

L'amendement n° 142, qui tend à supprimer l'article, est adopté par 10 voix contre 4. Les amendements n°s 82, 84 et 156 deviennent par conséquent sans objet.

Art. 29

Les amendements n°s 87 et 147 sont successivement rejetés par 11 voix contre 3.

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre 3.

Art. 30

L'amendement n° 80 est rejeté par 12 voix contre 2.

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 31

L'amendement n° 83 est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre 3.

Art. 32

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre 3.

Art. 33

L'amendement n° 8 est retiré.

L'amendement n° 103 est adopté à l'unanimité.

Art. 26

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 27

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 13 stemmen en 1 onthouding.

Art. 28

Amendement nr. 142 tot weglating van het artikel wordt aangenomen met 10 tegen 4 stemmen. Bijgevolg vervallen de amendementen nrs. 82, 84 en 156.

Art. 29

De amendementen nrs. 87 en 147 worden achtereenvolgens verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 30

Amendement nr. 80 wordt verworpen met 12 tegen 2 stemmen.

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 1 stem en 2 onthoudingen.

Art. 31

Amendement nr. 83 wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 32

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 33

Amendement nr. 8 wordt ingetrokken.

Amendement nr. 103 wordt eenparig aangenomen.

L'article, ainsi amendé, est adopté à l'unanimité.

Art. 33bis

L'amendement n° 104 est adopté par 11 voix contre une et 2 abstentions.

Art. 34

Les amendements n°s 105, 39 et 9 sont successivement retirés.

L'amendement n° 118 est adopté à l'unanimité.

Les amendements n°s 81 et 20 sont successivement rejetés par 11 voix contre 3.

L'article, ainsi amendé, est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

Art. 34bis-ter-quater-quinquies-sexies-septies

Les amendements n°s 10, 40, 11, 12, 13, 14 et 15 sont successivement retirés.

Art. 35

Les amendements n°s 16 et 41 sont successivement retirés.

L'amendement n° 88 tendant à supprimer l'article est adopté à l'unanimité. L'amendement n° 106 devient dès lors sans objet.

Art. 35bis

L'amendement n° 42 est retiré.

L'amendement n° 107 est adopté par 11 voix contre 3.

Art. 36

L'article est adopté, sans modification, par 13 voix contre une.

Art. 36bis

L'amendement n° 108 est adopté par 11 voix contre 2 et une abstention.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt eenparig aangenomen.

Art. 33bis

Amendement nr. 104 wordt aangenomen met 11 tegen 1 stem en 2 onthoudingen.

Art. 34

De amendementen nrs. 105, 39 en 9 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 118 wordt eenparig aangenomen.

De amendementen nrs. 81 en 20 worden achtereenvolgens verworpen met 11 tegen 3 stemmen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 34bis-ter-quater-quinquies-sexies-septies

De amendementen nrs. 10, 40, 11, 12, 13, 14 en 15 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Art. 35

De amendementen nrs. 16 en 41 worden achtereenvolgens ingetrokken.

Amendement nr. 88 tot weglating van het artikel wordt eenparig aangenomen. Bijgevolg vervalt amendement nr. 106.

Art. 35bis

Amendement nr. 42 wordt ingetrokken.

Amendement nr. 107 wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 36

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 13 tegen 1 stem.

Art. 36bis

Amendement nr. 108 wordt aangenomen met 11 tegen 2 stemmen en 1 onthouding.

Art. 36^{ter}

L'amendement n° 109 est adopté par 11 voix et 3 abstentions.

Art. 37

L'article est adopté, sans modification, par 11 voix contre 3.

Art. 38 (*nouveau*)

L'amendement n° 43 est rejeté par 9 voix contre 3 et 2 abstentions.

L'amendement n° 79 est rejeté par 12 voix contre 2.

L'amendement n° 119 est retiré.

Les amendements n°s 135, 149 et 148 sont successivement rejetés par 10 voix contre 3 et une abstention.

L'amendement n° 143 est adopté par 11 voix et 3 abstentions.

Les amendements n°s 125 et 133 sont successivement rejetés par 8 voix contre 5 et une abstention.

L'amendement n° 126 est rejeté par 8 voix contre 6.

L'amendement n° 112 est adopté par 10 voix contre 2 et 2 abstentions.

Art. 39 (*nouveau*)

L'amendement n° 134 est adopté à l'unanimité.

*
* *

La commission a décidé de procéder à une deuxième lecture (conformément à l'article 83 du Règlement) et de demander une note de légistique.

Art. 36^{ter}

Amendement nr. 109 wordt aangenomen met 11 stemmen en 3 onthoudingen.

Art. 37

Het artikel wordt ongewijzigd aangenomen met 11 tegen 3 stemmen.

Art. 38 (*nieuw*)

Amendement nr. 43 wordt verworpen met 9 tegen 3 stemmen en 2 onthoudingen.

Amendement nr. 79 wordt verworpen met 12 tegen 2 stemmen.

Amendement nr. 119 wordt ingetrokken.

De amendementen nrs. 135, 149 en 148 worden achtereenvolgens verworpen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 143 wordt aangenomen met 11 stemmen en 3 onthoudingen.

De amendementen nrs. 125 en 133 worden achtereenvolgens verworpen met 8 tegen 5 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr. 126 wordt verworpen met 8 tegen 6 stemmen.

Amendement nr. 112 wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 39 (*nieuw*)

Amendement nr. 134 wordt eenparig aangenomen.

*
* *

De commissie heeft beslist om over te gaan tot een tweede lezing (art. 83 Rgt) en om eveneens een wetgevingstechnisch nota te vragen.

VII.— DEUXIÈME LECTURE (ARTICLE 94 DU RÈGLEMENT)

Les articles amendés ont été soumis à une deuxième lecture au cours de la réunion du 6 février 2007.

Art. 18 (ancien article 19)

– Le texte adopté en première lecture s'énonce comme suit :

« L'article 1254 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994 et modifié par la loi du 20 mai 1997, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 1254. — § 1er. Sauf lorsqu'elle est fondée sur l'article 229, § 1, du Code civil, la demande pour cause de désunion irrémédiable peut être introduite par une requête telle que prévue aux articles 1034 bis et suivants.

§ 2. Les intéressés sont dispensés de fournir les diverses preuves d'identité, de nationalité et d'inscription aux registres de la population ou des étrangers mentionnées au § 1er, pour autant qu'ils soient inscrits, à la date de la demande, au Registre national des personnes physiques créé par la loi du 8 août 1983 organisant un Registre national des personnes physiques.

Les données figurant dans ce registre font foi jusqu'à preuve du contraire. Le greffier du tribunal contrôle dans ce cas les données d'identité au moyen du Registre national et verse un extrait de celui-ci au dossier.

Ils sont également dispensés de fournir:

1° les actes de naissance mentionnés au § 1er, pour autant que les enfants concernés soient nés en Belgique;

2° l'acte de mariage, si le mariage a été contracté en Belgique.

Dans les deux cas, le greffe du tribunal demande lui-même une copie de l'acte au dépositaire du registre. Il en va de même lorsque l'acte a été transcrit en Belgique et que le greffe connaît le lieu de sa transcription.

§ 3. Les dispositions du § 2 ne s'appliquent pas à une action en référé. Elles ne s'appliquent pas d'avance aux personnes inscrites au registre d'attente.

§ 4. Si les mentions de l'acte introductif d'instance sont incomplètes, ou si le greffe n'a pas pu recueillir en temps utile certaines informations pour l'audience

VII. — TWEEDE LEZING (ART. 94 RGT.).

De geamendeerde tekst werd aan een tweede lezing onderworpen tijdens de vergadering van 6 februari 2007.

Art. 18 (vroeger art.19)

– De tekst aangenomen in eerste lezing luidt als volgt:

Artikel 1254 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994 en gewijzigd bij de wet van 20 mei 1997 wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Art. 1254. — § 1. Tenzij ze is gebaseerd op artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, kan de vordering wegens onherstelbare ontwrichting worden ingesteld bij verzoekschrift zoals bepaald in de artikelen 1043 bis en volgende.

§ 2. Er geldt een vrijstelling van de voorlegging van de diverse bewijzen van identiteit, van nationaliteit en van inschrijving in het bevolkings- of vreemdelingenregister vermeld in § 1, voor zover de respectieve betrokkenen op de datum van het verzoekschrift zijn opgenomen in het Rijksregister van de natuurlijke personen, opgericht bij wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een rijksregister van de natuurlijke personen.

De in dit register opgenomen gegevens gelden tot bewijs van het tegendeel. De griffier van de rechtbank controleert in dat geval de identiteitsgegevens aan de hand van het Rijksregister en voegt een uittreksel uit het Rijksregister bij het dossier.

Er geldt tevens vrijstelling van het voorleggen van:

1° de geboorteakten vermeld in § 1 voor zover de betrokken kinderen in België geboren zijn;

2° de huwelijksakte indien het huwelijk in België plaats vond.

In beide gevallen vraagt de griffie van de rechtbank zelf het afschrift van de akte op aan de houder van het register. Hetzelfde geldt wanneer de akte in België is overgeschreven en de griffie de plaats van de overschrijving ervan kent.

§ 3. De bepalingen in paragraaf 2 gelden niet voor een vordering in kort geding. Ze gelden evenmin voor personen die zijn ingeschreven in het wachtregister.

§ 4. Als de vermeldingen van de akte van rechtsingang onvolledig zijn of indien de griffie bepaalde informatie niet tijdig kon verkrijgen voor de inleidende zitting, no-

d'introduction, le juge invite la partie la plus diligente à communiquer les informations requises ou à compléter le dossier de la procédure. Chaque partie peut aussi prendre elle-même l'initiative de constituer le dossier.

§ 5. Jusqu'à la clôture des débats, les parties ou l'une d'elles peuvent étendre ou modifier la cause ou l'objet de la demande, introduire des demandes reconventionnelles ou ampliatives, et ce par conclusions contradictoirement prises, ou par conclusions communiquées à l'autre conjoint par exploit d'huissier ou par lettre recommandée à la poste avec accusé de réception. ' ».

– Discussion

Le service juridique de la Chambre fait observer qu'après amendement, l'article 1254 en projet ne forme plus un ensemble logique. Dans l'amendement n° 144 (DOC 51-2341/016, sous-amendement à l'amendement n° 116), il y a bien évidemment lieu de lire les mots "remplacer le paragraphe 1^{er}, alinéa 1^{er}, par la disposition suivante" au lieu des mots "remplacer le § 1^{er} par la disposition suivante" et il y a lieu de rétablir le texte de l'article 1254, § 1^{er}, alinéas 2 à 5, proposé par l'amendement n° 116 (DOC 51-2341/011).

Dans l'hypothèse où il y a lieu de rétablir le texte de l'amendement n° 116, on peut se demander s'il ne conviendrait pas de remplacer, dans le § 1^{er}, alinéa 3, de l'article 1254, les mots "sans préjudice d'une demande ampliative en cours de procédure" / "zonder afbreuk te doen aan een aanvullende vordering in de loop van de procedure" par les mots "sans préjudice de § 5" / "onverminderd § 5". En effet, le champ d'application du § 5 est plus large que celui du § 1^{er}, alinéa 3, qui prévoit uniquement une demande ampliative.

Dans le § 2 de l'article 1254 en projet, les mots "à la date de la demande" / "op de datum van het verzoekschrift" ne concordent pas. Étant donné qu'il est possible d'introduire tant une citation qu'une requête, on écrira "à la date de l'acte introductif d'instance" / "op de datum van de gedinginleidende akte".

Mme Martine Taelman (VLD) et M. Guy Swennen (*sp.a-spirit*) présentent l'amendement n° 158 qui vise à tenir compte de cette observation. (DOC 51 2341/017)

L'amendement n° 158 est adopté par 11 voix et 3 abstentions.

L'article, ainsi modifié, est adopté par 10 voix contre 3 et 1 abstention.

digd de rechter de meest gereede partij uit de nodige inlichtingen te verstrekken of het dossier van de procedure te vervolledigen. Elke partij kan ook zelf het initiatief nemen om het dossier samen te stellen.

§ 5. Tot aan de sluiting van de debatten kunnen de partijen of één van de partijen de zaak of het voorwerp van de vordering uitbreiden of wijzigen, tegenvorderingen of aanvullende vorderingen inleiden, en dit aan de hand van op tegenspraak genomen conclusies of door conclusies meegedeeld aan de andere echtgenoot bij gerechtsdeurwaardersexploot of bij ter post aangegetekende brief met ontvangstbewijs. ».

– Bespreking

De juridische dienst van de Kamer merkt op dat het ontworpen artikel 1254 na amendering geen logisch geheel meer vormt. In amendement nr. 144 (DOC 51-2341/016, subamendement op amendement nr. 116) moeten de woorden «*paragraaf 1 vervangen als volgt*» allicht worden gelezen als «*paragraaf 1, eerste lid, vervangen als volgt*», en moet de tekst van het door amendement nr. 116 (DOC 51-2341/011) ontworpen artikel 1254, § 1, tweede tot vijfde lid, worden hersteld.

In de veronderstelling dat de tekst van amendement nr. 116 moet worden hersteld, rijst de vraag of in § 1, derde lid, van het ontworpen artikel 1254, de woorden «*zonder afbreuk te doen aan een aanvullende vordering in de loop van de procedure*» / «*sans préjudice d'une demande ampliative en cours de procédure*» niet moeten worden vervangen door de woorden «*onverminderd § 5*» / «*sans préjudice de § 5*». Paragraaf 5 heeft immers een ruimer toepassingsgebied dan § 1, derde lid, waar enkel wordt voorzien in een aanvullende vordering.

In § 2 van het ontworpen artikel 1254 stemmen de woorden «*op de datum van het verzoekschrift*» / «*à la date de la demande*» niet overeen. Aangezien zowel een dagvaarding als een verzoekschrift mogelijk zijn, schrijve men «*op de datum van de gedinginleidende akte*» / «*à la date de l'acte introductif d'instance*».

Mevrouw Martine Taelman (VLD) en heer Guy Swennen (*sp.a-spirit*) dienen amendement nr. 158 in dat aan deze opmerking tegemoetkomt. (DOC 51 2341/017)

Amendement nr. 158 wordt aangenomen met 11 stemmen en 3 onthoudingen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 19 (ancien art. 20)

– Le texte adopté en première lecture est libellé comme suit:

L'article 1255 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 1255.— § 1er. Si le divorce est sollicité conjointement sur base de l'art 229, § 2, du Code civil, la requête est signée par chacun des époux, ou par au moins un avocat ou un notaire.

S'il est établi que les parties sont séparées de fait depuis plus de six mois, le juge prononce le divorce.

Si les parties ne sont pas séparées de fait depuis plus de six mois, le juge fixe une nouvelle audience. Celle-ci a lieu à une date immédiatement ultérieure à l'écoulement du délai de six mois, ou trois mois après la première comparution des parties. Lors de cette audience, si les parties confirment leur volonté, le juge prononce le divorce.

Lorsqu'il prononce le divorce, le cas échéant, le juge homologue les accords intervenus entre parties.

§ 2. Si le divorce est demandé par l'un des époux en application de l'article 229, § 3 du Code civil, le juge prononce le divorce s'il constate que les parties sont séparées de fait depuis plus d'un an.

Si les parties ne sont pas séparées de fait depuis plus d'un an, le juge fixe une nouvelle audience. Celle-ci a lieu à une date immédiatement ultérieure à l'écoulement du délai d'un an, ou six mois après la première audience. Lors de cette audience, si l'une des parties le requiert, le juge prononce le divorce.

§ 3. Si le divorce est demandé par l'un des époux et qu'en cours de procédure, l'autre marque son accord quant à la demande, le divorce est prononcé moyennant le respect des délais visés au § 2.

§ 4. La séparation de fait des époux peut être établie par toutes voies de droit, l'aveu et le serment exceptés, et notamment par la production de certificats de domicile démontrant des inscriptions à des adresses différentes.

Art. 19 (vroeger art. 20)

– De tekst aangenomen in eerste lezing luidt als volgt:

Artikel 1255 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Art. 1255.— § 1. Indien de echtscheiding door de partijen gezamenlijk gevorderd wordt krachtens artikel 229, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, wordt het verzoekschrift ondertekend door iedere echtgenoot of ten minste door een advocaat of een notaris.

Als vastgesteld is dat de partijen sinds meer dan zes maanden feitelijk gescheiden zijn spreekt de rechter de echtscheiding uit.

Als de partijen niet langer dan zes maanden feitelijk gescheiden zijn, stelt de rechter een nieuwe zitting vast. Deze kan plaatshebben op een datum onmiddellijk na het verstrijken van de termijn van zes maanden, of drie maanden na de eerste verschijning van de partijen. Tijdens deze zitting spreekt de rechter de echtscheiding uit indien de partijen hun wil hiertoe bevestigen.

Wanneer de rechter de echtscheiding uitspreekt, homologeert hij desgevallend de tussen de partijen gesloten akkoorden.

§ 2 . Indien de echtscheiding gevorderd wordt door één van de echtgenoten met toepassing van artikel 229, § 3 van het Burgerlijk Wetboek, spreekt de rechter de echtscheiding uit als hij vaststelt dat de partijen sinds meer dan één jaar feitelijk gescheiden zijn.

Als de partijen niet langer dan één jaar feitelijk gescheiden zijn stelt de rechter een nieuwe zitting vast. Deze zal plaatsvinden op een datum die onmiddellijk volgt op het verstrijken van de termijn van één jaar, of zes maanden na de eerste zitting. Als één van de partijen erom verzoekt, spreekt de rechter tijdens deze zitting de echtscheiding uit.

§ 3. Indien echtscheiding gevorderd wordt door één van de echtgenoten en de andere echtgenoot in de loop van de procedure zich met die vordering akkoord verklaart, wordt de echtscheiding uitgesproken, mits het respecteren van de in § 2 bedoelde termijnen.

§ 4. De feitelijke scheiding van de echtgenoten kan aangetoond worden door aanwending van alle middelen van recht, met uitzondering van de bekentenis en de eed, en onder andere door voorlegging van een getuigschrift van woonplaats waaruit inschrijvingen op verschillende adressen blijken.

§ 5. Si le divorce est demandé par l'une des parties, en application de l'article 229, § 1^{er}, du Code civil, et que la preuve du caractère irrémédiable de la désunion est établie, le juge peut prononcer le divorce sans délai.

§ 6. La comparution personnelle des parties est requise lors de la première comparution, sauf si la demande est fondée sur l'article 229, § 2.

Dans les autres cas, sauf circonstances exceptionnelles, la comparution personnelle de la partie demanderesse est requise lors de la première comparution.

En toute hypothèse, l'audience a lieu en chambre du conseil.

Sans préjudice de l'article 1734, le juge tente de concilier les parties. Il leur donne toutes informations utiles sur la procédure et en particulier sur l'intérêt de recourir à la médiation telle que prévue à la septième partie du présent code. Il peut ordonner la surséance de la procédure afin de permettre aux parties de recueillir toutes informations utiles à cet égard. La durée de la surséance ne peut être supérieure à un mois.

§ 7. Si l'un des époux est dans un état de démence ou dans un état grave de déséquilibre mental, il est représenté par son tuteur, son administrateur provisoire général ou spécial, ou, à défaut, par un administrateur ad hoc désigné préalablement par le président du tribunal à la requête de la partie demanderesse.»

– Discussion

Le service juridique de la Chambre constate que selon la justification de l'amendement n° 127 (DOC 51 2341/013), les époux ne doivent plus comparaître personnellement en cas de demande conjointe de divorce (sur la base de l'article 229, § 2). Tel que le § 6 est rédigé actuellement, l'alinéa 1^{er} est cependant trompeur, étant donné qu'il n'y a pas de cas où les deux parties doivent comparaître personnellement lors de la première comparution. Il est proposé de fusionner les alinéas 1^{er} et 2 de l'article 1255, § 6, proposé et d'écrire: *“Sauf circonstances exceptionnelles et sauf si la demande est fondée sur l'article 229, § 2, du Code civil, la comparution personnelle de la partie demanderesse est requise lors de la première comparution.” / “Behoudens uitzonderlijke omstandigheden en behalve indien de vordering gegrond is op artikel 229, § 2, van het Burgerlijk*

§ 5. Indien de echtscheiding door één van de partijen gevorderd wordt met toepassing van artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, en het bewijs van de onherstelbare ontwrichting geleverd is, kan de rechter de echtscheiding dadelijk uitspreken.

§ 6. De persoonlijke verschijning van de partijen is vereist tijdens de eerste verschijning, behalve indien de vordering gebaseerd is op artikel 229, § 2.

In de andere gevallen is, behoudens uitzonderlijke omstandigheden, de persoonlijke verschijning van de verzoekende partij tijdens de eerste verschijning vereist.

In elke hypothese heeft de zitting plaats in raadkamer.

Onverminderd artikel 1734, poogt de rechter de partijen te verzoenen. Hij verstrekt hen alle nuttige inlichtingen over de rechtspleging en met name over het nut een beroep te doen op de bemiddeling zoals voorzien in het zevende deel van dit Wetboek. Hij kan de schorsing van de procedure bevelen teneinde de partijen de mogelijkheid te bieden alle nuttige inlichtingen dienaangaande in te winnen. De duur van de schorsing mag niet meer bedragen dan één maand.

§ 7. Als een echtgenoot zich in een toestand van krankzinnigheid of van diepe geestesgestoordheid bevindt, wordt hij vertegenwoordigd door zijn voogd, zijn algemene of bijzondere voorlopige bewindvoerder of, bij gebreke daarvan, door een beheerder ad hoc voorafgaandelijk door de voorzitter van de rechtbank aangewezen op verzoek van de eisende partij.»

– Bespreking

De juridische dienst van de Kamer stelt vast dat overeenkomstig de verantwoording van amendement nr. 127 (DOC 51 2341/013) de echtgenoten niet meer persoonlijk moeten verschijnen ingeval zij de echtscheiding gezamenlijk vorderen (op grond van artikel 229, § 2). Zoals § 6 thans is geredigeerd, is het eerste lid echter misleidend, daar er geen gevallen zijn waarin beide partijen tijdens de eerste verschijning persoonlijk moeten verschijnen. Voorgesteld wordt om het eerste en het tweede lid van het ontworpen artikel 1255, § 6, samen te voegen en te schrijven: *«Behoudens uitzonderlijke omstandigheden en behalve indien de vordering gegrond is op artikel 229, § 2, van het Burgerlijk Wetboek, is de persoonlijke verschijning van de eisende partij tijdens de eerste verschijning vereist.» / «Sauf circonstances exceptionnelles et sauf si la demande est fondée sur*

Wetboek, is de persoonlijke verschijning van de eisende partij tijdens de eerste verschijning vereist.” (remplacement des mots “verzoekende partij” par les mots “eisende partij”, qui sont aussi utilisés, entre autres, au § 7).

M. Didier Pire, représentant du ministre, estime que cette observation est fondée.

M. Melchior Wathelet (cdH) considère, lui aussi, que l’amendement tel qu’il a été adopté en première lecture n’est pas clair en ce qui concerne le § 6. Il y a lieu ici de distinguer clairement les § 1^{er} et 3 et le § 2. Lorsque seule une partie formule une demande de divorce, la comparution personnelle de la partie demanderesse est requise lors de la première comparution, sinon pas.

Mme Martine Taelman (VLD), présidente de la commission de la Justice, et M. Guy Swennen (sp.a-spirit) présentent l’amendement n° 159 qui vise à tenir compte de l’observation du service juridique. (DOC 51 2341/017)

L’amendement n° 159 est adopté par 9 voix et 6 abstentions.

L’article, ainsi modifié, est adopté par 8 voix contre 4 et 3 abstentions.

Article 29 (ancien article 31)

– Le texte adopté en première lecture est libellé comme suit:

L’article 1276 du même Code, remplacé par la loi du 30 juin 1994, est remplacé par la disposition suivante:

«Art. 1276.— Le délai prévu à l’article 1275, § 2, alinéa 1^{er}, ne commence à courir, à l’égard des jugements, qu’après l’expiration du délai d’opposition lorsque le jugement est rendu contradictoirement et après l’expiration du délai d’opposition lorsque le jugement est rendu par défaut et, à l’égard des décisions contradictoires, qu’après l’expiration du délai de pourvoi en cassation prévu à l’article 1274 ou, le cas échéant, après le prononcé de l’arrêt rejetant le pourvoi.».

– Discussion

Le service juridique de la Chambre constate que le projet de loi initial prévoyait que les décisions prononçant le divorce n’étaient pas susceptibles d’appel. Il s’imposait dès lors de modifier l’article 1276 du Code judi-

l’article 229, § 2, du Code civil, la comparution personnelle de la partie demanderesse est requise lors de la première comparution.» (vervanging van de woorden «verzoekende partij» door de woorden «eisende partij», die onder meer ook in § 7 worden gebruikt).

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, vindt de bemerking terecht.

De heer Melchior Wathelet (cdH) beaamt dat het amendement zoals aangenomen in eerste lezing wat § 6 betreft niet duidelijk is. Er dient hier een duidelijk onderscheid te worden gemaakt tussen de §§1 en 3 en §2. Wanneer slechts één partij de aanvraag om uit de echt gescheiden formuleert dan is de persoonlijke verschijning van de eisende partij tijdens de eerste verschijning vereist, anders niet.

Mevrouw Martine Taelman (VLD), voorzitter van de commissie voor de Justitie, en de heer Guy Swennen (sp.a-spirit) dienen amendement nr. 159 dat tegemoet komt aan de bemerking van de juridische dienst. (DOC 51 2341/017)

Amendement nr. 159 wordt aangenomen met 9 stemmen en 6 onthoudingen.

Het artikel, zoals geamendeerd, wordt aangenomen met 8 tegen 4 stemmen en 3 onthoudingen.

Artikel 29 (vroeger artikel 31)

– De tekst aangenomen in eerste lezing luidt als volgt:

Artikel 1276 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 30 juni 1994, wordt vervangen door de volgende bepaling:

«Art. 1276.— De termijn bedoeld in artikel 1275, § 2, eerste lid, gaat ten aanzien van vonnissen pas in na het verstrijken van de termijn van hoger beroep wanneer het vonnis op tegenspraak is gewezen en na het verstrijken van de termijn van verzet wanneer het vonnis bij verstek is gewezen en, wanneer het vonnis op tegenspraak is gewezen, pas na het verstrijken van de termijn van voorziening in cassatie zoals bedoeld in artikel 1274 of, in voorkomend geval, na de uitspraak van het arrest waarbij de voorziening verworpen wordt.».

– Bespreking

De juridische dienst van de Kamer stelt vast dat het oorspronkelijke wetsontwerp bepaalde dat beslissingen die de echtscheiding uitspreken niet voor hoger beroep in aanmerking komen. Daarom moest artikel 1276 van

ciaire. L'amendement n° 142 (DOC 51-2341/016) a toutefois restauré la possibilité d'appel. Il ne s'imposait dès lors plus de modifier l'article 1276. L'amendement n° 83 tend certes à tenir compte de la restauration de la possibilité d'appel, mais les mots "et, à l'égard des décisions contradictoires" / "en wanneer het vonnis op tegenspraak is gewezen" ont été maintenus dans le texte, alors qu'il conviendrait d'écrire "et, à l'égard des arrêts" / "en ten aanzien van arresten". L'article 29 (ancien article 31) du projet de loi peut tout simplement être supprimé.

Mme Martine Taelman (VLD), présidente de la commission de la Justice, présente l'amendement n° 160 qui tend à supprimer cet article.

L'amendement n° 160 est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Article 39 (nouveau)

– Le texte adopté en première lecture est libellé comme suit:

§ 1^{er}. Pour l'application de l'article 229, §§ 2 et 3, du Code civil, la période de séparation antérieure à l'entrée en vigueur de la présente loi est prise en considération.

§ 2. Lorsque le divorce a été prononcé avant l'entrée en vigueur de la présente loi, en application des anciens articles 229, 231 et 232 du même Code, le droit à la pension prévu à l'article 301 du même Code reste acquis ou exclu en vertu des conditions légales anciennes.

§ 3. Pour l'application des dispositions de l'article 301 § 2, § 3 et § 5 du même Code, il peut être fait état de faits antérieurs à l'entrée en vigueur de la présente loi.

§ 4. L'art 301, § 4, du même Code, tel que modifié par l'article 8 de la présente loi, est applicable aux pensions alimentaires fixées par un jugement antérieur à l'entrée en vigueur de celle-ci.

Si la durée de cette pension n'a pas été déterminée, le délai de l'article 301, § 4, prend cours à la date de l'entrée en vigueur de la présente loi.

Si la durée de la pension a été déterminée, cette durée demeure d'application sans qu'elle puisse excéder la limite prévue à l'alinéa précédent.

het Gerechtelijk Wetboek worden gewijzigd. Amendement nr. 142 (DOC 51-2341/016) herstelde evenwel de beroepsmogelijkheid tegen echtscheidingsvonnissen. Een wijziging van artikel 1276 is dus niet langer vereist. Amendement nr. 83 beoogt weliswaar met het herstel van de beroepsmogelijkheid rekening te houden, maar de woorden «en wanneer het vonnis op tegenspraak is gewezen» / «et, à l'égard des décisions contradictoires» zijn in de tekst blijven staan, terwijl er zou moeten staan «en ten aanzien van arresten» / «et, à l'égard des arrêts». Artikel 29 (vroeger artikel 31) van het wetsontwerp kan eenvoudigweg vervallen.

Mevrouw Martine Taelman (VLD), voorzitter van de commissie voor de Justitie, dient amendement nr. 160 in tot weglating van dit artikel.

Amendement nr. 160 wordt aangenomen met 9 stemmen en 4 onthoudingen.

Artikel 39 (nieuw)

– De tekst aangenomen in eerste lezing luidt als volgt:

§ 1. Voor de toepassing van artikel 229, §§ 2 en 3, van het Burgerlijk Wetboek, wordt de periode van feitelijke scheiding voorafgaand aan het van kracht worden van deze wet in aanmerking genomen.

§ 2. Indien de echtscheiding werd uitgesproken voor het van kracht worden van deze wet, overeenkomstig met de vroegere artikelen 229, 231 en 232 van hetzelfde Wetboek, blijft het recht op een uitkering voorzien in artikel 301 van hetzelfde Wetboek verworven of geweigerd krachtens de vroegere wettelijke voorwaarden.

§ 3. Voor de toepassing van de bepalingen van artikel 301, § 2, § 3 en § 5 van hetzelfde Wetboek, kan men zich beroepen op feiten voorafgaand aan het van kracht worden van deze wet.

§ 4. Artikel 301, § 4, van hetzelfde Wetboek, zoals gewijzigd bij artikel 8 van deze wet, is van toepassing op de uitkeringen tot levensonderhoud, vastgelegd door een vonnis voorafgaand aan het van kracht worden ervan.

Indien de duur van de uitkering niet werd bepaald, neemt de termijn van artikel 301, § 4, een aanvang op de datum van het van kracht worden van deze wet.

Indien de duur van de uitkering werd bepaald, blijft deze duur van toepassing, zonder dat ze de beperking voorzien in het vorige lid kan overschrijden.

§ 5. L'article 1274 du même Code, tel que modifié par l'article 27 de la présente loi, n'est pas applicable aux arrêts prononcés avant l'entrée en vigueur de la présente loi, lorsque la clôture des débats a été prononcée avant celle-ci.

– Discussion

M. Melchior Wathelet (cdH) attire l'attention des membres sur le § 4, alinéa 2, qui prévoit que, si la durée de la pension n'a pas été fixée par un jugement antérieur à l'entrée en vigueur de la loi à l'examen, le délai de l'article 301, § 4, prend cours à dater de l'entrée en vigueur de la loi. Le délai dont il est question à l'article 301, § 4, est celui qui prévoit que la durée de la pension ne peut être supérieure à la durée du mariage, et ce, alors que, conformément à l'article 301, § 4, alinéa 2, en projet, le tribunal peut prolonger le délai en cas de circonstances exceptionnelles.

Il ne ressort pas clairement du texte de l'article 39, § 4, en projet, qu'en l'espèce, cette adaptation est également d'application en cas de circonstances exceptionnelles.

Son amendement n° 160 tend dès lors à supprimer, dans l'article 39, § 4, alinéa 2, en projet, le renvoi au « *délai* » afin qu'il soit clair que la disposition a trait à l'ensemble de l'article 301, § 4, du Code civil.

Mme Sabien Lahaye-Battheu (VLD) considère inopportun d'adopter l'amendement. L'article 39, § 4, renvoie au délai visé à l'article 301, § 4. Ce dernier article prévoit que par « *délai* », on entend ou bien la durée du mariage, ou bien la durée prolongée par le tribunal en raison de circonstances exceptionnelles. La notion de « *délai* » est en effet également utilisée dans l'article 301, § 4, alinéa 2, proposé (circonstances exceptionnelles).

Le renvoi au « *délai* de l'article 301, § 4 » porte dès lors sur l'ensemble du § 4

M. Melchior Wathelet (cdH) considère que cette interprétation ne ressort pas aussi clairement des termes utilisés. Il demande en outre si, dans le cadre des mesures transitoires, l'article 301, § 5, proposé, du Code civil, peut être appliqué (art. 8 du texte adopté en première lecture)

M. Didier Pire, représentant de la ministre, explique qu'en ce qui concerne cette dernière question, l'article 39, § 3, en projet, prévoit explicitement que pour l'application des dispositions de l'article 301 § 2, 3 et 5 du Code civil, il peut être fait état de faits antérieurs à l'entrée en vigueur de la loi à l'examen. Il s'agit bien en-

§ 5. Artikel 1274 van hetzelfde Wetboek, zoals gewijzigd bij artikel 27 van deze wet, is niet van toepassing op de arresten uitgesproken voor het van kracht worden van deze wet, indien de debatten voordien afgesloten werden.

– Bespreking

De heer Melchior Wathelet (cdH) vestigt de aandacht van de leden op §4, tweede lid, dat stelt dat als de duur van de uitkering niet werd vastgelegd door een vonnis voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze wet, de termijn van artikel 301, § 4, een aanvang neemt op de datum van de inwerkingtreding van deze wet. De termijn waarvan sprake is in artikel 301, § 4, is deze die stelt dat de duur van de uitkering niet langer mag zijn dan de duur van het huwelijk. Dit terwijl overeenkomstig het ontworpen artikel 301, § 4, tweede lid, de rechtbank ingeval van buitengewone omstandigheden de termijn kan verlengen.

Uit de lezing van het ontworpen artikel 39, § 4, blijkt niet duidelijk dat deze aanpassing in geval van buitengewone omstandigheden hier eveneens van toepassing is.

Zijn amendement nr. 160 stelt daarom voor om in het ontworpen artikel 39, §4, tweede lid, de verwijzing naar « *de termijn* » weg te laten opdat duidelijk is dat de bepaling betrekking heeft op het volledige artikel 301, § 4, van het Burgerlijk Wetboek.

Mevrouw Sabien Lahaye-Battheu (VLD) acht de aanname van het amendement niet aangewezen. Artikel 39, § 4, verwijst naar de termijn bedoeld in artikel 301, § 4. Dit laatste artikel stelt dat onder termijn dient te worden verstaan, hetzij de duur van het huwelijk, hetzij een wegens buitengewone omstandigheden door de rechtbank verlengde duur. De notie « *termijn* » wordt immers ook gebruikt in het ontworpen artikel 301, § 4, tweede lid (buitengewone omstandigheden).

De volledige § 4 wordt aldus gevat door de verwijzing naar « *de termijn* van artikel 301, § 4 ».

De heer Melchior Wathelet (cdH) meent dat dit toch niet zo duidelijk blijkt uit de gebruikte woorden. Voorts wenst hij te vernemen of in het kader van de overgangsmaatregelen toepassing kan worden gemaakt van het ontworpen artikel 301, § 5, van het Burgerlijk Wetboek (art. 8 van de tekst aangenomen in eerste lezing)

De heer Didier Pire, vertegenwoordiger van de minister, verduidelijkt dat wat dit laatste betreft, het ontworpen artikel 39, § 3, duidelijk stelt dat men zich voor de toepassing van artikel 301, §§ 2, 3 en 5, van het Burgerlijk Wetboek kan beroepen op feiten voorafgaand aan de inwerkingtreding van deze wet. Het betreft uiter-

tendu des affaires plaidées après l'entrée en vigueur de la loi à l'examen.

En ce qui concerne la portée de l'article 39, § 4, en projet, il répond que c'est évidemment l'ensemble de l'article 301, § 4, qui est visé.

Il explique que les dispositions transitoires en projet reflètent les prescriptions de la doctrine en matière de dispositions transitoires.

Mme Martine Taelman, présidente de la commission, ajoute qu'en tout état de cause, l'intention du législateur ressort clairement de la présente discussion.

L'amendement n° 162 est rejeté par 9 voix contre 4 et 2 abstentions.

La commission confirme son vote précédent sur l'article à l'examen.

*
* *

Au cours de sa réunion du 6 février 2007, la commission a également pris connaissance des observations d'ordre légistique du service juridique de la Chambre.

Le service juridique observe, à propos de l'article 30 (l'ancien article 32), que conformément à la nouvelle procédure de divorce, la demande peut, selon le cas, être introduire par citation ou par requête. Tel qu'il est actuellement libellé dans la version néerlandaise, l'article 30, 1°, ne concorde pas avec la version française. Si, à l'article 1282 du Code judiciaire, les mots "de dagvaarding tot echtscheiding" sont remplacés par les mots "de inleiding van de vordering", selon le texte néerlandais, le moment de la signification est toujours déterminant, alors que, selon le texte français, c'est l'introduction de la demande qui est déterminante. Si la commission opte pour la version française, on écrira au 1° "de woorden 'de dagvaarding tot echtscheiding is betekend' worden vervangen door de woorden 'de vordering wordt ingeleid'". Reste cependant à savoir si l'objectif n'était pas plutôt de compter à partir de la signification de la citation ou de la notification de la requête. Dans ce cas, il y aurait lieu d'adapter les deux versions.

Pour clarifier les choses, *Mme Martine Taelman (VLD), présidente de la commission de la Justice,* présente l'amendement n° 161 (DOC 51 2341/017).

La commission accepte le dépôt de cet amendement d'ordre légistique.

aard de rechtsgedingen die gepleit worden na de inwerkingtreding van deze wet.

Wat de draagwijdte van het ontworpen artikel 39, §4, betreft, antwoordt hij dat het duidelijk is dat het volledige artikel 301, §4, gevisieerd is.

Hij verduidelijkt dat de ontworpen overgangsbepalingen de weergave zijn van wat de doctrine inzake overgangsmaatregelen voorschrijft.

Mevrouw Martine Taelman, voorzitter van de commissie, verduidelijkt dat de intentie van de wetgever in elk geval duidelijk blijkt uit deze bespreking.

Amendement n° 162 wordt verworpen met 9 tegen 4 stemmen en 2 onthoudingen.

De commissie bevestigt haar eerdere stemming over dit artikel.

*
* *

Tijdens de vergadering van 6 februari 2007 heeft de commissie eveneens kennis genomen van de wetgevingstechnische bemerkingen van de juridische dienst van de Kamer.

De juridische dienst merkt over artikel 30 (het vroegere artikel 32) op dat volgens de nieuwe echtscheidingsprocedure de vordering, naar gelang van het geval, kan worden ingeleid bij dagvaarding of bij verzoekschrift. Zoals de Nederlandse tekst van artikel 30, 1°, thans is geredigeerd, stemt hij echter niet overeen met de Franse. Als in artikel 1282 van het Gerechtelijk Wetboek de woorden «*de dagvaarding tot echtscheiding*» worden vervangen door de woorden «*de inleiding van de vordering*», is volgens de Nederlandse tekst het ogenblik van de betekening nog altijd bepalend, terwijl volgens de Franse tekst de inleiding van de vordering bepalend is. Als de commissie voor de Franse versie kiest, dan schrijve men in 1° «*de woorden 'de dagvaarding tot echtscheiding is betekend' worden vervangen door de woorden 'de vordering wordt ingeleid'*». De vraag rijst evenwel of het niet veeleer de bedoeling was te rekenen vanaf de betekening van de dagvaarding of van de kennisgeving van het verzoekschrift. In dat geval moeten beide versies worden aangepast.

Ter verduidelijking dient *mevrouw Martine Taelman (VLD), voorzitter van de commissie voor de Justitie,* amendement nr. 161 in (DOC 51 2341/017).

De commissie aanvaardt de indiening van het wetgevingstechnisch amendement.

L'amendement n° 161 et l'article 30, ainsi modifié, sont successivement adoptés par 12 voix contre 2 abstentions.

La commission approuve les autres corrections d'ordre légistique proposées.

*
* *

L'ensemble du projet de loi, tel qu'il a été modifié et corrigé sur le plan légistique, est adopté par 11 voix contre 4. Les propositions de loi jointes deviennent par conséquent sans objet.

Les rapporteurs,

Le président,

Valérie DEOM
Servais VERHERSTRAETEN

Martine Taelman

Het amendement nr. 161 en het aldus geamendeerde artikel 30 worden achtereenvolgens aangenomen met 12 tegen 2 stemmen.

De commissie stemt in met de overige voorgestelde wetgevingstechnische verbeteringen.

*
* *

Het geheel van het wetsontwerp, zoals geamendeerd en wetgevingstechnisch verbeterd, wordt aangenomen met 11 tegen 4 stemmen. Dientengevolge vervallen de toegevoegde wetsvoorstellen.

De rapporteurs,

De voorzitter,

Valérie DEOM
Servais VERHERSTRAETEN

Martine Taelman

ANNEXE

I. Note d'orientation relative au droit transitoire, transmise par M. Yves-Henri LELEU, professeur à l'ULg, chargé de cours à l'ULB et avocat

A. Généralités

1. La présente note a pour objet de décrire les effets dans le temps de la réforme au regard des principes généraux de droit transitoire, pour orienter le législateur en proposant des pistes pour d'éventuelles dispositions transitoires spéciales.

Nous formulons un avis quant à l'opportunité de celles-ci, sans proposer une rédaction aboutie.

Le texte législatif ayant servi de base de travail est le Projet de loi n° 2341 avec les précisions du consultant relatives à des amendements pouvant être adoptés, à savoir, l'un tendant à maintenir distincte la procédure de divorce par consentement mutuel¹ et l'autre tendant à supprimer l'article 229, § 4 en projet pour éviter toute référence à la faute au stade du prononcé du divorce.

Le cahier des charges établi par le consultant a été étendu de manière à aborder les principaux problèmes de droit transitoire, mais ne prétend pas à l'exhaustivité sur les questions de moindre portée politique (ex. séparation de corps, droit de la filiation,...)

2. Les principes généraux de droit transitoire applicables à la matière sont, par référence à la théorie de Roubier (*Le droit transitoire*, 2^{ème} éd., Paris, Dalloz, 1961):

- La non-rétroactivité des lois et son corollaire, leur application immédiate aux situations en cours de constitution et en cours d'effets (art. 2 C.civ.).
- L'application immédiate des lois de procédure.
- L'interdiction de saisir des faits du passé pour la mise en œuvre de la loi nouvelle.
- La survie de la loi ancienne en matière contractuelle.

¹ Ceci appellera sans doute une refonte des nombreuses dispositions de l'actuel projet visant à laisser une possibilité de transformer une procédure contentieuse en procédure consensuelle par homologation d'accords (complets) en cours de procédure.

BIJLAGE

I. Oriëntatienota inzake het overgangsrecht, bezorgd door de heer Yves-Henry Leleu, hoogleraar aan de ULg, docent aan de ULB en advocaat

A. Algemeen

1. Deze nota heeft tot doel weer te geven welke uitwerking in de tijd de hervorming van de echtscheidingsprocedure kan hebben in het licht van de algemene overgangsrechtelijke beginselen. Een ander oogmerk bestaat erin de wetgever te oriënteren door een aantal denkpistes uit te tekenen voor eventuele bijzondere overgangsbepalingen.

Wel wordt uitsluitend dieper ingegaan op de opportuniteit van die overgangsbepalingen, zonder een precieze formulering te suggereren.

Als basistekst werd de wettekst genomen die is vervat in wetsontwerp nr. 51 2341/001, al zullen eveneens preciseringen worden gegeven in verband met twee eventueel aan te nemen amendementen. Het ene strekt ertoe de procedure voor echtscheiding door onderlinge toestemming als een afzonderlijke procedure te blijven beschouwen¹; het andere strekt er toe het ontworpen artikel 229, § 4, alsnog weg te laten, teneinde elke verwijzing naar een fout bij de uitspraak van de echtscheiding te bannen.

De oorspronkelijke opzet van deze nota werd uitgebreid, teneinde ook te kunnen ingaan op de voornaamste aspecten inzake overgangsrecht. Toch was het daarbij niet de bedoeling de vraagstukken die politiek minder doorwegen exhaustief te behandelen (bijvoorbeeld scheiding van tafel en bed, afstammingsrecht,...).

2. Afgaande op de theorie van Roubier (*Le droit transitoire*, Dalloz, 2de editie, Parijs, 1961), zijn op deze aangelegenheid de volgende algemene overgangsrechtelijke beginselen van toepassing:

- de niet-terugwerking van de wetten en, bijgevolg, de onmiddellijke toepassing ervan op huidige en toekomstige situaties (artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek);
- de onmiddellijke toepassing van de procedurewetten;
- het verbod feiten uit het verleden aan te voeren met het oog op de tenuitvoerlegging van een nieuwe wet;
- de blijvende uitwerking van de vroegere wetten op lopende overeenkomsten.

¹ Dat amendement zal wellicht een herziening vergen van heel wat bepalingen uit het thans voorliggende wetsontwerp, teneinde de mogelijkheid open te houden dat een geschilprocedure wordt omgezet in een consensuele procedure via de homologatie van (volledige) overeenkomsten tijdens de procedure.

Annonçons d'emblée, en réponse anticipative aux deux questions principales, les causes et les effets du nouveau divorce, que ces principes commandent l'application immédiate des dispositions de *procédure*, et de celles relatives aux *effets alimentaires* ou *patrimoniaux*. Les anciennes procédures en cours seront remplacées par la nouvelle et le juge pourra prononcer le divorce pour la nouvelle cause; les anciens créanciers et débiteurs alimentaires verront leurs droits modifiés.

Cette application immédiate présente des avantages politiques en termes de diffusion de la réforme, et son impact pratique, notamment sur les anciennes pensions alimentaires est relativement faible compte tenu des pouvoirs modérateurs du juge. Aussi conseillera-t-on de ne pas déroger à ces principes généraux, ou de les couler dans des dispositions transitoires confirmatives.

Par contre, notamment pour modérer certains effets de cette application immédiate sur les pensions alimentaires anciennes, des dispositions transitoires devront permettre au juge de saisir certains faits du passé. Cela s'impose également, en ce qui concerne la cause de divorce, pour prendre en compte la durée antérieure de séparation de fait constitutive de présomption de désunion irrémédiable.

B. Causes de divorce

3. La réforme a pour ambition d'ériger une cause unique de divorce, la désunion irrémédiable.

Dans la théorie générale du droit transitoire, concernant la problématique particulière de la modification d'une cause de divorce, il y a lieu de faire une distinction entre deux aspects de la loi en projet, d'un côté celui qui *supprime* une cause de divorce (le divorce pour excès, sévices et injures graves et le divorce pour séparation de fait de plus de deux ans), et de l'autre en *introduit* une nouvelle (le divorce pour désunion irrémédiable).

1. La suppression du divorce pour faute

4. Le divorce présente la spécificité de nécessiter le prononcé d'une décision judiciaire un jugement constitutif d'état. Le jugement ne reconnaît pas un état anté-

Vooruitlopend op de twee hoofdkwesties (de echtscheidingsgronden en de uitwerking van de nieuwe echtscheidingsregeling) kan nu al worden gesteld dat die beginselen de onmiddellijke toepassing vereisen van de *procedurebepalingen* en van de bepalingen met betrekking tot de *gevolgen van de echtscheiding voor de uitkeringen tot levensonderhoud en voor het vermogen van de ex-partners*. De nog lopende oude procedures zullen worden vervangen door de nieuwe en de rechter kan de echtscheiding uitspreken voor de nieuw aangevoerde grond; de rechten van de «oude» alimentatiegerechtigden en alimentatieplichtigen zullen een wijziging ondergaan.

Die onmiddellijke toepassing heeft politieke voordelen, aangezien de hervorming aldus sneller algemeen tastbaar wordt, terwijl de praktische impact ervan, met name op de oude uitkeringen tot levensonderhoud, relatief beperkt blijft omdat de rechters terzake modererend kunnen optreden. Derhalve ware het raadzaam niet van die algemene beginselen af te wijken, ofwel ze in overgangsbepalingen te gieten die ze bevestigen.

Daarentegen zouden overgangsbepalingen de rechter wél in staat moeten stellen bepaalde feiten uit het verleden aan te voeren, teneinde de scherpe kantjes van bepaalde effecten van die onmiddellijke toepassing op de uitkeringen tot levensonderhoud weg te werken. Wat de echtscheidingsgronden betreft, is een en ander ook noodzakelijk teneinde rekening te houden met de vroegere duur van de feitelijke scheiding, die meetelt voor het vermoeden van duurzame ontwijking.

B. Echtscheidingsgronden

3. De bedoeling van de hervorming bestaat erin te komen tot één enkele echtscheidingsgrond, namelijk de duurzame ontwijking.

Volgens de algemene theorie van het overgangsrecht moet, wat het specifieke vraagstuk van de wijziging van een echtscheidingsgrond betreft, een onderscheid worden gemaakt tussen twee aspecten van de ontworpen wet: enerzijds het feit dat echtscheidingsgronden worden *afgeschaft* (de echtscheiding op grond van geweld-daden, mishandeling of grove beledigingen en de echtscheiding op grond van feitelijke scheiding van meer dan twee jaar); anderzijds het feit dat een nieuwe echtscheidingsgrond wordt *ingevoerd* (de echtscheiding op grond van duurzame ontwijking).

1. De afschaffing van de echtscheiding op grond van een fout

4. Het specifieke van de echtscheiding is dat ze de uitspraak van een rechterlijke beslissing vergt, met name een constitutief vonnis. Meer in het bijzonder erkent dat

rieur mais le crée. Dès lors, en application du *principe d'application immédiate de la loi nouvelle, si une cause de divorce est supprimée, on doit considérer qu'elle ne pourra plus être invoquée en justice*, pas même dans les procédures en cours. La loi nouvelle s'appliquera immédiatement et, dès son entrée en vigueur, il sera impossible de prononcer un divorce pour la cause supprimée (P. Roubier, p. 308).

Certains époux pourraient être frustrés dans leur péripétie procédural, par exemple sur fond d'adultère. Toutefois, ils pourront faire valoir leur acquis en terme de preuves pour l'établissement actuel d'une désunion irrémédiable (*infra* n° 5).

L'application immédiate paraît correspondre à la philosophie dans laquelle le législateur tend à s'inscrire, à sa volonté d'exclure le débat sur la faute, à son désir de pacifier au tant que possible les débats. Nous ne pensons pas qu'il soit opportun de réserver les causes pendantes par une disposition transitoire, qu'il serait juridiquement possible de prévoir (P. Roubier, p. 308).

2. L'introduction du divorce pour désunion irrémédiable

5. L'unique cause divorce peut faire l'objet d'un débat de fond et être **prouvée par toute voie de droit** par les parties (art. 229, § 1^{er}). Quid si elle s'enracine dans des faits ou comportements antérieurs à l'entrée en vigueur de la loi?

En vertu des principes généraux du droit transitoire, si une loi introduit une nouvelle cause de divorce, on se trouve en présence d'un fait qui, sous l'ancienne loi, était incapable de fonder le divorce. A cet égard, il faut distinguer entre les *faits instantanés*, qui se produisent à un moment déterminé (du passé), et les *états continus* qui existaient déjà sous l'ancienne loi et se poursuivent sous la nouvelle. Pour les premiers, le principe est que *les faits antérieurs à la loi nouvelle ne peuvent être atteints par elle sans rétroactivité*. Au contraire, s'il s'agit d'un état de fait continu, la loi nouvelle qui ne pourrait atteindre cet état comme fait du passé *peut l'atteindre au moment de son entrée en vigueur comme fait du présent*, et en faire un cas de divorce (P. Roubier, p. 307).

vonnis geen vroeger reeds bestaande staat, maar creëert het er een nieuwe. *Overeenkomstig het beginsel van de onmiddellijke toepassing van de nieuwe wet geldt bijgevolg de volgende toestand: als een echtscheidingsgrond wordt afgeschaft, moet men ervan uitgaan dat hij niet meer in rechte kan worden aangevoerd*, zelfs niet tijdens de lopende procedures. De nieuwe wet zal onmiddellijk van toepassing zijn en van bij de inwerkingtreding ervan zal het onmogelijk zijn de echtscheiding uit te spreken door te refereren aan de afgeschafte echtscheidingsgrond (P. Roubier, blz. 308).

De procedureslag kan sommige echtgenoten zwaar vallen, bijvoorbeeld in het geval van overspel. Niettemin kunnen zij de voorheen opgebouwde bewijslast doen gelden om in de nieuwe regeling de echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting te verkrijgen (cf. *infra*, punt 5).

De onmiddellijke toepassing strookt kennelijk met de uitgangspunten van de wetgever en met zijn bekommerning niet langer over de fout te redetwisten, maar de debatten zo sereen mogelijk te doen verlopen. Het lijkt ons niet opportuun, hoewel juridisch mogelijk, voor de nog hangende zaken in een overgangsmaatregel te voorzien (P. Roubier, blz. 308).

2. De invoering van de echtscheiding op grond van duurzame ontwrichting

5. Over de unieke echtscheidingsgrond kan grondig worden gedebatteerd. Het bewijs ervan kan door de partijen **met alle wettelijke middelen worden geleverd** (zie het ontworpen artikel 229, § 1). Quid als die duurzame ontwrichting haar oorsprong vindt in feiten of gedragingen die dateren van vóór de inwerkingtreding van de wet?

De algemene beginselen van het overgangsrecht leren ons terzake het volgende: als een wet een nieuwe echtscheidingsgrond invoert, krijgen we te maken met een feit dat onder de oude wet onmogelijk tot een echtscheiding kon leiden. In dat verband moet een onderscheid worden gemaakt tussen *kortstondige feiten*, die zich op een precies tijdstip (in het verleden) voordeden, en een *continue staat*, dat wil zeggen een omstandigheid die al bestond onder de oude wet en die onder de nieuwe wet voortduurt. Voor de kortstondige feiten geldt het *principe dat de feiten van vóór de nieuwe wet niet zonder terugwerking onder die wet kunnen vallen*. Wanneer het daarentegen over een continue staat gaat, kan de nieuwe wet daar normaal gezien geen uitwerking op hebben, omdat het een feit uit het verleden betreft; *desalniettemin kan de wet die uitwerking alsnog krijgen op het tijdstip van zijn inwerkingtreding, waarbij de continue staat dan als een feit – en als dus echtscheidingsgrond – uit het heden wordt beschouwd* (P. Roubier, blz. 307).

Selon nous, l'on peut qualifier la désunion irrémédiable de *fait continu* au sens des principes précités. Le juge pourrait, sans entraver ces principes généraux du droit transitoire, l'appliquer directement dans la cause dont il est saisi et, en application du nouvel article 229, § 1^{er}, prononcer le divorce sur base de son *intime conviction* de l'existence d'une désunion irrémédiable prééxistant à l'entrée en vigueur de la loi nouvelle.

6. L'on doit aussi se demander si le juge pourra appliquer les **présomptions de désunion irrémédiable** liées à la durée de la séparation de fait (art. 229, § 2 et 3) et prendre en considération le temps de séparation écoulé avant l'entrée en vigueur de la loi.

Les principes généraux du droit transitoire imposent une réponse négative. En effet, *une présomption légale nouvelle n'atteint pas les «actes juridiques passés sous une loi ancienne» à peine de «transformer rétroactivement le caractère d'actes juridiques antérieurs»* (P. Roubier, p. 237). Ainsi, en application de ces principes, la loi serait rétroactive si elle faisait produire à une séparation de 6 mois ou de 1 an un effet aussi grave que la présomption de désunion irrémédiable à une époque où cet effet n'était nullement prévu, et où, au contraire, il fallait 2 ans de séparation pour divorcer, au prix fort.

Dès lors si on l'estime politiquement opportun, ce que nous pensons personnellement, il faudra prévoir une disposition transitoire prescrivant que le temps de séparation de fait antérieurement écoulé puisse être inclus dans les durées requises pour les présomptions de désunion irrémédiable. Cette disposition s'avérera particulièrement utile pour les époux engagés dans une procédure de divorce pour séparation prolongée (art. 232, al. 1^{er}) ou séparés depuis par exemple 23 mois avant l'entrée en vigueur de la loi et qui escomptaient engager une telle procédure.

C. Procédure

7. Sont examinées ci-dessous quelques questions de procédure, ajoutées à celles listées par le consultant, au regard du principe général de droit transitoire d'applicabilité immédiate des lois de procédure.

Volgens ons kan de duurzame ontwrichting in het licht van de hierboven aangehaalde beginselen worden beschouwd als een *continu feit*. Zonder daarbij in te gaan tegen die algemene beginselen van het overgangsrecht zou de rechter dat feit in de bij hem aanhangig gemaakte zaak rechtstreeks kunnen aangrijpen om, met toepassing van het nieuwe artikel 229, § 1, de echtscheiding uit te spreken als hij er in gemoede van overtuigd is dat er wel degelijk sprake is van een duurzame ontwrichting die al bestond van vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet.

6. Tevens rijst de vraag of de rechter de **vermoedens van duurzame ontwrichting** die voortvloeien uit de duur van de feitelijke scheiding (art. 229, §§ 2 en 3) kan toepassen, alsook rekening kan houden met de duur van de periode van feitelijke scheiding die dateert van vóór de inwerkingtreding van de wet.

De algemene overgangsrechtelijke beginselen nopen terzake tot een negatief antwoord. *Een nieuw wettelijk vermoeden heeft geen uitwerking op de onder een vorige wet volbrachte rechtshandelingen, want anders wordt de aard van die handelingen retroactief gewijzigd* (P. Roubier, blz. 237). Met toepassing van die beginselen zou de wet terugwerken, mocht ze aan een scheiding van zes maanden of één jaar een even zwaarwichtige uitwerking geven als het vermoeden van duurzame ontwrichting op een tijdstip dat die uitwerking nog helemaal niet bestond of dat, integendeel, men twee jaar feitelijk gescheiden moest leven om uit de echt te mogen scheiden – en dan nog met heel wat verwikkelingen.

Vandaar dat het ons politiek opportuun lijkt te voorzien in een overgangsmaatregel die voorschrijft dat de periode van de feitelijke scheiding die dateert van vóór de inwerkingtreding van de nieuwe wet, kan worden meegeteld bij de duur die vereist is om te kunnen spreken van een vermoeden van duurzame ontwrichting. Die bepaling zal bijzonder nuttig blijken voor echtgenoten die verwikkeld zijn in een echtscheidingsprocedure wegens langdurige feitelijke scheiding (artikel 232, eerste lid) of die, bij de inwerkingtreding van de wet, bijvoorbeeld al 23 maanden gescheiden leefden en net op het punt stonden een dergelijke procedure te starten.

C. Procedure

7. Hierna worden enkele procedurekwesties onderzocht, die, in het licht van het algemeen beginsel van overgangsrecht dat de procedurewetten onmiddellijk van toepassing zijn, werden toegevoegd aan de door de spreker opgesomde knelpunten.

8. Il faut ainsi se demander si les époux en **instance de divorce par consentement mutuel** pourront basculer dans la nouvelle procédure et faire valoir leur désunion irrémédiable, voire «importer» leurs conventions préalables, valablement souscrites, pour les faire homologuer à titre d'accords provisionnels pouvant ensuite être entérinés.²

En vertu de la règle d'*application immédiate des lois de procédure*, il sera possible pour les parties engagées dans un divorce par consentement mutuel avant l'entrée en vigueur de la loi de profiter de la nouvelle législation dès son entrée en vigueur et, partant, de bénéficier en cours de procédure de la «passerelle» vers la procédure judiciaire. Leurs conventions préalables pourront avoir le statut d'accords à entériner suivant les nouvelles règles, si elles ont été valablement conclues sous l'empire de la loi ancienne.

9. Par contre, un **ancien règlement transactionnel non finalisé**, partiel ou non accompagné de la convention relative aux enfants, ne pourra être avalisé suivant la procédure nouvelle, s'agissant d'un contrat nul au regard de la loi en vigueur au moment où le contrat s'est formé (P. Roubier, p. 190).

10. La **suppression des voies de recours** (art. 1271) s'appliquera-t-elle aux procédures en cours? La nouvelle législation supprime la faculté d'interjeter appel de la décision prononçant le divorce. Dès lors que l'admissibilité d'une voie de recours constitue une qualité inhérente au jugement lui-même, l'on doit considérer que *les voies de recours sont définies par la loi en vigueur au jour du jugement* (P. Roubier, p. 564).

Ainsi, si le jugement est prononcé après l'entrée en vigueur de la loi, il ne sera pas susceptible d'appel. Par contre, s'il intervient avant cette date (et ce même si le délai d'appel n'est pas encore écoulé), *l'ancienne législation demeurera applicable*.

² Les considérations qui suivent se basent sur le projet de loi en l'état. On rappellera qu'un amendement tendant à laisser subsister le divorce par consentement mutuel en tant qu'institution indépendante pourrait être adopté, et nécessitera une refonte de plusieurs dispositions. Dans le projet actuel, les parties maintiennent le divorce dans un cadre consensuel s'ils rédigent des conventions complètes, non modifiées et homologuées (art. 1288, § 5). Si les conventions sont incomplètes ou modifiées en cours de procédure, les parties passent au divorce judiciaire. Leurs accords deviennent provisoires et doivent être entérinés dans les 3 mois pour perdurer (art. 1288, § 5, al. 2 et 1257).

8. In dat verband rijst de vraag of de echtgenoten die in een **echtscheiding door onderlinge toestemming verwickeld** zijn, naar de nieuwe procedure zullen kunnen overstappen en de duurzame ontwrichting van hun huwelijk kunnen doen gelden, en zelfs hun voorafgaande, rechtsgeldig ondertekende overeenkomsten «inbrengen», om ze te laten homologeren als voorlopige overeenkomsten die vervolgens kunnen worden bekrachtigd.²

Op grond van de regel dat de *procedurewetten onmiddellijk van toepassing* zijn, zullen de partijen die in een echtscheiding door onderlinge toestemming verwickeld zijn vooraleer de wet in werking treedt, gebruik kunnen maken van de nieuwe wet zodra ze in werking treedt, en in de loop van de procedure dus ook kunnen «overstappen» naar de gerechtelijke procedure. Hun voorafgaande overeenkomsten kunnen de status hebben van akkoorden die volgens de nieuwe regelgeving moeten worden bekrachtigd, op voorwaarde dat ze rechtsgeldig zijn gesloten ten tijde van de vroegere wet.

9. Daar staat tegenover dat een **vroegere, niet-afgeronde minnelijke schikking**, die slechts gedeeltelijk is dan wel geen overeenkomst inzake de kinderen inhoudt, niet kan worden voortgezet volgens de nieuwe procedure, aangezien het om een ongeldige overeenkomst gaat ten aanzien van de wet die gold op het ogenblik dat de overeenkomst werd gesloten (P. Roubier, blz. 190).

10. Geldt het **opheffen van de mogelijkheid om hoger beroep in te stellen** (artikel 1271) voor de aan de gang zijnde procedures? Krachtens de nieuwe wet kan men niet langer in hoger beroep gaan tegen het echtscheidingsvonnis. Aangezien de toelaatbaarheid van een rechtsmiddel als hoedanigheid eigen is aan het vonnis, moet men ervan uitgaan dat *de rechtsmiddelen worden bepaald door de wet die van kracht is op de dag waarop het vonnis wordt gewezen* (P. Roubier, blz. 564).

Daaruit volgt dat het vonnis, als het wordt gewezen nadat de wet in werking is getreden, niet vatbaar is voor hoger beroep. Wordt het evenwel vóór die datum gewezen (zelfs als de termijn van hoger beroep nog niet is afgelopen), *dan blijft de vroegere wet van toepassing*.

² De hierna volgende overwegingen berusten op het huidige wetsontwerp. Er zij op gewezen dat een amendement zou kunnen worden aangenomen, dat ertoe strekt de echtscheiding door onderlinge toestemming te behouden als een op zich staand instituut, waardoor diverse bepalingen zullen moeten worden herzien. In het huidige ontwerp handhaven de partijen de echtscheiding in een consensueel kader als ze volledige, niet-gewijzigde en gehomologeerde overeenkomsten opstellen (artikel 1288, § 5). Als de overeenkomsten onvolledig zijn of in de loop van de procedure worden gewijzigd, stappen de partijen over op de gerechtelijke echtscheiding. Hun akkoorden worden voorlopig en moeten, om te worden aangehouden, binnen drie maanden worden bekrachtigd (artikel 1288, § 5, tweede lid, en artikel 1257).

D. Effets alimentaires

1. Article 301, § 1^{er}: pension conventionnelle

11. Les époux peuvent à tout moment conclure une convention stipulant une pension alimentaire, son montant et ses modalités. Un tel accord, s'il intervient pendant la procédure, est provisionnel au sens de l'article 1257 du Code judiciaire.

Comme loi de procédure cette disposition s'applique avec effet immédiat aux procédures en cours. Des accords provisionnels pourront être conclus dès l'entrée en vigueur de la loi nouvelle.

12. Ceux intervenus dans le cadre d'une *procédure encore pendante* seront soumis au nouveau régime d'entérinement.

2. Article 301 § 2-3 et 6: conditions de la pension

13. Le projet ouvre un droit à pension alimentaire sans condition de faute. Une condition actuelle d'octroi de la pension alimentaire est donc supprimée tandis que d'autres conditions sont précisées, notamment l'incidence de la faute.

Nous examinons ci-dessous l'applicabilité des nouvelles dispositions aux «anciennes» pensions judiciaires.³ De nombreuses questions se posent: un époux antérieurement divorcé bénéficiaire d'une pension alimentaire verra-t-il celle-ci affectée par les nouvelles modalités, notamment la limitation temporelle? Un époux antérieurement divorcé privé de pension en raison de sa faute peut-il récupérer des droits en vertu des nouvelles conditions d'octroi?

Dans la théorie générale du droit transitoire, l'obligation alimentaire est un effet du divorce, soumise à conditions, tout comme l'obligation parentale d'entretien est un effet de la filiation, soumise à conditions. C'est une «situation dépendante» d'une autre situation juridique, le divorce, elle-même qualifiée de «situation légale en

³ En ce qui concerne les procédures pendantes, comme le divorce interviendra après l'entrée en vigueur de la loi, seule se pose la question, résolue ci-dessus (supra, n° 8), de l'applicabilité de la nouvelle possibilité de conclure des conventions provisionnelles.

D. Gevolgen voor de uitkeringen tot levensonderhoud

1. Artikel 301, § 1: overeengekomen uitkering

11. De echtgenoten kunnen op ieder ogenblik een overeenkomst sluiten waarin een uitkering tot levensonderhoud, alsook het bedrag en de nadere uitvoeringsregels ervan worden vastgelegd. Als een soortgelijk akkoord in de loop van de procedure wordt gesloten, gaat het om een voorlopige overeenkomst in de zin van artikel 1257 van het Gerechtelijk Wetboek.

Deze bepaling, als procedurewet, is onmiddellijk van toepassing op de aan de gang zijnde procedures. Zodra de nieuwe wet in werking treedt, zullen voorlopige akkoorden kunnen worden gesloten.

12. De overeenkomsten die worden gesloten in het raam van een *nog lopende procedure* zullen worden onderworpen aan de nieuwe bekrachtigingsregeling.

2. Artikel 301, §§ 2, 3 en 6: voorwaarden voor de uitkering

13. Het ontwerp impliceert een recht op een uitkering tot levensonderhoud zonder vereiste van schuld. Derhalve wordt een thans geldende voorwaarde voor de toekenning van de uitkering tot levensonderhoud opgeheven, terwijl andere voorwaarden worden aangescherpt, met name de gevolgen van de schuld.

Hierna wordt ingegaan op de toepasbaarheid van de nieuwe bepalingen op de vroegere, door de rechter bepaalde uitkeringen.³ Er rijzen tal van vragen: kan de uitkering tot levensonderhoud van een voordien uit de echt gescheiden echtgenoot worden «aangetast» door de nieuwe nadere uitvoeringsregels, met name de beperking in de tijd? Kan een voordien gescheiden echtgenoot die op grond van schuld het recht op een uitkering werd ontzegd, dat recht op een uitkering «terugwinnen» krachtens de nieuwe toekenningsvoorwaarden?

Volgens de algemene theorie van het overgangsrecht is de aan voorwaarden gebonden onderhoudsplicht een gevolg van de echtscheiding, net zoals de eveneens aan voorwaarden onderworpen ouderlijke onderhoudsplicht een gevolg is van de afstamming. Het gaat om een toestand die «afhangt» van een andere rechts-

³ Voor de *procedures die nog aan de gang zijn* – wat betekent dat de echtscheiding zal worden uitgesproken nadat de wet in werking zal zijn getreden – is het nog maar de vraag (die hierboven wordt beantwoord, zie supra, nr. 8) of de nieuwe mogelijkheid om voorlopige overeenkomsten te sluiten, wel toepasbaar is.

cours d'effets» (P. Roubier, p. 329).⁴ La qualification de *situation dépendante* permet d'affirmer que si l'on supprimait le divorce (comme la filiation) elle serait supprimée aussi – ce n'est pas le propos. La qualification de *situation légale en cours d'effets* permet de soutenir que la nouvelle loi s'applique immédiatement à tous les effets à venir de la situation légale qu'est le divorce (P. Roubier, p. 329).

14. La principale condition nouvelle d'octroi de la pension alimentaire est le «**besoin alimentaire**», sans considération pour la faute, sauf celle grave dont il sera question ci-après (*infra*, n° 15).

En vertu des principes de droit transitoire rappelés, cette nouvelle disposition est *applicable à toute demande de pension alimentaire formée sous l'empire de la loi nouvelle, même en rapport avec un divorce ancien*, la «situation légale en cours d'effets».⁵

La conséquence de ce principe est très importante: tous les conjoints «fautifs» deviennent éligibles à la pension alimentaire s'ils satisfont aux conditions économiques de son octroi (sous réserve de faute grave, *infra*, n° 15). Il en ira de même de ceux qui n'ont pas renversé la présomption de culpabilité ex. art. 306, et des ex-époux divorcés aux torts partagés.

15. L'exception à l'octroi de la pension alimentaire tirée de l'établissement d'une **faute grave** dans le chef du créancier pourra être opposée par le débiteur d'aliments désireux de remettre en cause une décision anciennement acquise. Cette hypothèse sera toutefois marginale en fait, car elle présuppose que le débiteur n'a pas pu, au moment de sa condamnation, faire valoir utilement la faute.

⁴ A bien distinguer des situations juridiques en cours de constitution.

⁵ On arrive à la même conclusion si on considère que la loi nouvelle a supprimé une cause d'extinction de la pension alimentaire, l'ancienne faute prouvée ou présumée, elle fait renaître les droits. Dans un registre comparable, lorsque la loi a supprimé le «convol en seconde nocés» comme cause d'extinction de la pension alimentaire des belles-mères, elle a restitué à la belle-mère ses droits alimentaires (P. Roubier, p. 336).

toestand, namelijk de echtscheiding, die zelf wordt omschreven als «een wettelijke situatie waarvan de gevolgen doorwerken» (P. Roubier, blz. 329).⁴ De omschrijving «*afhankelijke toestand*» wijst erop dat, als de echtscheiding (en de afstamming) wordt opgeheven, die toestand eveneens zal worden opgeheven – en dat is niet de bedoeling. Aan de hand van de omschrijving als *wettelijke toestand waarvan de gevolgen doorwerken* mag men stellen dat de nieuwe wet onmiddellijk van toepassing is op alle gevolgen die zullen voortvloeien uit de wettelijke toestand van de echtscheiding (P. Roubier, blz. 329).

14. De belangrijkste nieuwe voorwaarde voor de toekenning van de uitkering tot onderhoud bestaat in de «**behoefte aan levensonderhoud**», zonder rekening te houden met de schuldvraag – behalve in geval het om een zware fout gaat, die verderop zal worden besproken (zie *infra*, nr. 15).

Krachtens de vermelde overgangsrechtelijke beginselen is die nieuwe bepaling *toepasbaar op iedere aanvraag tot uitkering van levensonderhoud die is ingediend overeenkomstig de nieuwe wet, zelfs in het kader van een vroegere echtscheiding*, die geldt als de «wettelijke toestand waarvan de gevolgen doorwerken».⁵

Dat beginsel heeft een erg belangrijk gevolg: alle «schuldige» echtgenoten zullen in aanmerking komen voor een uitkering tot onderhoud indien zij voldoen aan de economische toekenningsvoorwaarden ervan (onder voorbehoud van een zware fout, *cf. infra*, nr. 15). Hetzelfde zal gelden voor wie het vermoeden van schuld niet heeft omgekeerd (bijv. art. 306) en voor ex-echtgenoten met gedeelde schuld.

15. Een uitkeringsgerechtigde die een voorheen verworven beslissing ter discussie wil stellen, zal verzet kunnen doen tegen de uitzondering op de toekenning van een uitkering tot onderhoud wegens vaststelling van een **zware fout** van de uitkeringsplichtige. Dat geval zal echter maar sporadisch voorkomen, want het onderstelt dat de uitkeringsplichtige zich op het ogenblik van zijn veroordeling niet dienstig op de fout heeft kunnen beroepen.

⁴ Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt met de juridische situaties waaraan thans wordt gewerkt.

⁵ Men komt tot dezelfde bevindingen als men bedenkt dat de nieuwe wet, die een reden tot verval van de uitkering tot levensonderhoud – de vroegere bewezen schuld dan wel het vermoeden van schuld – heeft opgeheven, die rechten opnieuw instelt. Vergelijkbaar daarmee is het feit dat de wet, door «hertrouwen» op te heffen als een reden tot verval van het recht op een uitkering tot levensonderhoud van stiefmoeders, hen opnieuw het recht heeft verleend om een soortgelijke uitkering aan te vragen (P. Roubier, blz. 336).

Or, en droit transitoire général, on l'a vu (*supra*, n° 5), la loi nouvelle ne peut saisir un fait instantané antérieur à son entrée en vigueur sans rétroactivité (P. Roubier, p. 307).

Toutefois, à notre avis, des motifs d'équité existent pour *autoriser par disposition transitoire le juge à retenir des comportements antérieurs à la loi nouvelle*. Une telle stipulation (de rétroactivité) ne surprendrait pas trop les prévisions des parties car la faute avait dans le passé un effet supprimeur de la pension alimentaire. Cela compenserait en outre l'applicabilité immédiate des nouvelles conditions objectives d'octroi: certes tous les créanciers de pension «fautifs» sont éligibles à réclamer une pension alimentaires «objective», mais la «faute grave» permet de trier les demandes.

16. L'extension du pouvoir d'appréciation du juge aux comportements anciens est requise, *mutatis mutandis*, en ce qui concerne l'échappatoire prévue par l'article 301, § 5, à savoir la preuve que l'état de besoin du demandeur résulte d'une **décision**, parfois ancienne, prise unilatéralement et sans justification au regard des besoins de la famille, par exemple un choix de renoncer à une carrière lucrative à des fins personnelles.

17. Il résulte de ce qui précède que seront immédiatement applicables les **modalités de calcul** actuelles de la pension alimentaire (art. 301, § 3, § 5, § 6, § 8-11). Nous traitons ultérieurement la nouvelle **limitation de la durée** de la pension (*infra*, n° 19).

18. Faut-il envisager de déroger à ces principes généraux? La prémisse des raisonnements qui précèdent est la règle de droit transitoire général selon laquelle le divorce (comme le mariage) est une *situation légale en cours d'effets*. Or on peut la critiquer *anno 2005*, et décider d'y voir au contraire une situation définitivement constituée (*clean break*). Encore que cela n'est toujours pas exact car la présente réforme y attache toujours des effets alimentaires.

A tout le moins la remise en cause de ce postulat pourrait-elle fonder des dispositions transitoires dérogatoires: faut-il préserver le droit acquis à la non-débiton d'une pension si l'autre ex-conjoint est «en faute»? faut-il préserver le droit acquis à la réception d'une pension

Zoals reeds gesteld in punt 5, kan de wet in algemeen overgangsrecht geen betrekking hebben op een plots feit dat plaatsvond voor de inwerkingtreding van de wet zonder dat die terugwerkende kracht bezat. (P. Roubier, blz. 307).

Om billijkheidsredenen mag, volgens ons, *via de overgangsbepalingen de rechter evenwel worden gemachtigd gedragingen van voor de inwerkingtreding van de nieuwe wet in aanmerking te nemen*. Een dergelijke (retroactiviteits)bepaling zou de verwachtingen van de partijen niet al te zeer onderuit halen, want de fout maakte in het verleden een uitkering tot onderhoud onmogelijk. Dat zou voorts de onmiddellijke toepasbaarheid van de nieuwe objectieve toekenningsvoorwaarden compenseren: alle «schuldige» uitkeringsplichtigen komen weliswaar in aanmerking om een «objectieve» uitkering tot onderhoud te eisen, maar met de «zware fout» kan een selectie onder de aanvragen worden gemaakt.

16. Het is *mutatis mutandis* noodzakelijk de rechter ook te machtigen te oordelen over vroegere gedragingen als het gaat om de uitwijkmogelijkheid die is vervat in artikel 301, § 5, te weten het bewijs dat de behoefte van de aanvrager voortvloeit uit een **beslissing** die soms lang geleden eenzijdig werd genomen zonder dat zulks verantwoord was gelet op de behoeften van het gezin, zoals bijvoorbeeld een keuze om af te zien van een lucratieve loopbaan voor persoonlijke doeleinden.

17. Uit hetgeen vooraf gaat, vloeit voort dat de huidige **nadere berekeningsregels** van de uitkering tot onderhoud (art. 301, § 3, § 5, § 6, § 8-11) onmiddellijk van toepassing zullen zijn. Verderop wordt ingegaan op de nieuwe **duurbepaling** van de uitkering (*infra*, nr. 19).

18. Moet worden overwogen van die algemene beginselen af te wijken? De premisse van voormelde redeneringen is de regel uit het algemeen overgangsrecht volgens welke de echtscheiding (net zoals het huwelijk) een *wettelijke situatie is waarvan de gevolgen doorwerken*. Die opvatting is *anno 2005* mogelijkwerwijs vatbaar voor kritiek; misschien komt men tot de conclusie dat ze veeleer moet worden beschouwd als een definitief vastgelegde situatie (*clean break*). Dat klopt echter evenmin, want deze hervorming verbindt er onverkort gevolgen aan wat de uitkering betreft.

Op zijn minst zou het ter discussie stellen van dat postulaat de grondslag kunnen vormen voor afwijkingsbepalingen bij wijze van overgangsregeling: moet iemands verworven recht worden gehandhaafd om geen uitkering te hoeven betalen zo diens ex-echtgenoot

illimitée dans le temps? Ces verrouillages seraient contraires à l'esprit de la réforme, mais respectueux des prévisions budgétaires.⁶

Si, comme nous le conseillons, on laisse s'appliquer le principe général d'application immédiate, un choix peut être est de confirmer ces principes dans des dispositions transitoires conformes et sécurisantes (comp. droit transitoire de la loi de 1976 relative aux régimes matrimoniaux). Les effets ne seront pas dramatiques en raison de la possibilité d'exclure la pension pour faute grave (*supra*, n° 15).

En conclusion, la seule dérogation à apporter aux principes généraux en matière alimentaire nous paraît être une extension du pouvoir d'appréciation du juge à tous les faits et comportements antérieurs à l'entrée en vigueur de la loi nouvelle et dotés par elle d'incidences en matière alimentaire (ex., outre la «faute grave», les «circonstances exceptionnelles» de l'art. 301, § 4, al. 2, et la «décision prise unilatéralement» de l'art. 301, § 5).

3. Article 301 § 4: limitation de la durée de la pension

19. Quel est la portée en droit transitoire de la nouvelle limitation de durée de la pension alimentaire, avec ses très larges correctifs judiciaires en équité? Trois situations doivent-êtré distinguées.

20. Si, pour un ancien divorce, une **première demande de pension alimentaire** est formée sous l'empire de la loi nouvelle, la limitation légale de durée s'applique en vertu de l'*effet immédiat de la loi nouvelle*.

21. La nouvelle limitation légale de la durée de l'obligation alimentaire s'applique-t-elle aux **pensions existantes à durée illimitée**, rendant les débiteurs recevables à en demander la suppression à l'expiration du délai?

⁶ Cependant, la mise en œuvre immédiate de la jurisprudence de la Cour d'arbitrage (C.A. 19 décembre 2001) relative à la limitation aux tiers des revenus du débiteurs dans le divorce pour séparation de fait prolongée n'a pas été ressentie comme inique.

«schuldig» is? Moet het verworven recht worden gehandhaafd om zonder enige beperking in de tijd een uitkering te ontvangen? Die verankeringen zouden strijdig zijn met de strekking van de hervorming, maar wel zijn afgestemd op de begrotingsvooruitzichten⁶.

Indien, zoals wij aanbevelen, het algemene beginsel van onmiddellijke toepassing wordt gehanteerd, kan er misschien voor worden gekozen die beginselen te verankeren in dienovereenkomstige, veiligheid biedende overgangsbepalingen (verg. het overgangsrecht in de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels). De gevolgen zullen niet dramatisch zijn gezien de mogelijkheid de uitkering uit te sluiten wegens zware fout (*cf. supra*, nr. 15).

Conclusie: de enige afwijking van de algemene beginselen inzake uitkeringen tot onderhoud die ons inziens moet worden opgenomen is een verruiming van de beoordelingsbevoegdheid van de rechter tot alle feiten en gedragingen die plaatsvonden voor de inwerking-treding van de nieuwe wet en waaraan krachtens die wet gevolgen worden verleend wat de uitkering tot onderhoud betreft (bijv., behalve de «zware fout», de «buitengewone omstandigheden» uit art. 301, § 4, tweede lid, en de «eenzijdig uitgesproken beslissing» uit art. 301, § 5).

3. Artikel 301, § 4: duurbepanking van de uitkering

19. Welke draagwijdte in het overgangsrecht heeft de nieuwe duurbepanking van de uitkering tot onderhoud met haar erg ruim opgevatte rechterlijke correctiemechanismen inzake billijkheid? Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen drie situaties.

20. Indien voor een vroegere echtscheiding een **eerste aanvraag om een uitkering tot onderhoud** wordt gedaan krachtens de nieuwe wet, geldt de wettelijke duurbepanking op grond van het *onmiddellijke gevolg van de nieuwe wet*.

21. Geldt de nieuwe wettelijke duurbepanking van de onderhoudsplicht voor de **bestaande uitkeringen met onbeperkte duur** zodat de onderhoudsplichtigen de afschaffing ervan kunnen aanvragen na het verstrijken van de termijn?

⁶ De onmiddellijke tenuitvoerlegging van de rechtspraak van het Arbitragehof (Arb. 19 december 2001) betreffende de beperking tot een derde van het inkomen van de uitkeringsplichtige bij een echtscheiding op grond van langdurige feitelijke scheiding werd evenwel niet als onbillijk aanvoeld.

Comme il a été dit ci-dessus, la nouvelle limitation de la durée de la pension alimentaire *s'applique immédiatement à la situation légale en cours d'effets que constitue le divorce et, partant, à la pension alimentaire judiciaire* (P. Roubier, p. 336). Mais la loi nouvelle prévoit un délai, variable. Un autre principe de droit transitoire est qu'une *loi nouvelle introduisant la prescriptibilité d'un droit imprescriptible*⁷ *s'applique immédiatement sans qu'il puisse être tenu compte du temps écoulé sous la loi antérieure* (P. Roubier, p. 299).

Ainsi, une pension accordée à une épouse ayant été mariée 3 ans, «imprescriptible» jusqu'à présent, le serait après 3 ans à compter de l'entrée en vigueur de la loi nouvelle. Cela interpelle: la réforme veut inciter le créancier à retrouver de nouvelles sources de revenus, ce qu'il aura peut-être négligé de faire sachant la durée illimitée.

Malgré la rigueur de ces principes, *nous ne pensons pas qu'il y a lieu d'y déroger par une disposition transitoire spéciale*. Outre que le juge disposera d'un très important pouvoir d'appréciation lorsqu'il sera saisi d'une demande de suppression d'une ancienne pension à l'expiration du nouveau délai, l'écoulement du délai à compter de l'entrée en vigueur de la loi pourrait constituer une protection suffisante.

Sauf à considérer, par choix politique, qu'une disposition transitoire spéciale devrait faire courir le nouveau délai dès l'ancien jugement. Ce serait selon nous contraire aux nombreux souhaits exprimés dans les travaux préparatoires de ménager une période transitoire (ex. Rapport, n° 2341/007, p. 230)

22. Quel sera l'effet de la nouvelle limitation de durée sur les décisions judiciaires qui ont prononcé une **pension alimentaire existante à durée limitée**? Le créancier peut-il se prévaloir de la nouvelle durée légale si elle supérieure à la limite judiciaire, voire après que celle-ci soit expirée? Le débiteur peut-il demander la suppression de la pension si la durée légale est inférieure à cette limite judiciaire, voire restitution s'il a payé trop longtemps?

⁷ On considère ici la qualité de créancier alimentaire et non le droit aux arrérages, de prescription quinquennale.

Zoals hierboven aangegeven is de nieuwe duurbeperking van de uitkering tot onderhoud *onmiddellijk toepasselijk op de echtscheiding, welke met name een wettelijke situatie is waarvan de gevolgen doorwerken; ze is dus ook van toepassing op de door de rechter uitgesproken uitkering tot onderhoud* (P. Roubier, blz. 336). De wet voorziet echter in een variabele termijn. Een ander beginsel uit het overgangsrecht is dat *een nieuwe wet waarbij de verjaarbaarheid van een niet-verjaarbaar recht wordt ingesteld onmiddellijk toepasselijk is zonder dat rekening mag worden gehouden met de tijd die onder de vorige wet is verlopen* (P. Roubier, blz. 299).

Aldus kan een uitkering aan een echtgenote die drie jaar gehuwd is geweest, welke tot dusver niet «verjaarbaar» was, dat nu wel worden na drie jaar te rekenen van de inwerkingtreding van de nieuwe wet. Dat geeft te denken: de hervorming wil de uitkeringsgerechtigde ertoe aanzetten nieuwe bestaansmiddelen aan te boren, iets wat hij misschien zal hebben veronachtzaamd in de wetenschap dat de uitkering niet in de tijd beperkt is.

Wij zijn van mening dat, ondanks de strengheid van die principes, *er niet moet worden van afgeweken door een bijzondere overgangsbepaling*. Naast het feit dat de rechter over een aanzienlijke beoordelingsbevoegdheid zal beschikken als bij hem een aanvraag tot schrapping van een oude uitkering tot onderhoud aanhangig wordt gemaakt bij het verstrijken van de nieuwe termijn, zou het ingaan van de termijn vanaf de inwerkingtreding van de wet bovendien een toereikende bescherming kunnen bieden.

Dat is zo, behalve indien men er, als gevolg van een politieke keuze, zou van uitgaan dat een bijzondere overgangsbepaling de nieuwe termijn reeds van bij het oude vonnis zou moeten doen ingaan. Volgens ons zou dat in strijd zijn met de talrijke wensen die tijdens de parlementaire voorbereiding werden geuit om in een overgangperiode te voorzien (zie verslag nr. 51 2341/007, blz. 230).

22. Welke invloed zal de nieuwe beperking van de wettelijke duur hebben op de rechterlijke beslissingen waarbij een **bestaande onderhoudsuitkering met beperkte duur** is uitgesproken? Kan de uitkeringsgerechtigde zich op de nieuwe wettelijke duur beroepen als die langer is dan de gerechtelijke limiet, of zelfs als die verstreken is? Kan de uitkeringsplichtige de afschaffing van de onderhoudsuitkering vragen als de wettelijke duur korter is dan die gerechtelijke limiet, of kan hij zelfs om teruggave verzoeken als hij te lang heeft betaald?

⁷ In aanmerking komt daarbij de hoedanigheid van onderhoudsgerechtigde en niet het om de vijf jaar verjarend recht op achterstallen.

Si l'on admet que les jugements antérieurs relatifs aux pensions alimentaires ont autorité de chose jugée en ce qui concerne la limitation de durée de la pension (Cass., 15 mars 1991, *Pas.*, 1991, I, 158), on pourrait considérer cette question comme «*causa finitae*» entre les parties. On s'accorde sur ce principe en droit interne (Y.-H. Leleu, *Droit des personnes et des familles*, p. 412, n° 495), mais nous hésitons à le transposer en droit transitoire, dans une matière telle que le divorce, une situation légale en cours d'effets. En d'autres termes, *nous ne trouvons pas de principe général de droit transitoire interdisant à la loi nouvelle modifiant la durée des effets alimentaires de s'appliquer à un jugement limitant cette durée, dérogoire à la règle légale ancienne prescrivant une durée illimitée.*⁸

Face à cette incertitude, une disposition transitoire paraît s'imposer:

– si l'accent doit être mis sur le respect des décisions judiciaires antérieures, il faudrait prévoir que les pensions alimentaires antérieurement limitées dans le temps par décision judiciaire le demeurent sans possibilité de révision de durée ni restitutions. On adresserait un message d'encouragement rétrospectif aux juges qui déjà étaient conscients de cette nécessité, mais on freinerait la mise en œuvre de la réforme.

– si l'accent doit être mis sur les nouvelles possibilités qu'a le juge de modaliser la durée, on pourrait lui laisser le droit de se prononcer sur une ancienne pension à durée limitée. Comme le principe général de droit transitoire d'applicabilité immédiate aux effets du divorce nous semble déforcé par la jurisprudence validant les limitations judiciaires de durée, il faudrait prévoir une disposition transitoire conférant rétroactivité à la loi nouvelle (*supra*, note 8).

4. Article 301, § 7: modification de la pension

23. L'article 301, § 7 modifie la règle de l'immutabilité des conventions relatives à la pension alimentaire, même en cas de **divorce par consentement mutuel**. La pension devient révisable en cas de changement de circonstances, sauf clause expresse en sens contraire.

⁸ Le législateur pourrait d'ailleurs valablement permettre la révision des décisions judiciaires de limitation de durée des pensions alimentaires par une loi nouvelle rétroactive et interprétative (P. Roubier, p. 268).

Als men ervan uitgaat dat de vorige vonnissen met betrekking tot de onderhoudsuitkeringen gezag van gewijsde hebben wat de beperking van de duur van de uitkering betreft (Cassatie, 15 maart 1991, *Pas.*, 1991, I, 158), zou men die kwestie als «*causa finitae*» tussen de partijen kunnen beschouwen. In het intern recht is men het eens over dat principe (Y.-H. Leleu, *Droit des personnes et des familles*, blz. 412, nr. 495), maar wij aarzelen om het om te zetten in het overgangsrecht, in een aangelegenheid zoals de echtscheiding, een wettelijke situatie waarvan de gevolgen doorwerken. Met andere woorden, *wij vinden geen algemeen overgangrechtelijk beginsel dat verbiedt dat de nieuwe wet tot wijziging van de duur van de alimentatiegevolgen wordt toegepast op een vonnis dat die duur beperkt, en dat afwijkt van oude wettelijke regel die een onbeperkte duur voorschreef*⁸.

Gelet op die onzekerheid lijkt een overgangsbepaling noodzakelijk:

– als de nadruk moet worden gelegd op de inachtneming van de vroegere rechterlijke beslissingen, zou moeten worden bepaald dat de vroeger bij rechterlijke beslissing in de tijd beperkte onderhoudsuitkeringen beperkt blijven zonder mogelijkheid van herziening van de duur noch van restituties. Men zou retrospectief de rechters aanmoedigen die zich reeds van die noodzaak bewust waren, maar men zou de toepassing van de hervorming afremmen.

– als het accent moet worden gelegd op de nieuwe mogelijkheden die de rechter heeft om de duur aan te passen, zou men hem het recht kunnen laten zich uit te spreken over een oude onderhoudsuitkering van beperkte duur. Aangezien het algemeen overgangrechtelijk principe van onmiddellijke toepasbaarheid op de gevolgen van de echtscheiding in het gedrang wordt gebracht door de rechtspraak die de gerechtelijke beperkingen van de duur geldig verklaart, *zou moeten worden voorzien in een overgangsbepaling die de nieuwe wet doet terugwerken* (zie *supra*, voetnoot 8).

4. Artikel 301, § 7: wijziging van de onderhoudsuitkering

23. Artikel 301, § 7, wijzigt de regel van de onveranderlijkheid van de overeenkomsten betreffende de onderhoudsuitkering, zelfs in geval van **echtscheiding door onderlinge toestemming**. De uitkering tot onderhoud kan worden herzien in geval van gewijzigde omstandigheden, behalve als een uitdrukkelijk beding het tegengestelde bepaalt.

⁸ De wetgever zou trouwens op geldig wijze de herziening kunnen toestaan van de gerechtelijke beslissingen tot beperking van de duur van de onderhoudsuitkeringen aan de hand van een nieuwe uitleggingswet met terugwerking (P. Roubier, blz. 268).

En droit transitoire général, *les contrats valablement conclus sous l'empire de la loi ancienne survivent à la loi nouvelle et demeurent régis par la loi ancienne* (P. Roubier, p. 380), *sauf si la loi nouvelle est impérative*. (H. De Page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, I, Bruxelles, Bruylant, 1962, p. 341; *contra*: P. Roubier, p. 420 et s.).

La loi nouvelle n'est pas impérative (art. 301, § 7). Faut-il dès lors expressément prévoir la révisabilité des anciennes conventions préalables? Nous ne le pensons pas car elles sont transactionnelles et ont peut-être motivé le créancier de la pension alimentaire à consentir des concessions dans la liquidation des droits patrimoniaux. On ne dirait pas autrement que l'ancien principe d'immutabilité entre normalement dans les prévisions contractuelles des parties.

24. L'article 301, § 7 permet d'adapter la pension alimentaire si **la liquidation partage modifie la situation financière** des ex-époux. Selon nous, toujours en vertu du principe d'applicabilité immédiate, cette disposition s'applique aux jugements anciens quand la liquidation intervient sous l'empire de la loi nouvelle.

E. Effets patrimoniaux (article 299).

25. L'article 299 dispose que, sauf convention contraire, les époux perdent tous les avantages qu'ils se sont faits par contrat de mariage. La loi nouvelle étend la déchéance des avantages matrimoniaux et des institutions contractuelles à toute forme de divorce, sans référence à la faute.⁹

Quel sort réserver aux avantages maintenus en vertu de la loi ancienne, essentiellement les institutions contractuelles au profit de l'époux «innocent»? Nous pensons qu'elles seront également caduques, déchuës, car le maintien de l'institution contractuelle est, comme l'obligation alimentaire, un *effet patrimonial de la situation légale en cours d'effets*. Il n'y a pas rétroactivité car, avant le décès, aucune situation juridique définitivement constituée n'est modifiée.

⁹ Les avantages visés ne comprennent pas l'apport en communauté (voy. Y.-H. Leleu, *Droit des personnes et des familles*, p. 425, n° 514).

In het algemeen overgangsrecht *blijven de overeenkomsten die op geldige wijze onder de gelding van de oude wet zijn gesloten bestaan en blijven ze onder de gelding van de oude wet vallen* (P. Roubier, blz. 380), *behalve als de nieuwe wet dwingend is* (H. De page, *Traité élémentaire de droit civil belge*, I, Brussel, Bruylant, 1962, blz. 341; *contra*: P. Roubier, blz. 420 en volgende).

De nieuwe wet is niet dwingend (artikel 301, § 7). Moet derhalve uitdrukkelijk worden bepaald dat de vroegere voorafgaande overeenkomsten kunnen worden herzien? Wij menen van niet omdat ze op een compromis berusten en ze de onderhoudsgerechtigde er misschien toe hebben aangezet toegevingen te doen in de vereffening van de vermogensrechten. Zoniet zou men niet zeggen dat het oude principe van onveranderlijkheid normaliter deel uitmaakt van wat de partijen contractueel hebben bedongen.

24. Artikel 301§ 7, biedt de mogelijkheid de onderhoudsuitkering aan te passen als **de vereffening en verdeling de financiële situatie** van de gewezen echtgenoten wijzigt. Volgens ons en nog steeds krachtens het principe van de onmiddellijke toepasbaarheid geldt die bepaling ook voor de oude vonnissen als de vereffening onder de gelding van de nieuwe wet valt.

E. Patrimoniale gevolgen (artikel 299)

25. Artikel 299 luidt: «Behoudens overeenkomst in tegenovergestelde zin, verliezen de echtgenoten alle voordelen die ze elkaar bij huwelijksovereenkomst hebben toegekend.» De nieuwe wet breidt het verlies van de huwelijksvoordelen en van de contractuele erfstellingen uit tot iedere vorm van echtscheiding, zonder verwijzing naar de schuld⁹.

Wat moet er gebeuren met de voordelen die krachtens de oude wet in stand worden gehouden, voornamelijk de contractuele erfstellingen ten gunste van de «schuldloze» echtgenoot? Wij denken dat ze eveneens zullen vervallen, want het behoud van de contractuele erfstelling is, net als de verplichting tot levensonderhoud, een *vermogensrechtelijk gevolg van de wettelijke situatie waarvan de gevolgen doorwerken*. Er is geen terugwerking want vóór het overlijden is geen enkele definitief tot stand gekomen juridische situatie gewijzigd.

⁹ De bedoelde voordelen omvatten niet de inbreng in de gemeenschap (Y.-H. Leleu, *Droit des personnes et des familles*, blz. 425, nr. 514).